

OM
K I L D E R N E
T I L
SAXOS NI FÖRSTE BÖGER
OG
DERES TROVÆRDIGHED

VED
PROFESSOR *PETER ERASMUS MÜLLER.*

F o r e r i n d r i n g .

Foruden den Mængde af Forfattere, som leilighedsviis have drøftet enkelte af Saxos Efterretninger, ere der især fire, hvilke nøiere have undersøgt Troværdigheden af hans Oldhistorie: nemlig *Torfæus* i *Series regum Daniæ* 1702, *Gram* i hans Noter til *Meursii Historia Danica* 1746, *Suhm* i hans kritiske Historie af Danmark 3de D. 1776 og Professor *Dahlman* i *Einleitung in die Kritik der Geschichte von Alt - Dänemark*, som findes i hans *Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte* 1ster B. 1822. *Torfæus* brød Isen, i det han, ved Sammenligning med Islændernes forhen lidet kiendte Beretninger, gjorde opmærksom paa *Saxos* Vildfarelser; men det er ikke at negte, at denne Sammenligning stundom er eensidig, og at *Torfæus* tillægger nogle af de upaalidelige Sagaer for meget Værd. *Gram* har gientaget de vigtigste af *Torfæi* Anmærkninger, og forøget Listen paa *Saxos* Vildfarelser ved Jevnførelse af de fremmede Krøniker. Til *Torfæi* og *Grams* Udsættelsesposter ved *Saxos* Arbeide, har Professor *Dahlman* föiet nye, og ledes derved til det Resultat: at *Saxo*, som skrev efter Folkesagn, slet ikke fortjener nogen Tiltro i de første otte Böger. Imod disse Forfattere, som have det tilfælles, at de især udhæve *Saxos* Upaalidelighed, staaer *Suhm*, som ved at sammenligne *Saxos* Ef-

terretninger med hvilket som helst andet Minde om Oldtiden, vi have tilbage, søgte at vise, hvad *Saxos* Yttringer muligen kunne betegne. Men da disse Muligheder ofte ophæve hinanden, og *Suhm* ilede giennem den kritiske Histories Labyrinth til det store Værk, han havde gjort til sit Livs Oie-meed; opregner han ofte Grundene uden at veie dem, og hans vidtløftige Undersøgelser give stundom intet Resultat. Hertil kommer, at uagtet denne store Lærde selv kiendte alle Islændernes Beretninger, havde han dog ikke tilstrekkeligen tydeliggjort sig Grundene for deres Troværdighed, og tillægger derfor stundom adskillige Sagaer mere Værd end de fortjene.

Det synes derfor, at en ny og fuldstændigere Drøftelse af *Saxos* Oldhistorte endnu kunne behøves, for at fremstille de Grundsætninger, *Saxo* har fulgt, de Kilder, han har benyttet og den forskiellige Grad af Troværdighed disse fortjene. Da mine Undersøgelser over den islandske Literatur have gjort mig fortrolig med de Mindesmærker, her komme i Betragtning; er jeg bleven foranlediget til at foretage dette Arbeide, som et Sidestykke til min Afhandling om *Snorros* Kilder samt disses Troværdighed *) og det sidste Led i Kieden af mine Undersøgelser om de nordiske Oldsagns Beskaffenhed. Jeg ansaae det saa meget mere passende, at forelægge mit Arbeide for det kongelige danske Videnskabernes Selskab, som dette Samfund havde gientagne Gange gjort Undersøgelsen af *Saxo Grammaticus's* Værd som Historieskriver til Prisopgave, uden at nogen Besvarelse derpaa var indkommen.

Kiöbenhavn den 1 November 1822.

---

*) Denne Afhandling var allerede 1819 bleven forelagt Selskabet.

Almindelige Bemærkninger om Saxos Kilder.

Uagtet *Saxo* melder saa saare lidet om sig selv, lærer dog baade Indholdet og Formen af hans Krönike os at kjende meget af hans Eiendommelighed. Hans latinske Stil hævder ham en höi Plads blandt Middelalderens Forfattere. Vel mærker man, at han især er bleven dannet ved Læsning af Iernalderens Skribentere; men der hörte megen Flid og megen Aand til, i det trettende Aarhundrede saa frit og kraftfuldt at kunne udtrykke sig i Latiens Tungemaal. Han var Klerk, men i det mindste i Oldhistoriens Behandling finder man ikke mærkelige Spor af den for hans Stand da særegne Anskuelsesmaade. Vel tilföier han ofte sine Betragtninger, men ligesom hans Stil synes at vidne om, at han læste mere i *Martianus Capella* end i *Vulgata*, saaledes ere ogsaa hans Betragtninger mere *Rhetorens* end *Homiletens*; han dvæler helst der, hvor han kan anbringe sine velklingende Phraser. At han havde Sands for Digtekunst vise de mange Vers; hvormed han smykkede sin Oldhistorie. Thi om end Færdigheden i at gjøre latinske Vers kunde være bleven ham paatvungen under hans Skole-

gang; havde han dog ikke anvendt denne i Kröniken imod slige Skrifters Sædvane, dersom han ei deri havde fundet Behag, og desuden med Lyst havde hört de fædrelandske Sange, hvilke han oversatte. Men denne *Saxos* digteriske Sands viser sig ikke blot i Versene selv, men i det livlige og malende i hans Foredrag, eller rettere i den Lyst til at opfatte Begivenhedernes poetiske Side, hvorved han saameget udmærker sig, ikke blot fra Krönikeskriverne, men og fra dem, der som Georg af Mommouth med Æventyr udsmykkede deres Historie. Det var uden Tvivl ogsaa denne Sands, der havde vakt hans Opmærksomhed, ikke blot for de gamle Sange, men tillige for de gamle Folkesagn. Thi deri maae vistnok Grunden söges til den store Forskjel mellem Omfanget af det historiske Stof hos ham og hans Samtidige, Svend Aagesen; at langt færre Folkesagn vare bekjendte for denne end for hin. En saadan Lyst til at opsamle Sagnet af Folkets Mund, der hos *Saxo* maa have været stor, efterdi dens Udbytte blev saarigeligt, pleier ikke at opstaae blot ifölge en Stormands Anmodning, heller ikke sildigen i et Menneskes Levetid at træde frem; vi ere derfor beföiede til at antage, at *Saxo* tidligen i sit Liv havde yndet og samlet de gamle Sagn, og at det juft var hans Forkjærlighed for disse, som bestemte den vise Absalon, til at overdrage ham det hæderfulde Hverv, at skrive Danmarks Historie.

Vel anförer *Saxo* ikke udtrykkeligen Folkesagnet, derimod gamle Sange blandt de Kilder, han havde benyttet. Men dertil kunde han have den Grund: at Sagnet var bygget paa Sange og oprundet af disse. Det fölger af Oldtidens Væsen, at

Sange maatte være Midlet, hvorved det mærkelige Minde gik fra Slægt til Slægt; men da Sangen var Begeistringens uvilkaarlige Udbrud, vilde det kun blive enkelte Træk, der i samme bleve skildrede, og disse maatte ledsages, for at vorde forstaaelige. af en fortællende Indledning. Ligesom Digtekunsten uddannedes, lærte man ogsaa at foredrage det metrisk, som ikke i sig selv havde begeistret, og saaledes kunde længere Digte opstaae. Naar det poetiske Liv hos et Folk begyndte af hvilken som helst Aarsag igien at forsvinde, maatte Sangene omsider igien blive glemte; men dette vilde, naar Folkets indre Liv ikke voldsomt blev forstyrret, skee langsomt og gradevis; først vilde de Sange glemmes, som havde gjort mindst Indtryk, af de længere Digte vilde kun Indholdet og enkelte kraftige Steder blive erindrede, og af nogle vilde kun Hovedindholdet med et Par af de meest fremtrædende Træk i et prosaisk Udtog blive tilbage.

At *Saxo* saaledes maae have forefundet meget af hvad han optog i sin Oldhistorie, derom vidner dens hele Beskaffenhed. Kun ifølge dette kunne vi forklare Afvexlingen mellem Prosa og Vers. Stundom findes Vers ved ubetydelige Leiligheder, og hvor man snarest maatte have ventet dem, læses ingen. Ved Skildringen af visse Begivenheder følger def ene Vers kort efter det andet, ved andre ligesaa mærkelige findes slet ingen Vers, men vel stundom et og andet digterisk Billede. Dette tiener til at bekræfte, hvad han selv siger i Fortalen, at det var danske Vers, han havde giengivet ved Latinske.

De andre af Oldhistoriens Kilder, *Saxo* anfører, ere: Runcindskrifter, indhugne i Klipper og Islændernes Skrifter;

begge nævnes kun; der siges ei, hvilke de vare. Neppe har *Saxo* selv kjendt andre vigtige Runestene, end de over *Gorm* og *Thyra Dannebod* samt Klipperne i Bleking, og disse kunde ei give ham andet end et Par til Indskrifterne knyttede Localsagn. Hvor meget *Saxo* har hentet fra Islænderne, kunne vi nu ikke med Bestemthed afgjøre *). Det vil i det Følgende blive viist, at det er rimeligt, at *Saxo* har meddelt Udtog af islandske Sagaer om *Amleth* og *Frode den Fredede* og at han har kjendt *Ragnar Lodbrogs* Saga. Men ikke kan *Saxo* i sin Oldhistorie fornemmeligen have bygget paa Islændernes Beretninger, dertil ere hans Afgivelser fra disse alt for mange.

Foruden disse navngivne Kilder har *Saxo* uden Tvivl endnu benyttet tvende andre.

1) Mundtlige Beretninger af Islænderen *Arnold*, der stod i *Absalons* Tjeneste, var vel bevandret i de gamle Sagn, og forstod at fortælle godt **). Ham skyldes venteligen for uden de forhen nævnte, uden Tvivl skrevne Sagaer, adskillige af de kortere Fortællinger, *Saxo* har tilfældes med Islænderne, men især Henviisninger til Sagn, forskellige fra dem

---

*) *Saxos* Ord i Fortalen ere *S. 2 Cuncliarum quippe-nationum res gestas cognosse, memoriaeque mandare, voluptatis loco reputant (Thylenses) Quorum Thesaurus historicarum rerum pignoribus reſertos curiosius consulens haud parvam praesentis operis partem ex eorum relationis imitatione contexui* "vise, at han har havt skrevne Sagaer for sig. At desuden til *Saxos* Tid ikke faae islandske Sagaer vare nedskrevne, kan sees af mit Sagabibliothek og mine Underøgelser om *Snorros* Kilder.

***) *Saxo* edit. Steph. p. 316.

Saxo fulgte *), og de Steder hvor han ligesom beraaber sig paa Nogens Vidnesbyrd.

2) Skrevne danske Kongelister. At man i det hedenske Norden har lagt Vind paa at erindre Kongernes Ætled, vise *Ynglingatal* og *Haleigiatal*, paa hvilke *Snorro* beraaber sig; at slige Lister vare til *Saxos* Tid nedskrevne i Island, kunne vi see af *Langfedgatal*, om hvilken vil blive talt i det Følgende. Da vi nu have adskillige Kongelister tilbage, skrevne paa forskjellige Steder i Danmark, enten til *Saxos* Tid eller kort efter **) hvoraf nogle ere mere, andre mindre afvigende fra *Saxo*; er det ikke rimeligt, at alle disse skulle blot have

---

*) F. Ex. lib. 2 pag. 29. Efter at have sagt, at Helge døde i Österlandet, föier *Saxo* til, *Opinantur quidam, quod exprobrata sibi turpitudinis anxius, super districtum gladium incumbendo, voluntaria se morte consumserit.* Lib. 3 p. 45. Om hvorledes Odin kom igjen i sin Værdighed, *Sunt quidam, qui asserant, eum quosdam deorum adulando, quosdam premiis permulcendo, amissa majestatis fortunam emeratum fuisse o. s. v.* Adskillige eddiske Myther kunde have givet Anledning hertil f. Ex. om Guldet som Asernes Lösepenge. Lib. 6 p. 97. *Hæc. quidem bellua (Björns Hund), ut accepi, deliciarum quondam loco habita Offiti gigantis inter pascua iuebatur armenta.* Jetten Ofote forekommer i *Snorros* Edda. Lib. 6 p. 104 Om Vikars Dödsmaade. *Neque enim illa mihi recensenda videtur opinio, quæ viminum mollitiem subitis solidatam complexibus, ferrei morem laquei peregisse commemorat.* Omtrent det Samme fortælles i Göthreks Saga p. 38.

**) I de første af Tabellerne til Suhms kritiske Historie ere disse Kongelister aftrykte jevnside.

fulgt ham. Men paa den anden Side maae vi tilstaae, at de alle, blot med Undtagelse af No. 19 og 20 hos Suhm, ere hinanden saa lige, just i at opregne de ældste Konger, hvor alt maatte synes meest vilkaarligt; at de maae antages for saa vidt at have öst af en fælleds Kilde. Et Par Gange synes *Saxo* at tage udtrykkeligen Hensyn til disse Kongelister *).

Af fremmede Skribentere nævner *Saxo* i Begyndelsen af sit Værk *Dudo* og *Beda*, længere henne (lib. 8 p. 159) *Paulus Diaconus*, desforuden har han sandsynligviis kjendt *Eginhards* Skrift om *Carl den Store* og *Adam* af Bremens Kirkehistorie. Men har han end maalkæe hentet fra de tvende sidst nævnte Skrifter nogle Efterretninger om *Gottfred* og hans Sønner; har han ganske læmpet disse, efter hvad han andensteds fra troede at vide. *Paulus Diaconus* citeres i Anledning af Longobardernes Udvandring, om hvilken *Saxos* Beretning dog ikke synes at være hentet umiddelbar fra hin Forfatter. Til de tvende førstnævnte Skribentere tager *Saxo* slet ikke videre Hensyn.

---

*) Lib. 6 p. 107. *Ex qua filios susceptos Frothonem, Fridlevum, Ingellum atque Olavum, quem quidem ipsius sorore editum asseveranter antiquitas perhibet. Lib 7 p. 120 Ingello quatuor filios fuisse ex iisdemque tribus bello consumtis, Olavum solum post patrem regnasse perita rerum prodidit antiquitas: quem quidam Ingelli sorore editum incerto opinionis arbitrio perhibent. Lib. 9 p. 178 Unde et-ei (Ennignupo) quidam parum annalium periti medium in fastis locum tribuunt.* Blandt de Kongelister, Suhm anförer som Tabeller til den eritiske Historie nævne just No. 16, 17, 18 en Kong Ganupi ved den Tid.

Man har derfor vist nok med Uret gjort *Saxo* den Bebreidelse, at han havde hentet allehaande Træk fra fremmede Kröniker, for dermed at udsmykke sit Folks Bedrifter. Havde hans Hu staaet derhen, vilde han ikke have forsömt at lade Cimbrer og Teutoner uddrage fra Norden, eller at nævne Angelsaxernes Landing i Enggelland, hvilke Begivenheder maatte være ham vel bekjendte. Vi skulle endog i det Fölgende faae Exempler paa, hvorledes *Saxo* afholder sig fra at optage visse oldnordiske Sagn, fordi han ikkun kjendte dem i en tysk Dragt, og derfor anfaae dem for at være fremmede.

Paa den anden Side fortjener *Saxo* ikke at sættes i Rette, fordi han ikke flittigen havde benyttet de skrevne Kröniker. Det trettende Aarhundredes Klerk kunde ikke, som vi, gaae ind i Bogsalen, hvor det historiske Apparat omringede ham paa alle Sider. Naar da en enkelt Krönike faldt i hans Haand, maatte dennes sparsomme Vink om nordiske Tildragelser synes ham lidet vigtige i Sammenligning med den Fylde, som det i Folkets Erindring levende Sagn maatte tilbyde ham. Af denne Kilde ere de Efterretninger öste, han meddeler i de förste ni Böger af sit Værk, hvis Indhold vi altsaa med Föie kunde kalde Sagnhistorie.

Sagnet havde, som allerede för blev bemærket, til *Saxos* Tid forplantet sig deels i bunden deels i ubunden Form. Til Begges Beskaffenhed kunne vi slutte af den islandske Litteraturs Mindesmærker *). De gamle danske Sange maae altfaa

---

*) At vi ere beföiede til denne Slutning vises i Indledningen til Sagnbibliotheket I D.

have havt Lighed med de Vers fra *Harald Haarfagers* Skalde, vi have tilbage; de have da ogsaa havt en poetisk Terminologi, men langt fra ikke saa uddannet eller kunstlet, som de sildigere Islænderes, især fra *Harald Haardraades* Tidsalder og derefter.

Ved de gamle danske Sagn maae vi ingenlunde tænke paa Folkesagnet, som det nu kan opsamles af Almuens Tale, efter at Skrivekunst og Bogtrykkerkunst i faa mange Aarhundreder have været i Brug, og man paa mangfoldige kunstige Maader har virket til Mængdens Dannelse. Den islandske Saga viser os, hvorledes Sagnet knytter sig til Sangen, udvikler sig af den og faaer sin Runding. Vi ville her ikke gjentage, hvad andensteds herom er sagt*), men tilføie, hvad der nærmere vedkommer den danske Sagnhistorie, og hvori den adskiller sig fra den islandske.

Af forskiellige Grunde vare Islænderne til *Saxos* Tid omhyggelige, for at erindre sig de henfarne Tidens Begivenheder. De mythiske og heroiske Minder vare nøie knyttede til den poetiske Phraseologi, og maatte kiendes af enhver, der vilde forstaae og anvende denne. Mærkelige Tildragelser ved de danske og norske Kongehoffer, stundom og ved de svenske, bleve bevarede i Hukommelsen af den reisende Islænder, deels for igien at kunne ved Hiemkomsten fortælle det til sine nysgierrige Landsmænd, deels fordi det kunde bekvemt anbringes i de Hæderssange til de nordiske Fyrster, som gave flere Islændere deres Levebröd. Hvad der tildrog sig paa Öen selv,

---

*) I de indledende Afhandlinger til Sagabibliothekets tredje Bind.

erindredes af en dobbelt Grund; enten naar det angik Familien selv, og det var den hyppigste Grund, eller naar det vedkom en, enten i sig selv, eller for hele Öen mærkelig Begivenhed.

De tvende første subjektive Bevæggrunde til at mindes de henfarne Tider, vare aldeles særegne for Islændere; ogsaa den tredie, hentet fra Slægtskabets Interesse, maatte virke langt mere paa hin Öe, hvor de anseligste Slægter vare de samme, der fra Öens Bebyggelsestid havde taget de største Landeieendomme i Besiddelse, og hvor Slægternes Historie udgjorde tillige Öens. Anderledes var det i det övrige Norden, hvor de fleste gamle Slægter ved Udvandringer og Krige vare blevne oprevne, og hvor blot Kongeslægternes Skjebne udgjorde Rigernes Historie. Her kunde blot den sidste og objective Grund, hentet fra Sagnenes egen Mærkelighed, virke, til at forplante deres Erindring.

Sagnenes Mærkelighed beroede, enten paa deres Form eller deres Indhold. Formen virkede til at de meest yndede Skjaldes bedste Sange erindredes længst. Indholdets Kraft viste sig, dels med Hensyn til hvad der dybt rørte Sindet, og gav Indbildningskraften et stort og livfuldt Billede, dels med Hensyn til Personernes Mærkelighed og Tildragelfens iöinefaldende Følger. Af disse almindelige Bemærkninger om Aarsagerne til at Sagn forplantedes i Nordens Oldtid, følger tillige, hvorledes de i Tidernes Løb kunde forandres. Thi vi mene, at det meste her skete ifølge en indvortes Nödvendighed.

Tidens Ström, der ruller Sagnet med sig, maae tillige give det en vis Runding. Hvad der ei indbyrdes er nöie fam-

menknyttet, vil løses op i Strømmen, og hvad der ei er bleven dybt indpræget, vil gaae under. Af enhver Skildring ville de meest paafaldende Træk længst blive erindrede. Ethvert Sagn maae have sin indre Livskraft; et vist mærkeligt Punkt maae være ligesom den indre Kjerne, hvortil det Övrige knytter sig; deraf opstaaer episk Enhed i ethvert Oldsagn. Det er een Mands store Bedrift, et Par Træk af hans vidunderlige Skjebne der mindes; hvortil endnu stundom er föiet noget om hans Herkomst, hans Börn, eller maakee hans Fjenders Skjebne. Men hvad der saaledes ei staaer i nær Forbindelse med Hovedæmnet, vil letteligen igien tabes. Ligesom heri ligger en Grund til at meget falder bort af en Fortælling, naar den gaaer igiennem mange Munde, er der og en anden Grund til at den föröges. Det gaaer med Tidens Ström som med Livets, de Store i samme fortære de Smaae. Saaledes ikke blot fortrænger det större Minde det mindre, men opluger det. Det mindre bekjendte Stednavn maae gjøre Plads for det berömttere; mange smaae Navne maae gaae under, for at bidrage til at gjøre et stort Navn endnu större i Folkets Minde.

Til disse udvortes Aarsager til at Sagn med Tiden forandres, komme tvende indvortes, der reise sig af den Fortællendes Stræben efter at ville tydeliggjøre Begivenhederne, eller at ville pragmatisere. Den fjerneste Oldtid gjorde det paa en historisk, eller for at tale bestemtere, en mythisk Maade, i det den forklarede sig Begivenhederne, ved at indblände Guder, Trolde og Varsler. Den sildigere Slægt gik mere psykologisk frem, gjorde nemlig Fortællingen bredere, ved at forlænge Samtalerne, og lægge Heltene slige Yttringer i Mun-

den, som syntes at være naturlige; man mente ikke derved at være kkommen Sandheden for nær.

Forskiellige fra disse uvilkaarlige Forandringer ere de, som foretoges i en sildigere romantisk Tidsalder, hvor mange Sagn vare i Omlöb, hvor Indsigt manglede til at adskille Sandt fra Falskt, og Lyst til det Æventyrlige var opvakt. Da kunde man nemlig finde paa allehaande Overdrivelser og Tilsætninger, for at göre det muntre Sagn end moersommere, den sieldne Bedrift end mere vidunderlig. Sagnemanden kunde ville forlænge en Historie ved Træk andensteds fra laante, og naar Skribenten samlede disse Sagn, og jevnførte dem, kunde han let bringes til at ville læmpe det ene efter det andet ifölge et vist Öiemeed.

Vi kalde et Sagn *ægte*, for saavidt at det i alt det Væsentlige kun har modtaget uvilkaarlige Forandringer, *paalideligt*, om vi kunne med Rimelighed udfinde det for samme til Grund liggende Factum. Den fölgende Undersögelse vil vise, at *Saxos* 9 förste Böger indeholde endeel Upaalideligt og allehaande senere Udsmykkelser af gamle Minder; men at vi derimod ogsaa finde i samme ikke faae ægte og adskillige paalidelige Oldsagn.

F ö r s t e B o g.

Saxo forefandt intet Sagn om det danske Riges Oprindelse; han kunde ikke, som Angelsaxerne og Islænderne, sætte *Odin* i Spidsen for Kongeslægterne, da han i ham blot erkjendte den

snedige Kogler; han maatte derfor begynde med den Konge, som han troede havde givet Folket Navn; thi man pleiede i Middelalderen ifølge Exemplerne i første Mosebog, saaledes at udlede Folkenavnenes Oprindelse. Passende begynder han altsaa Danmarks Kongerække med Kong *Dan*, og lader de beslægtede Angler nedstamme fra *Angul*, *Dans* Broder. Kong *Dan* den første, om hvem intet fortælles, uden at han tog sig en Hustru og avlede et Par Börn, synes derfor blot at skyldes Etymologien sin Existens.

Til at kalde *Dans* Fader *Humble*, kan *Saxo* være bleven foranlediget ved *Iornandes* *) der flere Steder nævner *Amalerne*, som den ældste og fornemste Slægt blandt *Gotherne*. *Amalerne* kaldes i *Vilkinasaga* **) *Aumlunger*, og til den dermed beslægtede Form., *Humble*, kunne adskillige ældgamle Stedsnavne ***) have givet den nærmeste Anledning, ligesom og dette Navn forekommer i adskillige af de gamle efter det Tydske efterlignede Kæmpeviser ****).

---

*) *De rebus geticis cap. 14. Horum (Semideorum eller Ansarum) ergo, ut ipsi suis fabulis ferunt, primus fuit Gapt, qui genuit Halmal, Halmal vero genuit Augis, Augis genuit eum, qui dictus est Amala, a quo et origo Amalorum decurrit. Cap. 23. Ermanaricus nobilissimus Amalorum in regno successit. Cap. 38 Amalorum generis eos potentia illustrabat.*

***) Sagabibliothek 2 D., S. 223, 237, 269.

****) *Humble - Öre, Humble - Bæk, Humble - Sogn, Humble - Havn. See Suhms kritiske Historie, S. 15, 52, 58.*

*****) Udvalgte danske Viser fra Middelalderen, I D. S. 9. Den samme som der kaldes *Humble*, hedder *Aumlung* i *Vilkinasaga*.

Ogsaa *Dans* tvende Børn ere tvetydige Væsner; thi der fortælles intet andet om dem, end det en dansk Klerk kunde falde paa ved at høre deres Navne; at nemlig *Humble* (*humilis*) lod sig ydmyge af sin Broder, og denne der hedte *Lothar* (*Liotr* den lede) viste sig leed og slem imod ham; saaledes var ogsaa i den danske Historie et Sidestykke til *Kain* og *Abel*, til *Romulus* og *Remus*. For *Saxo* kunde der være en særegen Anledning til her at indskyde disse Par Konger, om hvilke han maaskee engang havde hørt noget; thi han kunde ei gjøre *Dan* til *Skiolds* Fader, da Sagnet taug om dennes Fader, og lod ham faderlös opvoxe.

Efter disse maatte *Saxo* nævne *Skiold*; thi ligesom *Dan* havde givet Riget Navn, var Kongestammen opkaldt efter *Skiold*. Men dette sidste er ikke nogen vilkaarlig Hypothese. Vilde man end ikke tage Hensyn til at norske Digtere fra 9de Aarhundrede brugte *Skioldunger* som Hædersnavn; vilde man ansee det for utilstrækkeligt, at *Langfedgatol* gjør *Skiold* *Odins* Søn til Danmarks første Konge *) og at *Snorro* lader ham ægte den *Gefion*, der efter *Brage* den Gamles Qvad plöiede *Siölund* ud af *Mælarsöen* **), og at *Angelsaxernes* Genealogier gjøre *Skiold* *Skefingar* til en af deres Forfædres ældste Regenter; er dog *Begyndelsen* af *Biovolfs* *Drapa* ***) et klart Beviis paa, at Anglerne havde medbragt flere digteriske Minder

---

*) *Langebeck* *Scriptores* vol. I. p. 5.

**) *Heimskringla* *Ynglingatal* Kap. 5.

***) *Biovolfs* *Drapa* ved *Grundtvig*, I Sang.

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II Deel 1823.

om denne ældgamle Konge. Neppe var der dog til *Saxos* Tid noget selvstændigt Sagn om *Skiold* tilbage, dertil er det han fortæller for kort og for lidet eiendommeligt.

Han roses for alt, hvad der kunde udmærke en Oldtids Konge, Tapperhed i Kamp mod vilde Dyr og kiekke Fiender, Retfærd og Gæymildhed. Det röber Præg af Ælde, at man og tillagde ham Lægekunst, og som fortrinlig Roes den Lov, at Herrerne kunde kalde deres Frigivelser igien tilbage. Dette passede ei med den Synspunkt, fra hvilken man efter Kristendommens Indflydelse betragtede Slaveriet; det synes beslægtet med den orientalske Anskuelsesmaade af et nedarvet Kastevæsen som sömmeligt og grundet i Naturen. Anledningen til den gamle Lov har man uden Tvivl senere digtet til.

Ligesom de danske Konger fik deres Slægtnavn fra *Skiold*, beholdte de, saavel som Nordens övrige Konger et Hædersnavn fra *Gram**). Dette er maaskee Aarsagen, hvorfor han er bleven giort til *Skiolds* Sön af *Saxo*, eller snarere den Saga, *Saxo* fulgte; thi at der var en egen om end ikke vidtlöftig Saga om denne Konge, kan slutes af Fleerheden af de Bedrifter, der blive fortalte, Udmalingen af de enkelte Træk og de indströede Vers. Vidtlöftigere end Krigsbedrifterne fortælles

---

*) *Snorro Heimskringla* Ynglingatal Kap. 21 beretter: at til Kong *Dags* Tid kaldtes hver krigerisk Hövding *Gram*. *Saxo* siger lib. I. p. 6 at i de ældste danske Sange blev *regia nobilitas* saaledes benævnt. *Snorros* Edda anfører dette Navn blandt Kongernes digteriske Benævnelser, hvilket desuden bestyrkes ved *Thiodolfs* Vers hos *Snorro* ovenanførte Sted.

Grams Frierie. Sin første Kone overlod han til sin Fostbroder, den anden beilede han til, forklædt som en Jotun, og ægtede hende efter at have slaet Faderen, den svenske Kong *Sigtryg*, ihjel med en guldbeslaet Kölle, fordi en Völe havde spaaet, at derne ikkun ved Guld kunde overvindes. Hans tredie Kone var *Signe*, en Finnekonges Datter. Han var bleven indtaget i hendes Skiönhed, da han vilde paaföre Faderen Krig, og erholdt Löfte om hendes Haand; men da hun siden blev trolovet med Saxerkongen *Henrik*, besöger Gram, forklædt som fattig Læge, Faderens Borg, dræber den Gamle, og fører Datteren bort.

Disse Bedrifter ere rigtig nok af den Beskaffenhed, at de engang udförte, længe maatte leve i Erindringen; men de ere tillige saadanne, at de neppe nogensinde kunne være bleven udförte. Nord paa Norge havde man Handelssamkvem med de omvandrende Finner, men indlod sig ikke i Ægteskab med fremmede Stammer. Det var lidet rimeligt, at en Oldtidskonge i Siæland skulde falde paa at före Krig i Finmarken, og end urimeligere, at Saxerkongen derfra skulde hente sig en Brud. Finnekonger fremtræde desuden kun i de upaalidelige af de islandske Sagaer, og meest som Troldmænd. Hele Fortællingens Tone har Lighed med de Sagaer, som i Sagabibliotheket (2 D. S. 28) karakteriseres som den anden Klasse af den islandske Middelalders romantiske Digtninger, nemlig *Hervararsaga*, *Hedins* og *Hognes*, *Hrolfs* og *Göthreks* og *Thorstein Vikingsens* Sagaer; vel findes der i disse maaskee flere paa-faldende Urimeligheder end i *Grams*, men man maae be-

tænke, at *Saxo* giver kun et Udtog, i Særdeleshed af Finnekrigen, der uden Tyvll har indeholdt mange Æventyr.

Perioden, da slige Fortællinger sammensattes i Island, var den sidste Halvdeel af det trettende og første Halvdeel af det fiortende Aarhundrede. Men i Danmark maatte en tilsvarende Tidsalder, hvor fremmede Æventyr vel vare bleven bekiendte, men endnu ikke egentligen efterlignede, heller ikke havde fortrængt de gamle Sagn, indtræde meget tidligere, og kunde allerede ved Enden af det ellefte Aarhundrede have fundet Sted. — Senere kan denne Fortælling neppe være sammensat, paa Grund af Versene, hvormed den er giennemvævet, og at de romantiske Træk ikke ere tydske men oldnordiske. Betænke vi nu, at hverken Islændere eller Angelsaxere kiende til denne Kong *Gram*, maae vi bringes til den Formodning, at et digterisk Appellativ er her bleven ophøiet paa *Leires Throne*.

Vi forbigaae Kongerne *Svibdager* og *Guttorm*, om hvilke *Saxo* næsten intet veed at sige, for at komme til Kong *Hadding*, hvis Saga optager den største Deel af *Saxos* første Bog. Om denne *Haddings* Krigsbedrifter fortaltes meget; han havde først været paa Vikingstog i Östersöen, siden kriget paa Sverrig i mange Aar med afvexlende Held; ogsaa en Hær koglende Biarmer havde mödt ham; han overvandt disse saavel som Saxerne, der hialp Jyden *Toste* imod ham, men ved sin egen Datters *Ulvildes* Forræderi mistede han Livet. Uagtet alle disse Bedrifter kunde være store nok, er det dog neppe disse, der forplantede hans Minde, thi lignende blev fortalt om ikke faae Andre; men Trolde og Guder gribe virksomt ind i *Haddings* Liv.

Först elskede en Jotunkvinde ham, og hialp ham med sit Koglerie, siden blev den gamle *Odin* hans Beskytter. En Gang viste en Vagnhoft sig som hans Skytsaand. I et Slag med de Svenske hörte man, ligesom der fortælles i *Styrbiörns Saga*, hvorledes natlige Stemmer först forkyndte hans Uheld, siden de Svenskes; begge Krigshærernes Skytsaander (Fylgier) saaes i Luften at kæmpe med hinanden i Skikkelse af to gamle skaldede Mænd. I Helsingaland dræbte han et sjældent Södyr, i hvis Ham en Slægtning af Guden Frö havde skiult sig, og forfulgtes nu af denne, indtil han maatte giöre den höitidelige Offring, som de Svenske siden hvert niende Aar gientog. I Norge blev han af en Troldkvinde fört ned i Underverdenen, hvor han saae de faldne Krigere, som tvende fiendtlige Hære, igien fornye Livets Spil.

Alle disse Træk, saavidt vi giennem den latinske Dragt, kunne gienkiende Omridsene, bære Præg af Ælde. Selv Jotunpigen, der har opfostret *Hadding* og beskytter ham paa en Vandring mod sine Slægtnings Anfald, fremtræder her paa en Maade, der tiener til at antyde, hvorledes Sagnet om Jotuner er oprundet af Mindet om en ældre höi Folkestamme, Asadyrkerne forefandt i Norden. Hvad *Saxo* her S. 12-15 indfletter i *Haddings Historie* om *Odin*, *Frigga* og *Mitohin*, er öiensynligen noget, der ikke hörte til Sagaen, som strider imod det, den fortæller om de gamle Guder, og skulde blot tiene til, efter *Saxos* Anskuelsesmaade, at forklare de gamle Guders Væsen. Det bidrager altsaa til at godtgiöre Sagaens egen höiere Ælde. Beskrivelsen over Underverdenen er dunkel, den passer hverken paa Forestillingerne om Helvede eller Valhal.

Bedre stemmer den med *Homers* Underverden, og saa mange gamle og nye Folkeslags Begreber om en Skyggeverden, hvor de Afdöde gientog, hvad de her i Verden havde bedrevet. Da slige Begreber pleie at være de Punkter, hvorfra Forestillingerne om Tartarus og Elysium, Hel og Valhalla udvikle sig, kunde maaskee her meget gamle Meninger ligge til Grund. Hermed kunde da forbindes, hvad der fortælles om Reisens Ende. *Hadding* standsede tilsidst ved en Muur, som Troldqvinden selv ei kunde overstige, hun skar derpaa Hovedet af en Hane, kastede den over Muren, og strax galede den til Tegn paa, at være atter kommen til Liv; dette kunde sigte til Meningen om Siælevandring, eller at de Afdöde i nye Skikkelser vendte tilbage til Livet, hvilket antydes flere Steder i *Sæmunds* Edda. Dog bliver dette blot Gisning, thi *Saxo*, der vist nok ved denne Reise tænkte paa siette Bog af Virgil, har vel og i sit Udtog just udhævet de lignende Træk, og forbi-gaaet det Övrige.

Til denne Grund for Sagaens Ælde, hentet fra det Mythiske, komme endnu de mange Vers, den indeholder. Dog har den neppe udgiort nogen Række af sammenhængende Digte, thi Versene ere alle Sange, der ikke bringe Fortællingen videre, men ere motiverte ved samme. Uden Tvivl har *Saxo* ikke oversat dem alle, men dem, som bedst behagede ham, og bekvemmest lode sig give paa Latin. — S. 15-16 læses uden Tvivl en gammel Forbandelsesformular. Vexelsangen mellem *Hadding* og hans Gemalinde S. 17-18 er, som allerede *Torfæus* har bemærket, den samme Sang, hvoraf *Snorros* Edda

anföerer Begyndelsen, og tillæger den Guderne *Njord* og *Skade* *). Dette viser, hvor gamle Vers her ere optagne.

Men om den mythiske Deel af Sagaen tidligere havde erholdt sin Form, følger ei at Krigsbedrifterne, om hvilke især Historikerne maatte spørge, vare paalidelige. De fleste af disse staae kun i færnere Forbindelse med det Mythiske, de mistænkelige Biarmer vise sig ogsaa her, skjönt spillende en mindre Rolle; Krigslisten, hvorved *Hadding* betiente sig af Smaafugle til at stikke en By i Brand, fortælles om Flere. *Torfæus* og *Schiønning* mene endog, at hvad *Saxo* beretter om *Hadding*, gielder en norsk Fyrste. Men hvad vi vide om norske Haddinger, grunder sig blot paa de, for en stor Deel opdigtede Slægtregistre i Fundin Noreg, hvis Författer maatte antage en *Hadding*, fordi en Konge skulde have givet Haddingsdalen sit Navn. Ikke engang Sagnet veed at fortælle noget synderligt om en norsk *Hadding*. Islænderne kiende intet til en Oltidskonger af dette Navn. Da nu *Saxo* forefandt mange og gamle Sagn om en *Hadding*, da disse ikke vare islandske, og altsaa maae have været danske, slutte vi, at der har regieret et Sted i Danmark en Konge af dette Navn. Det Mythiske, der gaer igiennem hans hele Historie, viser, han maa have regieret i den ferne Oldtid; Varigheden af hans Minde, at han maae have udfört mærkelige Bedrifter; Krigene med Sverrig, der meest ere knyttede til Mytherne, og i sig selv de rimeligste, at han regierede enten i Skaane eller i Siæland.

---

*) *Torfæi series* S. 253. *Edda* ed. Rask p. 27-28.

Den nærmeste Aarsag til at *Saxo* sætter *Hadding* op imellem de ældste danske Konger, maae uden Tvivl søges i den Theori, han havde udkastet sig om de nordiske Landes ældste Beboere. Først, siger han, levede Jetter (Jotuner), siden Koglere (Aser), der bekrigede Jetterne, og skilte dem ved deres Anseelse, omsider Börn af begge Slægters Sammenblanding (Heroer); ogsaa af disse bleve nogle ansete for Guder (lib. I. p. 9). Overeenstemmende med denne Hypothes var det, at optage næst efter *Dan* og *Skiold* Sagaen om *Gram*, hvori Jotuner forekom, derpaa den om *Hadding*, der havde saa meget at skaffe baade med Jotuner og Aser, endelig ogsaa den om *Frode den første*, der begynder *Saxos* anden Bog.

A n d e n B o g.

Flere danske Oldtids Konger have ført Navnet *Frode*, der adskiltes kun ved Tilnavn, og mangt et Sagn angik vel blot en *Frode*, uden nærmere Bestemmelse af Tid og Sted. Allerede af den Grund blive de Krigsbedrifter uviste, der lige godt kunde passe paa flere Froder. *Saxo* lader den første af dette Navn ikke blot giøre Vikingstog til den finske Bugt, hvilket kunde være rimeligt, men trænge saa dybt ind i Landet, at hans Krigshær ikke kunde finde Næring i det ødelagte Land; han lader ham beleire Byer, anlægge Miner, aflede Floder, hvilket alt Vikingerne saare sielden pleiede at giøre; ligesaa store Krigstog skete mod Vesten, ikke blot til Frisernes Land,

men og til Brittannien, hvor *Frode* drog seirende fra Skotlands Grændse lige til London. Disse Begivenheder ere utrolige, enten vi saa sætte dem et Par Aarhundreder før eller efter Kristi Födsel; Fortællingen om dem er ikke grundet paa Sange, har intet mythiskt Præg, og er venteligen opdigtet i det ellefte Aarhundrede. Ældre er derimod det Sagn om *Frode*, der dræbte en Lindorm, som rugede over Guld og tog dens Skat. Her havde *Saxo* et Vers for sig, og at slige Sagn vare gamle i Norden, vise baade Sangen om *Sigurd Fofnersbane* og det angelsaxiske *Biovulfs* Drape. Et andet ældgammelt Sagn om *Frode* var, at han brugte Guld som Meel S. 27, thi det var et ældgammelt islandsk Digterudtryk, at Guldet var *Frodes* Meel og Grottesangen i *Snorros* Edda beskriver, hvorledes det blev malt. Saaledes finde vi her som oftere det Fabelagtige at være ældre og mere begrundet end det Historiske. *Svend Aagesen* nævner vel en *Frode* som Sön af Skiold, man veed intet videre om ham, end at han dræbtes af sin Broder. Med *Frodes* Historie er forbundet en lille Saga om *Svanhvide* og hendes Kierlighed til *Ragner*; de Jotuner og det Koglerie her omtales, have uden Tvivl forskaffet det hele Stykke her sin Plads; det har i adskillige Vers en oldnordisk Tone og kan sammenlignes med de islandske romantiske Digtninger af første Klasse. Af det Anførte følger, at denne *Frode* ikke for Historikeren har nogen bestemt Existens, men at han og hans Guld sammensmelte med de følgende *Froders* Minder.

Bestemtere fremtræder derimod Sönnesönnen *Helge*. Erindringen om hans Seire kunde forvirres, men ikke om hans

Ulykke, i det han uafvidende bedrev Blodskam med sin Datter. Dette er Punktet, hvori de forskiellige Sagn stemme overens *). Hvad Islænderne i *Hrolf Krages* Saga fortælle om *Helges* Ungdom, henfører *Saxo* i Begyndelsen af syvende Bog til senere Tider; derimod kiender han noget til de ældgamle Sagn om *Helge*, som *Hundings* og *Hothbrods* Bane, hvilke besynges i tvende eddiske Qvæder, hvis hele Indhold *Saxo* dog ikke har benyttet. *Helges* Sötoge til Holsteens og Sverrigs Kyster, samt den finske Bugt, ere i sig selv rimelige, ligesom og at han kan have frataget Saxerne Holsteen og et Stykke af Jylland. Hans Tog i Sverrig bekræftes ved *Snorros* Vidnesbyrd. De Love, der tillægges ham med Hensyn til Svenske og Saxer, ere i den gamle Tids Aand, der bestemte Mandebod efter den Dræbtes Anseelse. Han skal have vedtaget, at naar mellem de Overvundne en fri Mand dræbtes, skulde han ikke bödes höiere end om det havde været en Træl. Oftere har Sagnet tillagt en overmodig Seierherre dette.

Ifølge *Saxo* havde *Helge* avlet *Yrsa* med *Thora*, en Pige fra den lille Öe *Thorö*, som af Hevn over at være bleven voldtaget af *Helge*, siden magede det saa, at Kongen blev forelsket i sin egen Datter og ægtede hende. Efter at *Helge*, da han havde erfaret, hvo *Yrsa* var, enten havde dræbt sig selv, eller var omkommen paa et fiernt Vikingetog, havde den svenske Kong *Adils*, for at befrie sig

---

*) *Saxo* lib. 2 p. 28 *Snorro* Yuglingasaga Kap. 33 *Hrolf Krages* Saga Kap. I — 17 *Erik* af Pommerns Krönike hos Langebek vol. I p. 151 *Svend Aagesen* Kap. I taler blot om *Helge* som en mægtig Sökonge, Langfedgatal nævner *Halfdan Helge* og *Hrolf*.

fra den Skatskyldighed, hvori han var kommen til Danmark, ægtet *Yrsa*. *Snorro* derimod lader *Yrsa* være Datter af *Helge* og den saxiske Dronning *Olufa*. *Adils* havde paa et Vikingetog faaet hende til Fange, og ægtet hende. Kort Tid efter havde han maattet flygte for *Helge*, der førte hans Dronning bort med sig; men da *Yrsa* siden opdagede sit Forhold til *Helge*, forlod hun ham, og vendte tilbage til *Adils*. Denne Fremstilling har mere indvortes Rimelighed end *Saxos*. Allerede dette, at *Thora* levede paa Thorö, synes at være sagt blot for Navnelighedens Skyld eller af Etymologiserelyst. Havde end *Thoras* Fader eiet den hele lille Öe, havde hun dog ei været nogen mægtig Mands Datter, og vilde ei letteligen efter Oldtidens Tænkemaade kunne have faldet paa at hevne sig paa *Helge* for hans Utroskab, især paa en Maade der er saa unaturlig. Maaden hvorpaa *Adils* skal ifölge *Saxos* Beretning have faaet *Yrsa* er heller ikke rimelig; thi *Adils*, der stedse i Sagnene skildres som en mægtig Drot, kunde vel engang blive slagen af *Helge*, og nödt til at flygte, men neppe har han i længere Tid været ham skatskyldig, og hvis han havde været det, var det ei efter Oldtidens Skik, at han, da *Helge* var död, ei strax bröd Freden, og med Magt rövede *Yrsa* fra Leire, men i dets Sted indledede Underhandlinger og först ved Giftermaal erhvervede sig Uafhængighed. Disse Vanskeligheder bortfalde efter Fremstillingen hos *Snorro* og i *Hrolf Krages*

*) I Sagabibliotheket 2 D. S. 502 har jeg yttret den Gisning, at Navnet *Yrsa*, der siden blev et Tævenavn, kan have ledet til Forestillingen om at Moderen havde af Had givet Barnet dette Navn, og at dette Had ogsaa siden havde yttret sig.

Saga *). Hertil kommer at *Snorro*, som strax i det Fölgende beraaber sig paa en vidtløftig Fortælling i Skjoldungasaga om *Hrolf*, vist nok har hentet Faderens Historie fra samme Kilde. Men kunde *Snorro* beraabe sig paa Skioldungasagas Hiemmel, maae denne i det seneste have været nedskrevet ved Enden af det tolvte Aarhundrede efter danske Sagn, der altsaa bleve en Deel ældre end dem *Saxo* fandt hos sine Samtidige.

At *Roe* havde anlagt Roeskilde, fulgte allerede af Navnet, i övrigt fortæller *Saxo* intet om ham, uden at han blev dræbt af *Hothbroth*.

Hrolf, *Helges* Sön, var den navnkundigste af alle gamle Leirekonger. Foruden hans Navn paa Kongelisten i Langfedgatal, og det lidet *Svend Aagesen* og *Erik* af Pommerens Krönike sige om ham, have vi fire vigtige Bidrag til hans Historie: hvad *Snorro* i Ynglingasaga anförer, hentet fra Sagaen om Skioldungerne, Forklaringen i den yngre Edda over visse gamle Digterudtryk; den islandske *Hrolf Krages* Saga og *Saxo*. At *Hrolf*, der var saa berömt for sine Heltegierninger og sin Tapperhed, maae have fört mange og lykkelige Krige, ligger i Sagens Natur. Alligevel findes saare lidet derom enten i hans Saga eller hos *Saxo*, thi disse opholdte sig meest ved det, som Folkesagnet vidtløftigst behandlede, og som for det var vigtigst. *Hialte* nævner hos *Saxo* S. 54, hvorledes *Hrolf* fældede *Rörik*, den gierrige *Bökes* Sön, *Snorros* Edda nævner et Tog mod Saxerne (*Rasks* Udg. S. 152), og i Skioldungesaga var *Hrolfs* Bersærkers Tog til Hielp for *Adils* imod den uplandske Kong *Ale* beskrevet. *Saxo* beraaber sig paa gamle danske Sange, hvilke man til hans Tid endnu erindrede sig, og oversætter en Deel deraf; men neppe have disse Sange

omfattet mere end *Hrolfs* Död, da der til alt det foregaaende ikke citeres en eneste Strophe. Den største Deel af *Hrolfs* Levnet hos *Saxo* beroede da paa det Folkesagnet bevarede, der vist nok har udgiort en sammenhængende Saga. Denne viser sig med Hensyn til Affattelsen at staae i Midten mellem *Ynglingasaga* samt *Edda* paa den ene Side, og *Hrolf Krages* Saga samt *Bodvar Biarkes* paa den anden Side. *Saxo* har næsten intet af *Hrolfs* Krigsbedrifter, om Toget til *Atisle* meddeler han vel adskillige Smaatræk, men fortæller det Hele forvirret. Han eller hans Hiemmelmand synes ei rigtigten at have forstaaet, hvorledes *Hrolf* hialp sig ved sit Skiold udaf det Baal, der var antændt om ham; thi at kun brugte Skioldet som Kakkelovnsskiern mod Heden, indtil en Tienestepige slukkede Ilden med Öl, vilde ei have været noget meget mærkeligt. Efter *Edda*, der kiender Slaget paa Vænersöen, for hvis Fremstilling altsaa Skioldungesage uden Tvivl ligger til Grund, havde *Adilses* Kæmper giort Ilden saa stærk, at Klæderne svedes paa *Hrolf* og hans Følge, sigende, at det hedte sig *Hrolf* og hans Bersærker flyede hverken Sværd eller Ild. *Hrolf* kastede nu sit Skiold midt i Ilden og sprang over, i det han sagde paa Vers, lader os foröge Ilden i *Adils* Huus, den flyer ei Ilden som löber over den, og efter dette Ordspil dræbte han dem, der havde giort Baalet saa stort. Her finde vi noget, der kunde fæste sig i Opmærksomheden. *Saxo* lader *Yrsa* læsse *Adilses* Skat paa Vogne, at hendes Sön kunde före den bort; efter Sagaen Kap. 44 giver hun ham et Sölvhorn fuldt med Guldringe, og mere kunde neppe heller en Oldtidskonge besidde. At den tappre og höimodige Konge saa skændigen blev overrumplet maatte man ansee som et Tegn paa Gudernes

Vrede og Straf for *Hrolfs* Overmod og at han ei havde offret. Deraf kunde let et Sagn opstaae, hvorledes han ved en vis Leilighed havde ringeagtet *Odins* Hielp. Noget didhörende fortæller Sagaen K. 46. *Saxo* tier derom. Derimod har ogsaa den islandske Saga allehaande Ammestueæventyr om *Bodvar Biarke* og *Elgfrøde*, der vise det fiortende Aarhundredes Smag i Island. Saaledes bestaaer den af Sagn baade ældre og yngre end dem *Saxo* benyttede. Da saaledes det gamle Sagn har taget sit Löb i tvende forskiellige Retninger, kunne vi ansee *Saxo* og den islandske Saga som tvende Vidner; det hvori begge komme overens, maa ansees at höre til Sagnets ældgamle Indhold: nemlig *Hrolfs* Tog til *Yrsa*, at han blev efterstræbt af *Adils* og ströede Guld paa Fyrisvold; at *Biarke* dannede Drengen *Hjalte*, paa hvem man ved *Hrolfs* Bord kastede de afpillede Been, til at blive en drabelig Kæmpe; at *Viggo* gav *Hrolf* sit Tilnavn; at han taknemmelig over *Hrolfs* Gavmildhed gjorde Löfte at hævne Kongens Död og holdt det. Af disse Træk er atter det om Guldets, der ströedes paa Jorden, bekræftet ved de ældste Vidnesbyrd, nemlig Digterstropher fra det tiende Aarhundrede, som vise at Fyresvolds Sæd da var en hævdet Benævnelse paa Guldets (Edda p. 153 — 154).

Ligesom ethvert af de ovenanførte Træk vare af det Slags, der vække almindelig Interesse og ikke let forglemmes; maatte dog fornemmeligen *Hrolfs* Död med alle sine Omstændigheder giöre det dybeste og varigste Indtryk. Naar en svensk Prindsesse flere Menneskealdre efter *Hrolfs* Tid tömte Bægret til hans Erindring, er vist nok den venesalige Konges Minni ofte bleven drukket paa de danske Öer, og at Skialdene tid-

ligen have qvædet om hans Minde, vise jo de fra hans Skiebne hentede Digterord *).

Vi kunne desuden følge Historien af de Sange over *Hrolfs* Död, *Saxo* har paraphraseret, höit op i Tiden. I *Snorres* Edda (S. 154) findes et Fragment af det gamle Biarkemaal, hvor der tales om hvorlunde den gavmilde Konge havde glædet sine Hofmæud med gyldne Smykker, hvilket svarer til Versene hos *Saxo*, *Hialte* fremfører:

*Dulce est nos Domino percepta rependere dona,
Acceptare enses, famæqve impendere ferrum*

— — — — —

*Enses Theutouici, galeæ armillæqve nitentes,
Loricæ talo immissæ, quas contulit olim
Rolvo suis, memores acuant in prælia mentes.*

Ligeledes svarer et andet Citat af det gamle Biarkemaal, hvor *Biarke* synes at true *Odin* selv **), til de Ord, *Biarke* siger til *Ruta*:

*Si potero horrendum Friggæ spectare maritum,
Quantumcunqve albo clypeo sit tectus, et altum
Flectat eqvum, Lethro neqvaqvam sospes abibit.*

---

*) *Snorro* Ynglingsaga K. 4I.

**) Stedet findes ei i *Rasks* Udgave af *Snorres* Edda, men derimod i *Olavii* haandskrevne Bearbejdelse i den arnæmagnæanske Samling S. 1523 24. *Sandvig* har oversat det saaledes:

Saa skal jeg ham qvæle
Som tykansigted
Hvidbiörns Bedrager (Katten)
Qvæler *Væggens* Afkom (Musen).

Snorro beretter (*Oluf den Helliges Saga* p. 220); at om Morgenen, som Slaget ved Stiklestad skulde holdes Aar 1050, vakte *Thormod Kolbrunesskald Kong Olufs Hær* ved at synge det gamle Biarkemaal. Begyndelsen deraf svarer til de første af *Hialtes Vers*, ikkun at *Saxo* udelader de fire første Linier, som ere en digterisk Beskrivelse paa Morgenen. De fire følgende:

Vaagner dog op vaagner
Hjertens Venner,
Alle I Ypperste
Adilses Svende.

svare til de første Stropher hos *Saxo*:

*Ocyus evigilet, quisquis se regis amicus;
Aut meritis probat, aut sola pietate fatetur,
Discussant somnum proceres, stupor improbus absit,
Incaleant animi vigiles, sua dextera quemque
Aut famæ dabit, aut probro profundet inertii.
Nox hæc aut finis erit, aut vindicta malorum.*

De fire følgende Stropher har *Saxo* ei udtrykt, men derimod de følgende:

Ei jeg vækker Jer til Vin,
Ei til Qvinders Tale,
Snarere jeg vækker Jer
Til haarden *Hildurs* Leeg.

De lyde saaledes:

*Non ego virgineos jubeo cognoscere ludos,
Nec teneras tractare genas aut dalcia nuptis
Oscula conferre, et tenuas astringere mammas.*

*Non liquidum captare merum, tenerumve fricare
Femen, et in niveos oculum jactare lacertos,
Evoco vos ad amara magis certamina Martis.*

Man seer tillige her en Prøve paa, hvorledes *Saxo* udtværer Tanken og bortvisker de oldnordiske Udtryk.

Snorro siger, at det var blot Begyndelsen af Sangen, han anfører. Uden Tvivl har *Thormod* siunget *Hialtes* hele Opfordring til *Biärke*, hvori blandt andet ogsaa forekommer det først anførte Sted om *Hrolfs* Gavmildhed. Da Sangen var udfandt Krigshæren at den var vel anvendt, og at den fortjente at kaldes en Vækkesang for Kongens Mænd (*huskarlahvot*). Hæren har da ogsaa vidst det, som *Snorro* bemærker, og som desuden Sangens Indhold og Tone viste, at det ikke var en Sang, *Thormod* havde digtet, men en gammel Sang, han ved denne høitidelige Leilighed vilde anvende, for at sætte Kongens Mænd i en passende Stemning.

Det Anførte tjener til at vise, at det var een og samme Sang om *Hrolfs* Død, der under Navn af det gamle Biarkemaal var bekjendt i Danmark, Norge og Island. Den danske Sang, der i Norge kunde i Begyndelsen af det ellefte Aarhundrede ansees for en Oldtidssang, maae i det mindste have været fra det niende Aarhundrede, og kan gierne have været fra det syvende; da Sprogene under en saadan Kulturtilstand, som vi maae antage at have fundet Sted i det hedenske Norden, kun langsomt forandre sig; og saaledes nærme vi os den Tidsalder, hvori *Hrolf* rimeligvis har levet, dog ikke efter *Saxos* men *Snorros* Tidsregning.

Til disse vigtige udvortes Grunde for Versenes høie Ælde komme adskillige indvortes. De latinske Vers indeholde nemlig Dunkelheder, som først blive tydelige, naar vi tænke os de gamle til Grund liggende Sange i Analogi med de eddiske. De ældste af disse, f. Ex. de om Helgerne, indeholde Dialoger i Vers, indledede ved en prosaisk Fortælling, og ved pludselige Overgange, eller ved nogle Linier i Prosa, forbundne med hinanden. Saaledes maae vi her adskille tvende forskellige dialogiserede Sange, som *Saxo* urigtigen har sammenblandet. I *Biarkes* andet Svar til *Hialte* S. 36 möde de Modsigelser, at han først taler om, at han skal have Tid til at væbne sig heelt, og strax efter opfordrer til at fegte uden Harnisk, som de, der rede til at dö, kun tænke paa Angreb ei paa Forsvar; dernæst at han i den Tale, han forestilles at före, medens han væbner sig, tillige nævner de Skarer, han fældede i denne *Hrolfs* sidste Kamp, i hvilken saa mange Hövdinger omkom.

Disse Modsigelser undgaaes, naar vi adskille Versene i tvende Sange, hvoraf den første indeholder Dialogen för Slaget mellem *Hialte* og *Biarke*, hvilken var den *Thormod* sang för Slaget ved Stiklestad. Den anden indeholder Dialogen ved Slagets Ende mellem *Biarke*, *Hialte* og *Ruta*. *Saxo* har S. 36 i *Biarkes* andet Svar til *Hialte* blandet Enden af første Sang og Begyndelsen af anden mellem hinanden; thi de fior-ten første Vers af *Biarkes* andet Svar og Skildringen af hans ældre Heltegierninger hörte til den første Sang; derimod hvad der læses S. 36 Lin. 9 - 21 og Lin. 47 til Enden höre til den anden Sang. Dette bestyrkes ved *Hrolfs* Saga Kap. 50 og 51

som anförer hele Linier i Rad af *Biarkes* Ord, der i Meningen stemme overens med *Saxos* Vers; men just paa denne Maade adskiller *Biarkes* förste og sidste Tale.

Samme Saga giver og et andet Vink til noget i den förste Sang, hvilket *Saxo* uden Tvivl forsætliggen har forbigaaet. At man i den fjerne Oldtid kunde fortælle en saa vigtig og rædsom Begivenhed, uden at indblande noget mythiskt, er ikke rimeligt. *Biarkes* senere Ankomst paa Kamppladsen maatte synes at have en hemmelig Aarsag, og man kunde let falde paa den, Sagaen angiver, at nemlig *Biarke* var, hvad man kaldte *hamramr*, eller kunde paatage sig andre Skikkelser, og i dem virke med foröget Kraft; men imedens saaledes hans Siel vandrede omkring, maatte hans Legeme ligge stille, og ingen forstyrre ham *). Sagaen lader *Biarke* af den Aarsag bebreide *Hialte* sin utidige Ivrighed; det er rimeligt, at noget didhörende har staaet i den gamle Sang.

At den anden Sang oprindeligen har indeholdt en Yttring af *Biarke*, hvori han i sin Harme önskede at kunne i Kampen maale sig med den *Odin*, der havde viist sig saa fiendsk imod *Hrolf*; kan udledes baade af *Hrolfs* Saga p. 51, hvor noget lignende forekommer, og af det ovenanföerte Sted i Edda. *Rutas* dunkle Svar til *Biarke* har *Stephanius* uden Tvivl bedst forklaret, som mener, at *Ruta* opfordrer *Biarke* til at göre *Thors* Hammers Tegn, og derpaa see hende under Armen for at vorde fremsynet; thi dette sidste var et Middel hvorved Almuen paa flere Steder, ogsaa i Island lige indtil se-

---

*) See Sagabibliothek 2 D. 516.

nere Tider, har troet at kunne hjelpe til at faae Öie paa Aander.

Der er kun een samtidig Begivenhed, som kan lede os til med nogen Sikkerhed at bestemme *Hrolfs* Levealder, det er *Adilses* Regjering i Upsal. Denne indfalder efter *Ynglingasaga*, som i de senere *Ætled* maae antages paalideligere end i de tidligere, omtrent mod Enden af det siette Aarhundrede. At derimod *Saxo* sætter *Hrolf* saa høit oppe i Tiden, at han som vi siden skulle see, lader *Christus* blive födt flere Aarhundreder efter *Hrolfs* Tid; dertil er uden Tvivl Grunden den: at den *Hother*, der skulde have kæmpet med *Balder*, var efter Sagnet, *Hothbroths* Sön; men en *Helge* havde, som de gamle Sange vidnede, været *Hothbroths* Bane. Da nu *Saxo* antog denne *Helge* for *Hrolfs* Fader, fulgte deraf, at *Hother* blev samtidig med *Hrolf*; til *Hothers* Historie var den hele mythiske Fortælling knyttet om hans Strid med *Balder*; i denne spillede Aserne en virksom Rolle, disses Liv hörte altsaa efter hvad *Saxo* engang havde antaget, til den næstældste Periode i Nordens Historie, eller snarere, da *Balder* havde Hovedrollen, gjorde Overgangen til den tredie Periode eller Heroernes.

Tredie og fierde Bog.

Saxo lader *Hother* blive *Hrolfs* Eftermand paa Leirethronen, og fortæller derfor her sammenhængende alt, hvad han havde fundet i Sagnet om ham; lige fra hans første Ungdom indtil

hans Död. Det meste deraf dreier sig om *Hothers* og *Balders* Kjerlighed til *Nanna* og den deraf opkomne Kamp imellem dem, hvori Guderne toge virksom Deel, om *Balders* Fald og *Odins* Beilen til *Rinda*, for med hende at kunne ayle en Sön, der skulde hevne *Balder*. Guderne fremtræde ikke her som Maskineri, eller for at forklare Begivenhederne, men spille Hovedrollen. Hvad der i Sagnet med *Hother* ikke angaaer hans Forhold til *Balder*, er först, at han med Rensdyr for sin Slæde gjorde et Tog höit op Nord paa, for at erholde et Sværd af en Skovtroid, og at han paa Tilbageveien til sin Fosterfader *Gevar* i Norge, nær var bleven overrumplet af en saxisk Flaade; dernæst at han paa Begjæring af *Helge*, Halogalands Konge, friede for ham til en Datter af Finnekongen *Kuso*, og endelig at han i Danmark blev ihjelslaaet af en russisk Hær under *Boes* Anförsel.

Om man end vilde oversee Russernes tidlige Fremtræden, som en Unöiagtighed i Benævnelsen; er det dog ligesaa urimeligt, at i hiin fierne Tid et Folk fra det Inderste af den finske Bugt havde holdt Feldtslag i Jylland; som at en saxisk Flaade giestede de nordenfieldske Kyster. Begge disse Træk tilligemed Frieriet i Biarmeland ligne derimod, hvad man pleiede at opspinde i de sildigere islandske Romaner.

Af langt ældre Oprindelse, skjönt ikke mindre urimeligt i sig selv, er hvad der fortælles om *Hothers* Strid med *Balder*. Disse Navne samt *Odins* og *Thors* vise, at Talen er om Nordens gamle Guder. Men det der berettes om dem, er ikke noget Optrin af deres Liv, der kunde have bidraget til at de bleve forgudede, thi det geraader dem meest til Skam; det

kan heller ikke være Myther, som i denne Form vare blevne forplantede fra Hedenolden, thi Aserne forestilles som blotte Mennesker, kun at de forstode sig lidt paa Troldom; heller ikke kan det være historiske Efterretninger om gamle Fyrster, thi dertil er Fortællingens egen Urimelighed for stor. Vilde man endog antage, at en Prinds *Balder* regierede i Norden, og at en Kong *Odin* paa sine gamle Dage spille Kjerlighedsintriguer ved det russiske Hof, saa kan man dog umuligen lade den samme *Odin* regiere i Byzans, et hundrede Aar før Christi Födsel.

Men disse Efterretninger om *Odin*, *Balder* og *Hother*, der, betragtede i deres Sammenhæng, hos *Saxo* ere aldeles urimelige og betydningsløse, læses i Eddaerne i ganske andre Forbindelser. Der fremtræder den gode *Balders* Drab ved den blinde *Hödur*, som en Hovedmythe af en dyb Betydning. Da nu Kilderne, hvoraf vi kunne hente Kundskab om denne Mythe, ere langt ældre end *Saxo*, ja end Christendommens Indførelse i Norden; da Mythen i sig selv bærer høi Præg af Ælde, og har en paafaldende Lighed med græske ægyptiske og orientalske Myther, hvilke vi ere beföiede til at ansee for at være physiske Philosophemer i en mythisk Dragt; have vi Grund til at antage Hovedtrækket i *Hothers* Liv, nemlig *Balders* Fald, at være en gammel fysisk Mythe, der siden er bleven anseet som Historie, og sildigere i den christelige Tidsalder vilkaarlig forvansket.

Ogsaa af flere eddiske Myther finde vi her Reminiscenser skjönt mindre tydelige. At *Balder* ved pludseligen at see *Nanna* bliver forelsket, minder om *Freirs* Kjerlighed til *Gerda*, der besynges i den eddiske Sang om *Skirners*

Færd; at Drömme varsle *Balders* Död er ligesom i *Veglams-* qvida. *Odins* Fordrivelse fra Gudernes Forsamling har ikke noget tilsvarende i Eddaerne, men ogsaa *Snorro* fortæller i *Ynglingasaga* Kap. 3. at da *Odin* en Tid lang var borte, skiftede hans Brödre Riget mellem sig og toge *Frigga* til Kone; dette minder om det Lignende der fortælles om *Osiris*, *Typhon* og *Isis*: Derimod kjende Eddaerne til *Odins* Giftermaal med *Rinda* og til Sönnen, der skulde hævne *Balder*. Ogsaa denne Mythe har en physisk Betydning, ligesom vi og i den af *Odin* fordrevne *Oller*, der kunde sætte over Havet paa det forhexede Been, gjenkjende Vinterens Gud *Oller*, den vældige Löber paa Skier eller Sköiter, hvilke just i det gamle Norden forfærdigedes af Been*). Saaledes finde vi her Oldsagnet om *Odin* og *Balder* behandlet efter den samme historiske Anskuelsesmaade, som mange ældre og nyere Forfattere have fulgt ved de ægyptiske og græske Myther*). Følgen af denne Fremgangsmaade var her, som den oftest pleiede at være, at den Historie, man havde uddraget af Mytherne, bar saa mange Præg af sin første overjordiske Oprindelse, at den kun halvt passede paa Menneskelivet, og blev ikke fri for indvortes Modsigelser. Snart hedder det, at *Odin* ene kunde slaae en heel Krigshær, *Balder* fremkalde Kilder af Jorden for at lædske sine Folk; snart maa begge flygte i en Kamp mod *Hother*, fordi deres Staldbroder *Thor* havde faaet

---

*) Dette er efter Professor *Finn Magnussens* sindrige Forklaring *Edda* I D., 196.

**) Paa en lignende Maade har *Diodorus Siculus* behandlet Mythen om *Osiris* og *Isis* i første Bog af hans Bibliothek.

Skaffet hugget over paa sin Hammer. Vilkaarligheden i Mythsens Behandlingsmaade forøgedes, ved at den til *Saxos* Tid længe havde været fortalt af Christne, der ikke blot ringegtede Aserne, men tildeels betragtede dem som onde Aander, og at *Saxo* med Almuens Anskuelsesmaade vilde forene nogle lærde Islænderes, der mente, som Fortalen til *Snorres* Edda viser, at det gamle Asgaard havde været Troia. Dette kunde vel *Saxo* ikke saa ligefrem antage, da han kienkte for meget til de classiske Skribentere, til at han kunde lade Troia være til i den Tidsalder, hvor han satte *Odin*. Derfor gjorde han Troia til Byzans, og lod de tolv store Guder der have deres Sæde. Denne Mening blev for *Saxo* mindre urimelig, da han uden Tvivl antog, at man kunde fra den finske Bugt seile paa Floder og Søer giennem Gardarige til Grækenland, en Mening som adskillige endnu i det fiortende Aarhundrede havde i Island *).

Endeligen erholdt dette saaledes omdannede Oldsagn sin Localitet, ved at knyttes til Horsnes, som man gjorde til Hothersnes **) og *Boes* Höi i Jylland, til *Balders* Havn, *Balders* Brönd og *Balders* Höi i Siælland. *Saxo* fortæller endog, at nogle til hans Tid havde villet opgrave *Balders* Grav, men bleve bortskrækkede af Spøgelser ***). Muligen har det jydsk Almuesagn om en Boehöi i Nærheden af en Ryssehöi, som har

*) See *Ingvar Vidforles* Saga.

**) *Suhms* critiske Historie 2 D. S. 301.

***) Sandsynligviis, har man anseet en Höi helliget til *Balders* Dyrkelse, eller hvor et Gudehuus fandtes, helliget til *Balder* ligesom det *Baldurs*-*hage*, der nævnes i *Frithiofs* Saga K, 9, for at være *Balders* Gravhöi,

vedligeholdt sig til senere Tider *) været den sande Anledning til at man bragte den russiske Hær til de jydskes Kyster. Vi mene altsaa, at være beföiede til at flytte *Hother* og *Balder* fra Leirethronen op til Valhall, og at antage, at det hele Stykke om dem vel giver noget mythiskt, men aldeles intet historiskt Udbytte.

Naar *Saxo* satte *Rörik* paa Leirethronen efter *Hother*, fulgte han det gamle Sagn, der gjorde *Rörik* til *Hrolfs* Eftermand, fra hvilket han ikkun var veget, for at indskyde Fortællingen om *Hother*, som han derfor gjorde til *Röriks* Fader. Om denne *Rörik* var en Historie i Omlöb, hvorledes han havde slynget en Ring eller et Armbaand**). *Saxo* udsmykker denne paa classisk Viis, ved Taler han lægger de Handlende i Munden. Handlingen selv er ganske i den gamle Tids Aand, og synes paalidelig, da den saa nöie er knyttet til Kongens Tilnavn. Men undtage vi denne Anecdote og *Röriks* Plads efter *Hrolf* i Kongerækken, vide vi intet om ham. Hvad *Sögubrot* fortæller om en *Hrærek*, *Ivar Vidfadmes* Svigersön, passer ei paa *Rörik Slyngebaand*, og det Lidet *Saxo* ellers siger om ham, er knyttet til *Amleths* Historie.

---

*) Danske Atlas 4 D, S. 208, 219.

***) *Langfædgatal* nævner *Hrærek Huaugvabangi*; en kort Kongeliste fra Begyndelsen af trettende Aarhundrede *Rörek Slaganbogi* (Langebek I S. 15) og *Svend Aagesen*, *Rörek Slaghenback* som *Hrolfs* Eftermand. Navnet og Tilnavnet er öiensynligen det samme, og disse trende af hinanden uafhængige Vidnesbyrd tjene til at bestyrke Sagnets Ælde.

Denne udgjör en særegen Saga, der blot ved et Par uvæsentlige Træk er knyttet til Efterretningerne om *Rörik*. *Amleth* forekommer ei i nogen af de ældre Kongerækker. Islænderne kjende kun til *Amleth* fra *Saxo*. Deres Amloda Saga er en fri Oversættelse af *Saxos* Fortælling, deres Ambales's Saga, en endnu mere romantiseret Bearbejdelse af det samme Æmne. Fortællingens Ælde kan altsaa kun godtgjøres efter indvortes Grunde, og disse lede, om end ikke til at antage en fuldkommen Opdigtelse, saa dog en vilkaarlig Behandling og romantisk Udsmykkelse.

Her findes ingen Vers, der kunde vidne om, at gamle Sange havde lagt til Grund. *Amleths* Bedrifter i Engelland ere aldeles æventyrlige og urimelige, lige fra den fine Smag, hvorved han kunde mærke paa Brödet, hvormed den engelske Konge beværtede ham, at det var bagt af Korn, fremvoxet paa en Valplads, indtil Frierbrevet, den engelske Konge medgav ham til Dronningen af Skotland. Vilde man end hensætte disse Begivenheder til den Periode, der medførte de mindste Vanskeligheder, nemlig da Angelsaxerne havde sat sig fast i Engelland, men ikke endnu vare kristnede; bliver dog det Hele ligere Roman end Historie. Skildringen af *Amleths* Opførsel i Danmark indeholder Exempler paa den Klygt, med hvilken han under sin forstilte Galskab dog sögte at sige Sandhed, hvilken er saa langt trukket, at den bærer Præg af at være opdigtet. Imidlertid er Hovedcatastrophen: at en Sön under forstilt Galskab udruger en sikker Hevn over sin Faders Morder, der var bleven hans Stedfader, aldeles passende med oldnordiske Sæder. Den er i sig selv saa mærkværdig, og maatte paa en Tid, da Blodhevn

var ubetinget Pligt, vinde saa almindeligt Bifald; at det er lige rimeligt, baade at den engang har tildraget sig, og at den længe ved Mindet er bleven forplantet. Vi finde desuden et Spor til de sindrige Svar *), som tillægges *Amleth* i *Snorros Edda* (*Rasks* Udg. S. 126) hvor Havet kaldes *Amleths* Qværn i et Vers af *Skjalden Snæbiörn* **). Hertil kommer at baade *Saxo* fortæller, at *Amleths* Höi endnu saaes i Jylland, hvor en Hede bar Navn efter ham, og at man endnu i nyere Tider har en *Amleths* Hede ved Viborð ***) og paa Mors Fegge Sund samt Fegge Klint, der minde om Morbroderen *Fengo*. Men at vi ikke have Fortællingen herom saaledes, som en gammel Skjald har besunget den, heller ikke som det simple prosaiske Udtog var af de gamle Sange, eller den samme ledsagende prosaiske Indledning, men at den er bleven vilkaarlig udsmykket med allehaande Tilsætninger; dette følger baade af hvad i det Foregaaende er bleven erindret, og af den Udførlighed, hvormed *Amleths* Skjold og hans Tale til Folket bliver

---

*) *Amleths* Ledsagere, der ansaae ham for afsindig, sagde til ham, da de vandrede ved Strandbredden at Klitterne vare Meeldynger. *Amleth* svarer, at de vare malte af Havets Storme. *Saxo* 3 B. p. 50. Strandsandets Hvidhed kunde foranledige til at tænke paa Melet, men endnu lettere blev Sammenligningen i det Islandske, hvor Møl Strandsand og Melr Sandstrækning saa meget ligne Ordene Miol og Mel ɔ: Meel.

**) Pastor *Grundtvig* har først gjort opmærksom herpaa i *Kjöbenhavns Skilderie* 1819 No. 97.

***) *Suhms* kritiske Historie 2 D. S. 348.

fremstilt. En saadan Udförlighed findes ei i det gamle Sagn; der ikkun lader höre hvad troligen i Mindet er bevaret, men vel i en Sagnemands Snakkesalighed, der vil give Fortællingen Runding og en vis Længde. *Amleths* Tale kunde vel *Saxo* selv have faaet Lyst til at udarbeide, som et rhetorisk Stykke, der skulde oplive hans Fortælling; men den vidtlöftige Skildring af *Amleths* Skjold, der indeholdt en Gientagelse af alle hans Bedrifter, kunde *Saxo* vel neppe have faaet i Sinde at indføre, med mindre han havde fundet den saaledes i (Sagnet *). Vi finde maaskee et Vink til, hvo denne Sagnemand har været, i det *Saxo* fortæller S. 59 om den skaanske Hövedsmand *Fialler*, *quem ad locum, cui Undensacre nomen est, nostris ignotum populis concessisse est fama*. Dette Navn, som *Saxo* ikke ret veed at tyde, er vist *Odains* Akr, Udödelighedslandet, et Fabelland, der ikke er oldnordiskt, men forekommer i de islandske romantiske Sagaer **). Denne Omstændighed og Sagaens hele Form tyder hen til, at *Saxo* kan have modtaget den af Islænderen *Arnold*, der opholdt sig ved *Valdemars* Hof, omendskjönt Stoffet til dette Sagn maa være hentet fra Danmark, og først langt senere blev bekjendt i Island *).

---

*) At de mange Billeder paa *Amleths* Skjold ikke vare nogen Urimelighed lærer *Egils* Saga S. 598. Billedernes Mængde viser just, de ikke vare udförte i nogen god Smag. De kunne have lignet de mexicanske Malerier.

***) See Begyndelsen af *Hervararsaga*, og om Begrebets Oprindelse. *Sagabibliothek* 3 D. S. 249 - 250.

****) *Gram*, der i Noterne til *Meursius* anseer *Amleth*, for at være en gammel islandsk Fabel, beraaber sig paa at Ordet *Ambloði* betyder

Med *Amleth* staaer og falder *Röriks* Elftermand *Viglet*, hvis faae Bedrifter ere indflettede i *Amleths* Historie, med mindre han skulde være bleven ihukommet som *Vermunds* Fader. Hvad *Saxo* veed om *Viglets* Elftermand *Vermund* den Blinde, hörer til de tvende Sagaer, om *Frovins* Börn og om *Uffo* den Stærke. I den förste af disse fortælles om den Hövding *Folke*, hvem Jarl *Frovins* Söner havde sendt til *Vermund* at forkynde *Atisles* Angreb og deres Faders Död, og hvem *Vermund* derpaa havde foræret det gyldne Bæger, hvoraf han drak; at han ved at modtage dette havde aflagt Löfte om; för at tömme Bægret fuldt af eget Blod, end vende Fienden Ryggen, og at han siden mandeligen holdt det. Jarlesönerne reiste til Sverrig, for at hevne Faderens Drab paa *Atisle*, der roste sig af at have fældet ham. Brödrene fandt Kongen ene, de vilde dog först angribe ham hver for sig, men da den ene Broder var nær ved at segne, glemte den anden Ærens Love, sprang til og dræbte *Atisle*. Disse Kampscener omtales vel kun af *Saxo*, men de ere i dem selv sandsynlige; de bære ikke Præg af vilkaarlig Udsmykkelse, undtagen den Historien uvedkommende Skildring af fire Slags Krigsfolk, der lægges *Vermund* i Munden. Den mächtige svenske Konge *Atisle*, som nævnes her, har *Saxo* venteligen meent at skulle være en senere af dette Navn, men Sagaen selv har uden Tvivl

---

saavel i det gamle Digttersprog som i det nyere Tungemaal en Taabe. Men snarere betegner dette Ord, der er beslægtet med *ambla* og *ambl*, en Fusker, paa Angelsaxisk *æmelli*, og svarer alt-saa ikke nöiagtigen til den Karakter, der gives *Amleth*.

derved forstaaet *Hrolfs* Samtidige, som den meest bekiendte svenske Konge, uagtet hans Död fortælles anderledes, ikke blot i *Hothers* Saga hos *Saxo* S. 42, men ogsaa i *Thiodolfs* Ynglingatal (Ynglingasaga Kap. 44). Löftet og Kampen vare for Sagnet det Vigtige, de svenske og danske Kongers Navne, til hvis Historie den knyttedes, det mindre Vigtige.

Den gamle Kong *Vermund* havde en Sön, der hedte *Uffo*, kæmpestærk, men saa doven, at han laae i Stegerset den udslagne Dag, og talte ikke et Ord; indtil en haanende Udfordring af Saxerkongen bragte hans Sind i Oprör. Han modtager den, og möder paa en Öe i Eideren. Den gamle blinde Fader lader sig lede til Floden, for at lytte til Kampen; da han i Begyndelsen ei ret kunde höre Sönnens Hug, flytter han sig Vandet nærmere, rede til, hvis Sönnen faldt, at kaste sig i Floden, indtil et diærvt Hug af Sönnens Sværd lod ham mærke, hvo der havde seiret. Denne Fortælling om en sildigere, ved en udvortes Anledning sig udviklende, sielden Aandskraft i et kæmpestærkt Legeme, passer til Hedenoldens Aand, og har flere Sidestykker i de islandske Sagaer *). Hele Begivenheden er af den Beskaffenhed, at den vækker levende Deeltagelse hos Mængden, og engang hört ikke letteligen vil glemmes. At man siden forklarede sig *Uffos* Taushed af hans Skamfuldhed over, at to Danske, *Frovins* Söner, havde kæmpet med *Atisle* ene, er en uvæsentlig Udsmykkelse, der

---

*) F. E. Vatnsdålasaga S. 4-6. Begyndelsen af An Buesvingers Saga i Biörners Kæmpedater. Svarfdålasaga i Sagabibl. I D. S. 300. Saga om *Gunnar* Sagabibl. I D. S. 352.

vist nok ikke har hørt til det oprindelige Sagn. Dets Troværdighed bestyrkes ved *Svend Aagesens* Vidnesbyrd, som imod Sædvane udførligen fortæller *Uffos* Bedrift, og i det han i nogle enkelte Punkter, f. Ex. i at gjøre Saxerkongen til tydsk Keiser, er uoverensstemmende med *Saxo*, dog har bevaret alle de karakteristiske Træk. Flere Kongerækker fra Valdemarernes Tid, som Langebek har ladet aftrykke, nævne baade *Vermund* og *Uffo*. Ogsaa Langfedgatal kiender *Vermund*. Den kalder vel hans Søn *Ole* hin Litillati (den Ydmyge); men da Tilnavnet godt kan passe paa *Uffos* tidligere Adfærd, har en Forvexling mellem Navnene *Uffo* og *Ole* her let kunnet finde Sted, hvilket bestyrkes ved *Saxos* egen Bemærkning S. 65, at *Vermunds* Eftermand er af Flere bleven kaldt *Ole* den Sagtmodige, men at man intet videre vidste at fortælle om ham. Uagtet saaledes baade indvortes og udvortes Grunde tale for, at Sagnet er troværdigt; have dog Nogle *) paastaet, at ingen *Uffo* nogensinde har levet i Danmark, men at han var en Konge i Mercia, hvis Bedrifter man efter *Knud* den Stores Tid lærte at kiende, og nu vilkaarligen optog i Kredsen af Danmarks Regentere. Tvende Grunde har man anført for denne Paa-stand; den første er, at Navnene *Vikleg* (*Viglet*) *Vermund* og *Offa* (*Uffo*) forekomme i gamle angelsaxiske Genealogier, og at disse Konger altsaa maa have været Angelsaxer. Men efterlæser man Genealogierne i deres Sammenhæng**), finder

---

*) Gram i Noterne til Meursius S. 31. *Dahlmanns* Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte, I B S. 233 - 235.

**) *Gibsoni kronicon Saxonicum* S. 28, 59.

man, at en Kong *Penda*, der kom paa Thronen 626, skal have stammet fra *Offa* i ottende Led, og en *Offa*, der kom paa Thronen 755, regnedes at nedstamme fra sin Navner i tolvte Led. Regnede man nu i denne Krönike fire Led paa 150 Aar, maae man have regnet 8 Led paa 260 Aar, og saaledes maae efter Krönikens eget Vidnesbyrd *Offas*, *Vermunds* og *Viglets* Tidsalder hensættes til det fjerde Aarhundrede, flere Menneskealdrer förend Angelsaxerne landede i Brittannien. De maae altsaa have levet i disses gamle Fædreland, hvilket end ydermere bestyrkes, ved at *Vikleg* giöres til *Odins* Sön; men det er almindeligt for de angelsaxiske Genealogier at anföre nogle Ætled af deres Herkomst, som landede paa Öen, og derpaa, naar de ei vidste at opregne flere Stamfædre, at sætte *Odin* i Spidsen. Den anden Grund, man anförer, er, at *Matthæus Parisiensis* har særskilt beskrevet *Offas*, en gammel Konges Levnet i Mercia. Denne *Offa*, en Sön af *Vermund*, var blind til sit syvende Aar, stum til sit tredivte. En fornem Mand ved Navn *Riganus* vilde tvinge den gamle Konge til at erklære ham for sin Arving; da bad *Offa* inderligen til Gud om sit Mæle, erholdt dette pludseligen, og overvandt Fienden i et stort Slag; den gamle *Vermund* döde kort efter og blev kristeligen begravet. Det Fölgende af *Offas* Historie, der ikke vedkommer os her, er ligesaa fabelagtigt som det Anförte. Denne Levnetsbeskrivelse bærer saaledes alle indvortes Præg af Munkedigt. I det *Matthæus Parisiensis* sætter *Vermund*, hvem han for Navnelighedens Skyld tilskrev Warviks Opbyggelse, samt Sönnen *Offa*, i Engel-

land ved at giöre dem til Kristne, i det mindste maatte have levet förend Kristendommen blev indfört; röber han derved tilstrækkeligen, at han ei har benyttet paalidelige Kilder, men opdigtede Legender. At *Saxo* ikke har hentet noget fra *Matthæus Parisiensis* fölger af sig selv, da han er ældre end denne. At heller ikke de engelske Sagn, denne *Matthæus* fulgte, ere för *Saxos* Tid blevne bragte til Danmark og der localiserede, er aldeles klart af disses egen Beskaffenhed. Hos *Saxo* og *Svend Aagesen* fortælles kun den ene og i sig selv troværdige Bedrift af *Uffo*; her findes intet Spor til Kristendom; alt stemmer med den nordiske Aand; er ledsaget af karakteristiske Træk og frit for det Fabelagtige, som findes hos den engelske Forfatter. At et gammelt hedensk Sagn bliver omdannet til en kristelig Legende; at det Simple bliver, ved at gaae giennem Folkemunde, Æventyrligt; at det Karakteristiske og Aandfulde bliver ved senere Udsmykkelse trivielt og aandlöst; er noget i Sagnenes Historie heelt Sædvanligt; men netop det Modsatte heraf maatte antages, naar *Saxos* Fortælling skulde være afledet af den engelske Legende. Vi mene derfor, at et gammelt Sagn, Angelsaxerne förte med sig, har hos den oftnævnte *Matthæus* erholdt en kristelig Dragt, og at netop de angelsaxiske Historieskrivere mærkeligen bestyrke Troværdigheden af det, *Saxo* fortæller om *Uffos* Kampe paa Öen i Eideren. Men ingenlunde fölger deraf, at *Vermund* og *Uffo* vare Leirekonger; nok at de have regieret enten over Angler eller Jyder i det fierde, i det mindste ikke senere end det femte Aarhundrede. Endnu en Bekræftelse paa Troværdigheden af den hele Sagnkreds er den Omstændighed, at og-

saa *Frovin* og hans Søn *Vig* omtales i angelsaxiske Genealogier paa en Maade, der sætter dem i Anglernes gamle Hiem som samtidige med *Vermund* og *Uffo* *).

Enden af *Saxos* fjerde Bog indeholder korte Efterretninger om *Dan 2*, *Huglet 2*, *Frode 2*, *Dan 5* og *Fridlev*. Om *Huglet* anföres kun i to Linier, at han skal have overvundet to svenske Konger. En Efterretning, der er for kort og afbrudt, til i denne Form længe at være gaaet giennem Folkemunde. Den maa altsaa have udgiort en Deel af et större Sagn, men da vi ikke kiende dette, kunne vi intet sige om Efterretningens Paalidelighed. De andre fire have Navne fælleds for flere af de gamle Konger. Hvor dette er Tilfældet i Sagnhistorien, ere Forvirrelser uundgaaelige. Sagnet angiver aldrig, hvilken i Ordenen den Konge var, hvis Bedrift fortæles; ofte tilföier det intet Tilnavn, og har sielden andre Tidsbestemmelser; men de förste der ordnede Sagnene manglede gemenligen faste Regler, hvorefter de kunde gaae frem. Vi ville derfor ved at omtale disse Konger tillige tage Hensyn til deres Navnere, med hvilke de let kunde blandes.

Saxo kiender tre Daner; om den förste veed han næsten intet, uden hvad han kunde slutte af Navnet, at nemlig efter ham Danmark var bleven opkaldt. Om den anden anförer han intet uden Daddel i almindelige Udtryk over hans Hoffærdighed, altsaa vidste han heller ikke om ham andet, end hvad der laae

---

*) *Chronicon Saxonicum* p. 15. *Cerdic* (som landede i Britannien 495) *fuit filius Elesæ, Elesæ Eslæ, Eslæ Givisi, Givisus Vigi, Vigus Freavini, Freavinus Freothogari* o. s. v.

i Tilnavnet *Mykillati*. Om den tredie beretter han kun at denne i sit tolvte Aar maatte begynde en Krig med Saxerne, der forlangte Skat af Danmark, at han fyldte Elben med sine Skibe, slog Saxerne, og gjorde dem skatskyldige, og at han var Farfader til *Frode* den Fredegode. Her er atter et Brudstykke af et Sagn, alt for ufuldstændigt, til at man af indvortes Grunde kan bedømme enten dets Troværdighed, eller hvilken Dan det angaaer, og i hvad Tidsalder han levede.

Snorro kjender kun een Dan, nemlig *Mykillati*, og fortæller om denne, at han, den tredie, der bar Kongenavn i Danmark, havde givet Riget Navn *), at han var den første, der lod sig höilægge, og det med megen Pragt**), og at han var Fader til *Frode* den Fredegode ***). *Snorro* tillægger saaledes een, hvad *Saxo* har fordelt mellem trende Daner. Tilnavnet *Mykillati* eller den Storsindede kan betegne baade den Hovmodige, Stormodige og Pragtelskende, hvilke Begreber desuden letteligen i Oldtiden blandedes. Da der egentligen intet fortælles om hans lange Regiering, uden at han tilsidst anordnede sin prægtige Begravelse paa en forhen ei sædvanlig Maade, er det rimeligst, at han deraf har faaet sit Tilnavn, og dette er saaledes det sikreste Minde om ham. *Svend Aagesen* taler kun om *Dan* den Hovmodige, *Frode* den Gamles Fader, *Langfedgatal* og *Fundin Noreg* nævne ogsaa blot *Dan Mykillati*, en Søn af *Oluf Litillati*, og Fader til *Frode*

---

*) Ynglingasaga K. 20.

**) Fortalen til Heimskringla S. 2.

***) Ynglingasaga K. 29.

den Fredsomme. De esromske Annaler fortælle vel en Deel om *Dan*, Skaanes og Öernes Herre, hvem Jyderne kaldte til Hjælp mod Keiser *Augustus*, og til hvis Ære Rigets Fyrster gav Landet Navn af Danien; men denne Fortælling bærer alt for mange Præg paa heel at være opdigtet, til at den videre fortjener at dröftes. Egentligen vide vi saaledes intet om nogen anden *Dan* end *Mykillati*, og om ham kun saare lidet. Alt det Övrige, *Suhm* fortæller om Kongerne af dette Navn, hvoraf endog adskilligt er gaaet over i vore historiske Compendier, grunder sig enten paa langt senere Forfatteres uhjemlede Efterretninger, eller paa Gisninger, og maae forkastes som uhistoriskt.

Saxo omtaler fem Konger af Navnet *Frode*. At dette Tal ikke er vilkaarligt, sees af, at de fleste andre danske Kongerækker fra 13 og 14 Aarhundrede, hvilke ikke ere udskrevne af *Saxo*, nemlig No. 2, 7, 9, 10 anföorer det samme Antal, og hermed stemmer og i Grunden *Svend Agesen* overeens, som vel kun nævner 4 *Froder*, men öiensynligen sammenblander *Frode Fridleifs* Sön og *Frode Ingialds* Fader. Endnu vigtigere er det, at *Langfedgatal* *) opregner det samme Antal. Af

---

*) Da *Langfedgatal* hos *Langebek scriptores* I p. 2 er taget af et Haandskrift fra Begyndelsen af det fjortende Aarhundrede, da flere samtidige Haandskrifter, som i det Væsentlige dermed stemme overeens, ere tilbage; kunne vi med Grund antage, at denne Kongerække ikke kan være yngre end det trettende Aarhundrede. Men da end videre dette Stykke baade i Overskrift og Indhold stemmer overeens med det Skrift, *Snorro* nævner i Fortalen til Heimskringla, som et

disse *Froder* sættes een høit op i Tiden mellem de første Leirekonger, en anden sættes langt ned mod *Harald Hyldetands*

vigtigt Mindesmærke; er der stor Rimelighed for, at vor *Langfedgatal* er det samme, *Snorro* har kjendt, og sat Priis paa; altsaa den Kongerække, som de kyndigste Islændere i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede ansaae for den paalideligste. Islændernes Stemme har imidlertid kun Vægt i Henseende til det, hvorom de kunde have nøiere Efterretning, og hvori ikke visse os bekjendte Fordomme vildledede dem. Nu bestaaer *Langfedgatal* af tvende forskjellige Bestanddele, Ledderne før og efter *Odin*. Den sidstnævnte Række har det tilfældes med saa mange andre Folkeslægters Stamtavler, at den lader de gamle Kongeslægter nedstamme fra Guderne, og derved betegner Punkter, hvor ethvert Minde hørte op. Islænderne til *Snorros* Tid ansaae derimod *Odin* for en Konge, og havde Hypoteser, om hvad Tid han var kommen til Norden. De søgte nu altsaa at bringe hans Genealogi lige op til *Adam*, og fandt Materialier dertil hos Angelsaxerne, hos hvilke baade adskillige Genealogier havde denne Længde (*Gibsons chronicon Saxonicum* S. 77), og hvor desuden adskillige drömte om en trojansk Herkomst. Saaledes blev *Odins* Stamtavle sammensat af tre Bestanddele; først de troianske Helte, som ved *Jupiter* nedstammede fra *Noah*; disse bleve ved Tros, som man gjorde til *Thor*, forbundne med sex Led af mythiske Navne, der benævnedes efter *Thor* og hans Sønner, og paa dem fulgte elleve angelsaxiske. Men fordi saaledes den første Deel af *Langfedgatal* er uefterrettelig, følger ei, at den sidste Deel er det. I Henseende til den Uovereenstemmelse mellem de andre angelsaxiske Genealogier og *Langfedgatal*, ifølge hvilken hine have langt færre Ledder efter *Odin* end denne, hvoraf Professor *Dahlman* anf. St. S. 360 henter en Grund til at nedsætte *Langfedgatal*s Troværdighed, maae jeg bemærke, at de færre Led hos

Dage. De tre andre adskilles dels ved Tilnavnene, den Fredgode eller Gavmilde, hvilke Benævnelser gemenligen tillægges den samme, og den Frækne; dels ved deres Slægt; naar den ene kaldes *Fridlevs* Sön, den anden *Ingialds* Fader. Adskillige af disse *Froder* blandes med hinanden, som vi siden skulle see; her maa det være nok at bemærke, at *Saxos Frode* den anden eller den Frækne er den samme, som *Svend Aagesens Frode* den Gamle, en Sön af *Dan Mykillati*. Hvad der fortælles om ham er en Tvekamp med en norsk Kong *Froger*, *Odins* Sön. Denne *Frogers* Herkomst og Kampens Beskaffenhed synes at antyde, at Sagnet var gammelt, men hvo kan bestemme, hvilken af flere *Froder*, der havde eller kunde fortjene Tilnavnet den Frækne, var *Frogers* Bane? For *Saxo* kunde *Frogers* Nedstammelse fra *Odin* være en Grund til at giöre hans Banemand til een af de ældste *Froder*. *Fundin Noreg* giver *Frode*, *Dans* Sön, Tilnavnet den Fredsomme.

Af *Fridlever* kiender *Saxo* to, den ene Sönnesön af *Frode* den Frækne, den anden Sön af *Frode* den Fredgode. *Langfedgatal*, hvem *Fundin Noreg* følger S. 12, opregner tre af dette Navn: den förste Sön af *Skiold*, den anden af *Fredfrode*, den tredie Sön af *Frode* den Fredsomme. *Rymbegla* fortæller om den förste *Fridlev*, at han blev kaldet *Leif*, fordi Fade-

---

Angelsaxerne neppe betyde andet, end at disse ikke erindrede sig flere Slægter fra deres gamle Fædreland, og altsaa deres Genealogier bleve kortere, derved syntes det som *Odin* blev rykket længere ned i Tiden. Efter min Mening har *Odin* ligesaa lidet levet efter som för *Christi* Födsel.

ren *Skiold* lod ham (*leifde honum*) Rige og Gods, *Fridleif*, fordi der var Fred under ham. Dette er ikke andet end en slet Etymologi af Navnet. *Svend Aagesen* nævner kun een *Fridlev*, som Fader til *Frode* den Fredegode, og *Snorro* omtaler leilighedviis (*Ynglingasaga* 29) en *Fridlev* som Søn af *Frode* den Fredsommelige. *Saxo* er den eneste, der fortæller noget om Fridlevernes Bedrifter, og som har givet *Frode* den Fredegodes Fader Tilnavn af den Hurtige, men hvad han beretter om ham, er hverken af Omfang eller Vigtighed tilstrækkeligt, til at have udgiort en egen Saga. Bedrifterne ere tre: den første er en Kamp med Hollands Fyrste *Hvirvil*, hvori *Fridleif* for det meste allene overvinder alle Fienderne, hvilken Forttælling bærer samme Præg, som de Sagn om den senere *Fridleif*, *Frodes* Søn, vi længere hen skulle undersøge. Den anden Bedrift er, at han stak Dublin i Brand, ved at binde Svamp paa Svalernes Haler, det samme som forhen var bleven fortalt om *Hadding*. Den tredje Bedrift var, at han paa et Streiftog i Britannien skaffede sig et sikkert Tilbagetog, i det han ligesom *Amleth* forhen sammesteds, lod Ligene reise op igien, og sætte i Slagtorden for at skræmme Fienden. De tvende sidste Anecdoter ere altsaa blevne fortalte om flere Oldtids Konger, hvilket maaskee bragte *Saxo* til at gientage dem.

F e m t e B o g.

Saxos femte Bog der er saa stor, som de tvende foregaaende tilsammen, optages heel af *Frode* den Tredies Historie. Foredraget i denne har en særegen Udførlighed. Vel havde *Saxo* ogsaa i det Foregaaende, som Sagnhistorien stedse medfører vidtløftigen udmalt enkelte Træk, i det han korteligen fortalte det Övrige; men her bliver han lige udførlig fra *Frodes* Barn- dom til hans Död. Ikkun Behandlingen af *Amleths* Historie har hermed Lighed. Desuden findes her den Særegenhed, at flere Sagaer ere flettede ind i hinanden. Först ere *Frodes* og *Erik* den Veltalendes nöie forbundne, siden indflettes ogsaa i *Frodes* Historie *Hedins* og *Hognes* Saga, *Asmunds* og *As- vits*, *Hjalmars* og *Orvarodds*. Om end de tvende sidste Sa- gaer kun ere fortalte som samtidige, og altsaa maaskee blot for den formentlige Synchronismes Skyld tilföiede af *Saxo*, er dog *Eriks* Saga og *Hedins* og *Hognes* saaledes indflettede i *Frodes*, at de med denne udgjöre et sammenhængende Heelt, hvilket *Saxo* maa have forefundet. Men hvo som kjender, hvor- ledes Fortællingen gaaer fra Mund til Mund, og at en vis Korthed, forbundet med Livlighed og Simpelhed i Fremstil- lingen, ere Betingelser for at den kan opfattes og bevares, vil ikke finde det rimeligt, at denne i nærværendo Form kan være gaet igjennem mange Slægter. Begivenhederne ere ikke af den Art, at de, som i *Volsungesaga*, medføre en dramatisk Interesse, der gjör, at det ene bindes i Hukommelsen til det an- det. *Frodes* Ungdom er eet Heelt, hans Seiervindinger et an-

det. Fremdeles ere Sagaerne om *Frode*, om *Erik* og om *Hedin* og *Hogne* saaledes indflettede i hinanden, at de afbryde hinandens Gang; men dette skeer aldrig i nogen gammel islandsk Saga, og findes i den islandske Literatur kun i de senere og vilkaarligen opdigtede Stykker. Af Vers forekomme blot nogle enkelte, og disse hørende deels til *Eriks*, deels til *Asmunds* Saga, ikke til *Frodes*: Vi slutte heraf, at *Saxo* har nedskrevet, hvad han har om *Frode*. ikke efter gamle Sange, ikke efter Folkesagn, men efter en Sagnemands Foredrag. En saadan Mand, hvis Levebrød var at fortælle, maatte vist nok vide Beskeed om mange gamle Ting, men han maatte tillige forstaae at udsmykke Tildragelserne, at krydre Fortællingen ved Taler og Sentenser, og være i Stand til at forlænge sin Historie ved at indfatte andre Historier i dens Kreds, saalænge Tilhørerne skjöttede om at høre. Fra *Harald Haardraades* Tid havde slige Sagnemænd indfundet sig ved det norske Kongehof, og *Saxo* fortæller selv, at en saadan opholdt sig hos *Valdemar* den Første. Det er da ikke usandsynligt, at *Saxo* har af ham hørt denne *Frodes* Saga, især da just i den forekomme saa mange islandske Ordsprog *).

---

*) F. E., S. 71. *Extremis se aquilæ scalpunt*, paa Islandsk *Andverdir skulo ernir kloaz* (findes i Hemmings Thattr og flere Steder). S. 73 *Ille sibi in lapsu faustum ominatur eventum*, paa Islandsk *Fall er farar heil* (*Harald Haardraades* Saga K. 93). S. 74 *Augurem esse sapientis animum*; paa Islansk *Spà er spaks geta* (*Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udg. K. 162 S. 193. S. 75 *Nudum habere tergum frasermitatis inopem*, paa Islandk *Berr er hvor à bakinu nema brodur egi* (*Gretter Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II Deel 1823.* H

Efter disse foreløbige Bemærkninger ville vi først betragte Fortællingen om *Frodes* Ungdom eller *Erik* den Veltalendes Saga. Hovedindholdet er dette: *Frode*, *Fridleifs* Søn, kom paa Thronen i sit syvende Aar; Riget bestyredes af Formyndere, blandt hvilke *Vestmar* og *Kol* vare Kongens Opdragere. *Vestmar* havde 12 Sønner, hvis Overmod gik saa vidt, at de rövede Koner og Piger, og da de endog vovede at antaste Kongens Søster, maatte hun i sit Jomfrubuur lade sig bevogte af 30 Huuskarle. Men da hun og hendes Terner havde forladt Kongsgaarden, kunde Hofsinderne ei faae deres Klæder syede, ei heller lappede; de foreslaae derfor den unge Konge, at beile til Hunnerkongens Datter *Hanunda*. *Vestmar* med sine Sønner, *Kol* med sin Kone, den troldkyndige *Gotvare*, der aldrig manglede Svar, paatog sig at frie. *Hanunda* lod haant om en Beiler, der ei endnu havde udført nogen Bedrift; *Gotvare* fortalte vel en Deel, om hvor godt *Frode* kunde svømme, og at han forstod ligesaa godt at bruge venstre Haand som höire; men mere virkede dog hendes Elskovsdrik. *Hanunda* samtykkede, og reiste med dem. Men efter at hun var kommet til Kongsgaarden, blev Ryggelösheden under tre Aars

---

Saga Kap. 88). S. 77 *Ferienti interdum breve percussionis gaudium fore* ∴ *à skamma stund verdir hond höggi fegin*. Nial Saga Kap. 42. S. 78 *arduum contra fortem fune contendere* ∴ *illt er vid raman reip at draga*. S. 79 *rebus integris incolumi redire curru*, paa Islandsk *heilum vagni heim ad aka*. Begge de sidstnævnte Ordsprog forekomme oftere. Om end nogle af disse Ordsprog f. Ex. bar er broderlös Bagere danske, gielder dette dog ikke om de Fleste.

uaabrudte Fred endnu større end för. *Grep*, en af *Vestmars* Sønner blev Dronningens Boler, og de Danske murrede lydeligen over Kongens Sorgløshed.

Af det hidtil fortalte er vel Frieriet til den hunniske Prindsesse kun lidet rimeligt, men det Övrige er i sig selv ikke usandsynligt. Kongedatteren, der pleiede at sye om Hofsinde-erne, er et Træk af den ældgamle Tids Simpelhed. *Frodes* paafølgende Bedrifter kunde formedelst Modsætningen have bragt Mindet om hans lidet lovende Ungdom til Efterkommerne.

Nu fremføres paa Skuepladsen Nordmanden *Erik*, *Ragners* Sön, som havde Tilnavnet den Veltalende, og ved at nyde en af Slangesaft farvet Gröd, var bleven saa klog, at han kunde forstaae Fuglenes Tale. Ved en Række af snilde Gierninger lykkes det ham at vække Kong *Frode* af sin Dvale, komme i hans Tieneste, erholde hans Söster til Ægte, og tilsidst blive Konge i Sverrig, hvor han var den förste Regent af Navnet *Erik*. Hans hele Historie er en Række af Usandsynligheder og Urimeligheder, der bære Præg af at være opdigtede for Moro. Det maae være nok, her at henvise til Skiænderiet i Vexelsange med *Grep* og med *Gotvara*; til de Gaader, hvori han tilkjendegiver Kong *Frode*, at han havde dræbt hans Landværnsmand, hvilke ere i samme Smag som de der tillægges *Kroka Ref* i Sagaen, der bærer dennes Navn*); og til den Gave han om Vinteren bragte samme *Frode*, nemlig et Stykke Iis, hvilket han lod falde i Ilden, da han rakte det over til en af Hofsinde-erne, hvorpaa alle troede det var Metal,

*) See denne Saga K. 12 i *Markussens* Samling, 8.

der smeltede; (ligesom de aldrig havde för seet Iis, eller vidste hvorledes Metal blev smeltet) og Hofsinden, der skulde have modtaget det, blev dræbt. Alt hvad der fortælles om *Erik*, löber ud paa slige Paafund, det ene æventyrligere end det andet. Imidlertid beroer denne *Eriks* historiske Tilværelse blot paa hvad *Saxo* fortæller, thi han nævnes intet andet Sted, undtagen i *Snorros* Edda, hvor det anföres i Anledning af Kongernes Tilnavn, at *Eiríkr inn malspaki* var af Ylfingernes Æt, men intet meldes om hans Bedrifter. I Rækken af Upsalakongerne var der ifölge *Thiodolfs* Ynglingetal ingen Plads for ham.

Vi vende nu med *Saxo* tilbage til *Frodes* egne Bedrifter. Efter at han nemlig var bleven skilt ved den hunniske Prindsesse, og *Erik* havde skaffet ham den norske Kong *Göthers* Datter, begyndte hans Toge. Det förste var mod Slaverne, der havde angrebet Kysterne. Störrelsen af *Frodes* Krigshær og af hans Flaade beskrives i de meest hyperbolske Udtryk. Den næste Seier var over Kong *Göther*, der vilde hævne sin Datters Bortförelse. Disse Bedrifter vare dog endnu kun smaae imod Angrebet, til hvilket Hunnernes Konge *Hun* i to Aar havde rustet sig. Hans Söemagt bestod af 6 Flaader under 6 Konger, hver Flaade paa 5000 Skibe, hvert Skib paa trehundrede Aarer. Overanförselen havde *Olimar*, Russernes Konge. *Frode* mödte deune Magt, efter at have undertvunget alle Öerne mellem Danmark og Östlandet. Hans Skibe vare baade færre og mindre, dog seirede de Danskes Tapperhed; men den havde nær bleven deres egen Undergang, thi Ligene havde saaledes tilligemed de sönderbrudte Vaaben sammenhobet sig i Havbugten omkring Skibene, at de ei kunde bane sig Vei med Aarene.

Endnu var den hunniske Krigshær tilbage, der i Tal langt overgik Flaadens Styrke. Men denne uhyre Hær blev fortæret af Hunger. Næste Aar samler Kong *Hun* friske Folk, *Frode* möder ham. Strax den förste Dag de sloges, faldt saa mange Mennesker, at Ligene gjorde Broer over tre af Ruslands störste Floder; i syv Dage varede Slaget, paa den syvende Dag faldt Kong *Hun*, og 170 Konger hyldede *Frode*, som derpaa regjerede fra Rusland af, og indtil Rhinen. Imidlertid vare dog endnu adskillige nordiske Lande tilbage, der ikke adlöde *Frodes* Scepter. *Erik* erobrede det egentlige Sverrig fra *Gestiblinde*. *Frode* gjorde et Tog til Haloga Land, *Arngrim* erobrede Finland trods alle Finnernes Koglerier. Derpaa seilede *Frode* til Brittannien, hvor han snildeligen undgik Britterkongens Forræderi, undertvang Engelland og plyndrede i Irland. Efter disse Bedrifter havde *Frode* Fred i 30 Aar, og ligesom han allerede forhen havde givet mange Love, kunde han nu vaage over den indvortes Sikkerhed med saadant Held, at han i Jylland lod ophænge en tyk Guldarmring ved en Landevei, til Beviis paa Eiendommens Sikkerhed, ligesom han forhen havde ladet tvende saadanne ophænge i Norge. Under denne Fred var det Christus blev födt. En gammel Hex fik Lyst til Ringen, og lod sin Sön stæle den. *Frode* drog til hendes Gaard for at gribe hende, men hun omskabte sig til en Söko og sine Börn til Kalve. Som den gamle Konge studsede ved Synet af disse Dyr, löber Sökoen hen imod ham, og stanger ham til Döde. I trende Aar förte Rigets Hövdinge Liget omkring, indtil de begrove det ved Værebro i Siælland.

Saxo er ikke blot meget omstændelig i at fortælle disse utrolige Begivenheder, men han veed og hvad Tid de ere skete; thi vi træffe her for første Gang en synchronistisk Bestemmelse, at nemlig *Frode* regierede ved Christi Födsel. Vi kunne ikke være uvisse om, hvorfra denne Tidsregning er hentet, og hvorpaa den grunder sig. I flere gamle islandske Skrifter*) er det samme fortalt, og sat i Forbindelse med den Fred, *Frode* hævdede i Norden. Fordi det nemlig hedte sig, at der under Keiser *Augustus* havde været Fred over den ganske Verden, da Kristus blev födt, hensatte man Frodefreden til samme Tidspunkt, og meente herved at have fundet en fast Tidsbestemmelse.

Denne Mening har havt den störste Indflydelse paa *Saxos* hele Kongerække. Han maatte, som vi forhen have bemærket, begynde med de tre Konger *Dan*, *Skiold* og *Gram*, der gäve de Fölgende deres Tilnavne, derefter omtale *Hadding* og *Frode* 1, i hvis Sagaer der forekom Jotuner. Derpaa kom *Helge* og hans Sön *Hrolf Krage*, fordi dennes Eftermand *Hother* krigede med Aserne; og da i de gamle Slægtregistre *Rörik*, *Viglet*, *Uffo* og *Vermund* anförtes strax efter *Hother*, erholdte ogsaa disse her deres Plads. Da *Saxo* havde antaget en *Dan*, som den første Konge i Danmark, og de övrige Sagn om en Kong *Dan* i Særdeleshed *Dan Mykillati* ikke passede paa *Dan* den Förste, men Kongerne af dette Navn dog maatte antages at være ældgamle; har dette vel bestemt ham til efter *Uffo* at anföre *Dan My-*

---

*) *Snorres Edda Skaldskaparmal* S. 146. *Rymbegla* S. 318.

killati, og fordi han forklarede Tilnavnet til hans Vanære (*superbia inflatus*) mere paa theologisk end paa oldnordisk Viis, bragtes han til at adskille en tapper *Dan* fra den hovmodige. *Frode* den anden fik Plads imellem de tyvende *Daner* for at adskille dem, da sielden Søn bar Faders Navn, og fordi han selv, som kæmpende med en *Odins* Søn, hørte til de ældste Konger. *Fridlef* maatte nævnes som *Frode* den Fredgodes Fader. Saaledes blev Kongerækken ordnet med al den Skiønsomhed, som man af en *Datids Klerk* kunde vente, og den ifølge theologiske Grunde antagne Tidsbestemmelse af *Fredfrod*s Regiering bevirkede, at alle de foregaaende Konger bleve skudte en Deel hundrede Aar længere tilbage, end de rimeligviis havde levet. Men ogsaa paa den følgende Kongerække havde denne Tidsbestemmelse mærkelig Indflydelse, thi naar *Frode* den Fredgode skulde have levet ved Christi Tid, og adskillige af de senere Konger allerede efter *Saxos* Hypoteser vare anførte som *Frod*s Formænd; maatte det blive saare vanskeligt for *Saxo* at udfylde 800 Aar med en nogenlunde sammenhængende Kongerække. Han maatte derfor blive tilbøielig til, naar de Sagn han forefandt, nogenlunde tillod det, baade at giøre flere Konger af een, og at lade samtidige Fylkekonger følge efter hinanden, som Stolkonger i *Leire*.

Er da Tidsbestemmelsen for *Saxos* *Frode* den Fredgode ligesaa usikker, som det der fortælles om hans Bedrifter, er i sig selv upaalideligt; maae vi undersøge, om ikke noget deraf ved andre Vidnesbyrd kunde bestyrkes.

Vi finde da, at de danske Kongerækker No. 2, 7, 9, 10 hos *Suhm* og de esromske Annaler anføre *Frode* den Fredgode

Fridleifs Sön; ikkun at Annalerne og No. 7 kalde ham den gavmilde. *Svend Aagesen* giver ham begge Tilnavne, og siger hans Gavmildhed var saa stor, at han agtede Guld og Sölv som Skarn, men derhos forvexler han ham med en senere *Frode*, ved at giöre ham til *Ingialds* Fader. *Langfedgatal*, hvem *Fundin Noreg* følger S. 12, angiver *Fredfrode* for en Sön af *Fridleif*, Sönnesön af *Skiold*. *Snorros* Edda beretter det samme om *Fridfrodos* Herkomst (*Rasks* Udg. S. 146) i Anledning af at Guldet hos Digteren kaldtes *Frodos* Meel, og föier til som Indledning til det gamle Digterqvad *Grottesangen*: at da *Frode* regierede paa den Tid, Keiser *Augustus* indförte en almindelig Fred ved Christi Födsel, og *Frode* var den mächtigste Konge i Norden; blev Freden i det hele danske Tungemaal kaldt efter ham, og erholdt af Nordmændene Benævnelsen *Frodefred*. ”Ingen Mand, hedder det, gjorde da den anden Meen, om end han fandt sin Faders eller Broders Bane bunden hos sig. Da var hverken Tyv eller Ransmand, saa at en Guldring kunde ligge længe paa *Jalangs Hede*.” Hos Kong *Fiolner* i *Sverrig* köbte denne *Frode* tvende *Jettemöer*, *Fenia* og *Menia*, der tilmalede ham Guld og Fred og gode Tider; men da han blev overmodig i sine Fordringer, malede de ham ogsaa *Ufred* og *Fiender* paa. Qvadet, *Grottesangen* kaldet, er *Möernes* Sang ved *Qvernen*, den indeholder först Skildring af *Frodos* Fred og Held, siden *Trudsler* imod ham; hans *Fiende* nævnes ei, Indledningen angiver *Sökongen Mysing* at være meent. Sangen ender med *Spaadom* om, at *Frode* skulde blive hevnet af *Hrolf Yrsas* Sön. Den sidste Hentydning er meget dunkel, men viser i det mindste, at *Skialden* har blandet en

ældre *Frode* med en yngre, hvis Fiendes Banemand *Hrolf Krage* kunde blive. *Rymbegla* gjentager ikke blot Eddas Beskrivelse over *Frodes* Fred (S. 318), men tilføier endog, at den Gang da Christus kom til Verden, vare Tiderne saa gode, at Agrene bare Grøde af sig selv, og i Jorden fandtes alskens Malm. Den bemærker derfor, at fordi *Frode* var saa viis, bleve de Vise efter ham kaldte *Froder*.

Endeligen fortæller *Snorro* i *Ynglingasaga* efter et Vers af *Thiodolf* (Kap. 14), at Kong *Fjölner* fra Upsal druknede i et Miödkar under et Besög *) hos Kong *Fredfrode* i Leire, og sætter denne 12 Menneskealdre tidligere end *Frode Mykillati* eller den *Fredegode*, der var en Sön af *Dan Mykillati* (Kap. 29).

Det, hvori alle disse Sagn stemme overeens, er, at der blandt Oltidskongerne i Leire har været en *Frode*, *Fridleifs* Sön, som i det han ved Viisdom og Magt hævede Landfreden, efterlod et varigt Minde om sin lykkelige Regjering. Taknæmmelighed havde givet ham hans Tilnavn; dette indeholdt i Forbindelse med hans eget Navn**) den meest sammentrængte Fremstilling af hans Regjering, og blev tillige Kjernen, hvoraf Sagnet kunde udvikle hans Historie. Ingen kunde nemlig i sin Tid sikkre Fredens Goder, uden den som havde fört

---

*) *Are Frode* har kjendt og antaget dette Sagn, thi han nævner i sine Schedæ S. 76. *Fjölner*, som døde hos *Fridfrode*.

**) *Frodr* Viis, angelsaxisk *frod*; *frædi* Kundskab, *fridan sapere*, moesogothisk *froda*, *fræthi ingenium*, See Glossaret til *Sæmunds Edda* 2 D.

lykkelige Krige, og nu ved Viisdom og Magt hævdede Freden, Deraf opstod Begrebet om *Frode* som Lovgiver, og de meest forældede Lovbestemmelser bleve ham tillagte. Den Fredegode maatte have været en vældig Hersker, derfor skildrede man ham som Erobrer, og lod ham overvinde Norske, Svenske, Slaver, Russer, Saxer, Britter og Irer, altsaa alle de Folkeslag, med hvilke Leirekongerne havde nogensinde feidet. End lagde man Hunnerne til, som de mægtigste og farligste Fiender, om hvilke Menneskene fra Folkevandringens Tid vidste at tale. Deres Nederlag beskrives hos *Saxo* omtrent med samme Udtryk, som i *Hervararsaga* f. Ex. S. 218, begge Steder lige overdrevet og lige fabelagtigt. Virkningen af den største Seire blev den dybeste Fred. Denne skildres i faa men de allerkraftigste Træk. At Blodhevn blev under *Frode* saa aldeles afskaffet, at ingen turde forgribe sig end ikke paa sin Faders Banemand, var for Nordboen noget ligesaa overordentligt, som at Guld kunde ligge længe urørt paa allere Vei. Der er ingen tilstrækkelig Grund til at antage, at dette sidste Træk skulde være laante af *Alfreds* Historie, om hvilken *Matthæus* af *Vestmynster* fortæller noget lignende; thi det er en saa naturlig Udmaling af den største Sikkerhed; at Flere letteligen kunde være faldne paa at bruge det samme Billede. *Alfred* har vist nok ikke lagt sit Guld paa Veiene. Det der fortælles om ham, er desuden i sig selv urimeligere, end hvad der siges om *Frode*; thi denne lod dog kun een eller to Guldringe lægge offentlig hen, enten som en Prøve, eller et Forsøg; men *Alfred* skal have ladet sætte en Guldring paa hver en Korsvei. Dette røber en senere Overdrivelse. Da nu *Alfreds* Tids-

alder ligger saa meget nærmere den historiske, er det, naar man ei vil antage, at flere ere faldne paa den samme rhetoriske Ud-maling af Begrebet om den störste Sikkerhed, langt mere rime-ligt, at et ældgammelt Sagn, som maaskee endog Jyderne havde bragt med sig til Engelland, blev overført paa *Alfred* og ud-smykket, end at man efter *Alfreds* Tid skulde have opdigtet dette i Engelland, og siden localiseret det i Danmark.

I *Frodes* Saga ere foruden *Eriks* Saga endnu fire andre Sagaer blevne indflettede. Den förste af disse er den om *Hedin* og *Hogne*. Blandt de skatskyldige Konger, der hjalp *Frode* mod Hunnerne, var *Hithin* en norsk Fylkekonge, der kom med 150 Skibe. Da *Frode* udsendte sine Feldtherrer for at bringe Tilförsel til sin store Hær, drog *Hithin* paa Vikings-tog med *Hogne*, en Underkonge i Jylland, og erobrede Ör-kenöerne i Forening med ham. *Hogne* blev hans Fostbroder, og fæstede ham sin Datter; men da *Hithin* siden blev befört for at have havt Omgang med hende för Bryllupet, angreb han ham men blev slaget. *Frode*, der forgjæves vilde mægle dem imellem, anordnede tilsidst en Tvekamp, hvori *Hogne* skiæn-kede *Hithin* Livet. Men da de syv Aar efter fandtes ved *Hithinsö*, fornyede de Kampen, indtil de begge faldt. Sagnet gik, at *Hilde* hver Nat med sine Sange vakte de Döde til at-ter at kæmpe med hinanden.

Denne Fortælling hörer til et af de ældste nordiske Min-der. Krigen kaldes i Biarkemalet *Hildes* Leeg; Skioldet hed-der hos den gamle Skiald *Brage*, der levede för *Harald Haarfager*, *Hognes* *Moes* Ring, og denne har ogsaa i fem Stropher af *Ragnar Lodbrogs* Drape siunget om: hvorledes

Hedin og *Hogne* ved en Kvinde bragtes til at kæmpe med hinanden. *Snorros* Edda fortæller Tildragelsen simplere (S. 163). *Hiedin Hiarands* Søn røvede den norske Kong *Hognes* Datter; Faderen forfulgte dem til Örkenöerne. For silde tilbød *Hedin* Forlig; de sloges indtil Aften, men om Natten opvakte *Hilde* ved Troldom de Døde, saa de om Morgenen igien kunde begynde Kampen. Det hedte i Qvæderne, at disse Hiadninger saaledes skulde kæmpe til *Ragnarok*, hvoraf Kampen blev kaldet Hiadningernes Storm, og Vaaben Hiadningernes Ild eller Stav *). Her er Forholdet mellem *Hedin* og *Hogne* bleven fremstillet mere efter Oldtidens Sæder. Hvad hos *Saxo* er bleven til Giengangeres Spögen om Natten, fremtræder i Edda som en hver Morgen fornyet Kamp, hvilken, i det den saaledes varede Dag ud og Dag ind, blev et levende Billede paa det uforsonligste Fiendskab. I en Indklædning senere end *Saxos* fremtræder Sagnet i den islandske Saga, der bære *Hedins* og *Hognes* Navn. Vel er der noget tilföiet om Aserne, men aldeles efter den kristelige Tidsalders Anskuelse. *Hedin* og *Hogne* ere bleven til sande Giengangere, hvilke ei kunne faae Ro i deres Grav, förend en af *Oluf Tryggvesens* Hofsinder dræber dem anden Gang. Denne Sagas Forfatter lader sine Helte leve 27 Aar efter Fredfrodes Död, uden Tvivl blot et vilkaarligt Forsög paa nogenledes at bestemme dens Tidsalder.

---

*) See Sagabibliothek 2 D. S. 513 f. Til de der af Skialdene anförte Steder kan endnu föies et af *Hagen Hagensens* Saga, hvor *Starle* kalder Valkyrierne *Hognes* Datters luftige Diser Kap. 236.

Ligesom dette Oldtidssagn fremstiller det bittreste Fiendskab, angaaer det følgende det trofasteste Venskab.

Alf fra Hedemarken og *Asvit* fra Vigen havde svoret hinanden Fostbroderskab; derpaa døde *Asvit* paa Sotteseng, og blev höilagt med Hund og Hest. *Asmund* lod sig levende indslutte i Gravhöien med noget Proviant, for at opfylde Löftet ei at overleve sin Ven. Kort efter landede *Frode* der i Egnen. De Svenske paa hans Flaade vilde opbryde Höien, og fandt *Asmund* endnu i Live men ganske blodig; thi han havde maattet kæmpe med den Döde. Ogsaa denne Fortælling kan betragtes som en Udsmykkelse af oldnordiske Forestillinger. Det var almindeligt, at Fostbrödre svore, at ville hevne hinandens Död; deraf skete det undertiden *), at den Ene, naar han ei var i Stand til at hevne den anden, dræbte sig selv ved Budskabet om hans Död; muligen kunde da og en Enkelt have villet følge sin Fostbroder i Gravhöien, men andre Exempler derpaa end *Asmunds* findes ei. At de Afdöde kunde gaae igien, var en almindelig Mening, ligesom og at visse Giengangere vare meget onskabsfulde, og holdte ikke op at skade Mennesker og Qvæg, för de bleve dræbte anden Gang, ved at brændes til Aske, eller at Liget fik Hovedet hugget af eller en Pæl giennem Brystet **). Denne Folkemening blev nu anvendt for at udmale Skildringen af Fostbroderens Heltemod. En gammel Sang maae have forplantet Min-

*) Landnama S. 202 - 72. Vatnsdælasaga S. 83. Saxo lib. I. S. 12.

**) *Eyrbyggja* Saga S. 173, 270, 315. *Grettis* Saga Kap. 34 - 37.

det herom; thi *Saxo* anfører deraf Omqvædet, som var *Asmunds* Tiltale til dem, der fandt ham:

*Qvid stupetis, qvi relictum me colore cernitis,
Obsolescit nempe vivus omnis inter mortuos.*

Fortællingens Helt synes at have været den samme, som ellers kaldes *Gnodar Asmund*, en Oldtidskonge, om hvilken adskillige men dunkle Sagn vare tilbage *). Ligesom nu Sagnene baade om *Hedin* og *Asmund*, begge angaae dunkle Oldtidsminder, have de og det tilfældes, at de begge ere blevne behandlede i senere islandske Fortællinger; thi i *Egils* og *Asmunds* Saga findes ogsaa Fostbrødrenes Heltedaad fortalt.

Kun et svagt Baand knyttede *Asmunds* Historie til *Frodes* den Tredies; endnu svagere er Baandet, som dermed forbinder *Hialmars* og *Orvarods* Bedrifter.

Arngrim, en svensk Kæmper, beilede til *Frodes* Datter *Osura* og da Kongen lod haant om denne Beiler, gav *Erik* den Veltalende ham det Raad at erhverve sig *Frodes* Gunst ved et Tog mod Finner og Biarmer. *Arngrim* gjør det, seirer trods Finnernes Trylleri, og erholder *Osura* til Ægte. Med hende avlede han tolv Sønner, hvilke paa Samsö komme i Kamp med *Hialmar* og *Orvarod*, nedlægge den Første, men dræbes alle af den Sidstes Külle.

Her ere tvende Fortællinger, den ene om Faderens, den anden om Sønnernes Bedrifter. *Arngrim* nævnes allerede i den eddiske Sang Hyndluliod (Strophe 21 - 23), som den, der med *Eifura* havde avlet en Deel Sønner, hvilke bleve farlige

---

*) De ere samlede i Sagabibliotheket 2 D. S. 616.

Bersærker. I *Hervararsaga* S. 12 berettes om ham, at han var en Bersærk, der nedlagde Kong *Svafurlami* i Tvekamp, tog hans gode Sværd *Tyrfing*, og ægtede hans Datter *Eivora*. I *Orvarodds Saga* nævnes han blot for sine Sønners Skyld. Det er da allene hos *Saxo*, at vi finde *Arngrim* sat i Forbindelse med *Frode*, hvis Datter *Ösura* er öiensynligen den samme, som *Eifura* eller *Eivora*. Men alt hvad *Saxo* fortæller om denne *Arngrim* er blot Toget, hvorved han gjorde Finner og Biarmer skatskyldige til *Frode*, hvilket baade i sig selv er urimeligt, og i de enkelte Omstændigheder fabelagtigt.

At Sagnet om *Arngrims* Sønner har været hentet fra et Qvad, kan allerede skiönnes af deres Navne, der ere ordnede efter Rimbogstaverne. Dette Qvad maae have været gammelt thi 6 af disse Navne opregnes i den eddiske Sang *Hyndluliod* S. 21; otte af dem findes i *Hervararsaga* S. 11, og 6 forekomme i *Orvarodds Saga*. Tvekampen paa *Samsö* fortælles ens i sine væsentlige Omstændigheder baade hos *Saxo* i *Hervarar* og *Orvarodds Sagaer*, men paa de tvende sidste Steder udförli-gen og i Sammenhæng med *Hialmars* og *Ingeborgs* Kierlighed, hvilken uden Tvivl har været den vigtigste Grund, til at Mindet om denne Kamp var saa udbredt. Sagnet om *Arngrims* Sønner er langt paalideligere, end det om *Arngrim* selv, og begge have det tilfældes med de nærmest foregaaende, at de ere Oldtidsminder, der vilkaarligen ere blevne knyttede til *Frodes* Historie. Dette tiener saaledes til at bestyrke vor forhen yttrede Mening, at *Frodes* Levnet udgiör et planmæssigen anlagt Heelt. Men da dette i sin Behandling adskiller sig fra det Foregaaende og Efterfølgende, er det rimeligere

Saxo har modtaget det i denne Form af en anden Haand, end at han selv skulde saaledes have udsmykket samme *).

S i e t t e B o g.

Beretningen om Skialden *Hiarne*, der paa Grund af sit Ligvers over *Frode* blev Konge efter ham, og siden dræbtes af *Frodes* Søn, synes at have været Gienstand for en særegen Saga eller ogsaa et Qvad; thi den har det Omfang og den Runding dertil udfordres. Hos islandske Forfattere finde vi intet om *Hiarne*; i *Langfedgatal* nævnes han ei; dog muligen blot fordi denne Liste ikke egentlig var en Kongerække, men en Slægtrække, hvorhen ikkun Ætledene hørte. *Svend Aagesen* forbigaaer *Hiarne* med saa meget andet. Fortællingens Troværdighed beroer altsaa blot paa indvortes Grunde, og disse kunde synes at vidne mod samme. Det forekommer urimeligt, at de Danske skulle have ført *Frodes* balsamerede Lig omkring i tre Aar i en lukt Bærestol, for at indbilde de undertvungne Provindser, at han endnu levede. Thi viiste man Kongen for Folket, kunde jo det balsamerede Lig ingen skuffe; viiste man det ei, var det overflødigt at føre Liget med. Desuden pleiede Nordens Oldtidskonger ikke som Orientens at

*) Dette er og Professor *Dahlmans* Mening i hans Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte I B. S- 237.

unddrage sig Folkets Blik, de sadde stedse selv paa Thinge og dömte. Dette kunde dog Liget ikke gjøre. At Leirethronen skulde være bleven udsat som Præmie for en Veddekamp mellem Skialde, klinger heel besynderligt, og endnu mere stridende mod det, vi kiende til det gamle Norden, er, at Hiarne skulde have vundet Prisen ved et Vers, der mere ligner et græsk Epigram end et oldnordiskt Drape.

Dog naar vi afsondre Hovedtrækkene fra *Saxos* Forklaring, ville vi maaskee finde dem mere troværdige. Det var en almindelig Skik i det gamle Norden, at hædre en Afdöd ved at holde hans Gravöl, og jo rigere og mægtigere den Afdöde havde været, desto prægtigere blev Gravöllet, og desto længere Tid udfordredes, saavel til at gjøre Foranstaltningerne, som til at indbyde Giesterne. Islænderen *Oluf Paa* indböd saaledes ifølge *Laxdælasaga* alle Hövdingerne til et Gravöl efter sin Fader, som skulde holdes efter et Aars Forløb. I *Oluf Tryggvesens Saga* siges (Isl. Udg. Kap. 130 S. 149) at efter de Danskes og flere Folkes Love kunde ingen ansees for lovlig Konge, som ei vilde drikke Gravöl efter sin Fader, i det seneste tre Aar efter hans Död. Der var altsaa gyldig Grund til, baade da *Frode* havde været saa mægtig en Konge, og da hans Sön ikke var i Riget, at udsætte Gravöllet i trende Aar. Aarsagen til, at man imens förte Liget omkring, kan have lagt deri, at man saaledes indbildte sig at faae hans gode Skytsaand (*fylgia*) eller hans Held (*hamingia*) til at hvile over Landet, og skaffe det gode Aar. Thi ligesom man antog at visse Afdöde kunde blive til slemme Giengangere, dræbe Mennesker og Qvæg i Nabolauget, ja endog udbrede smitsomme Syger over Eg-

nen *) mente man og, at andre Afdöde kunde blive velgiörende for hele Landet **). Saaledes fortæller *Snorro*, at da *Halfdan Svarte* döde, under hvem der havde været gode Tider, forlangte Hövdingerne for ethvert af Rigets Fylker, at han maatte begraves hos dem, hvorpaa Enden blev, at Liget deltes i fire Parter, at et Stykke deraf kunde komme hver Provinds tilgode ***).

Ved et Gravöl bleve Lege holdte, og Draper siungte til den Afdödes Ære; naar ingen af Kongeætten indfandt sig, maatte man kaare en af Kongens Mænd, og naar en af disse ved sit Drape havde vundet Mængdens Bifald, kunde dette have givet ham Fortrin for sine Medbeilere. Det Distichon, *Saxo* anfører, passer sig ret godt som Oversættelse af tvende Linier, der have udgjort Omqvædet (*Stef*) til Drapen. Stundom blev alene Omqvædet af en berömt Sang erindret. Saaledes fortæller *Snorro* (*Oluf Hell.* S. Kap. 182) at *Thorarin Loftunge* havde forfattet et Drape til *Knud* den Stores Ære, hvis Omkvæde var: *Knud* regjerer Jorden som Grækenlands Vogter Himlen, og at Kongen havde foræret ham 50 Mark Sölv for Digtet. Ligesom nu denne Fortælling ved at gaae igjennem Folkemunde, let kunde forandres til at det var blot de to Linier, der havde forskaffet *Thorarin* sin Belønning; saaledes er det og begribeligt, hvorledes hiint Sagn om *Hiarnes Vers* kan være bleven misforstaaet. Men naar saaledes Sagnene om

*) See f. Ex. *Eyrbyggiasaga* S. 172 f. 268 f.

***) Thattr om *Oluf Gierstadaalf* Sagabib. 3 D. S. 287 f.

****) *Heimskringla* I D. S. 74.

Hiarne vise sig at være Misforstaaelser af Oldtidens Sædvaner, bliver det, som ligger til Grund derfor, desmere paalideligt. Selve Begivenheden: at et Skaldedigt banede Vei til Leirethronen, var af det Slags, som maatte længst blive erindret, især da enhver Skiald, maatte mindes det med Stolthed. Det Övrige, der fortælles om *Hiarne*: at han ei kunde modstaae *Frodes* hjemkomne Sön *Fridleif*, at han, slagen i Feldten vilde, forklædt som Saltkaager, snigmyrde ham, men blev opdaget og dræbt, er ikke usandsynligt.

Fridleifs Bedrifter bære et andet Præg end Faderens. Denne udrettede meget ved sin Magt og sin Klogskab, Sönnen ved sin Tapperhed. Faderen satte store Hære i Bevægelse, Sönnen nedlagde Fienderne med sin egen Arm. Saa mange Ledsagere, den förste havde, saa faa havde oftest den Sidste. Vidtlöftigen fortælles det, hvorledes *Fridlev* ene overvinder 12 Rövere i en Fieldborg; siden dræber han *Hiarne* i Tvekamp, befrier om Natten en Kongesön fra en Jotuns Vold, og fælder en Drage, der rugede over Guld. Derfor er det ogsaa rime- ligt, at Fortællingen om, hvorlunde den ældre *Fridlev* (hos *Saxo* S. 67) ene overvandt Levningerne af *Hvirvils* Hær, hører til denne, paa hvem Sagnet synes at have sammendynget alle slige Bedrifter. I *Frodes* egen Historie fandtes ingen Vers; det var kun i Anledning af *Erik* den Veltalende, og af *Asmund*, at nogle vare blevne anförte. I den langt kortere Fortælling om *Fridlev* findes en Deel Vers. Det Utrolige i *Frodes* Saga angaaer hans store Magt, talrige Hære og mange Erobringer, er altsaa af politisk Art. Det Utrolige i *Fridlevs* Saga er mythiskt: Svaner, der synge i Skyerne, en Jotun,

en guldelskende Drage og tre Skiæbnen styrende Norner. Det er heraf klart, at Fortællingen om *Fridlev* bærer et langt ældre Præg, end den om *Frode*. Hvad virkeligen den kiække *Fridlev* udførte paa sine eenlige Tog, kunde knap hans Samtid faae med Vished at vide, mindre Efterslægten. For os maae det være nok, at Sagnene om ham, der alle have et bestemt Præg, udpege ham som en af de modigste Oltidskonger, om hvem flere Qvæder havde længe været siungne. Jotunen *Offot*, som nævnes 97, er venteligen den samme, der forekommer i adskillige senere islandske Sagaer f. Ex. *Orm Storolfsens* i Appendix til *Oluf Tryggvesens* Saga S. 16 og i *Snorros Edda* S. 211.

Nordmanden *An* Bueskytter, der bestod en Tvekamp med en ved Navn *Biörn*, minder om *An* Buesvinger, om hvem haves en islandsk æventyrlig Saga. Denne *An* bestod og en Kamp med en vis *Biörn*, men iøvrigt er, hvad der fortæles om dem, forskielligt.

Om *Fridleifs* Søn *Frode* den Fierde, hvem *Svend Aagesen* kalder den Fredegode, nogle gamle danske Kongelister (hos *Suhn* N. 10 og 11) den Gaymilde, *Langfedgatal* og *Fundin Noreg* den Frækne, og som tydeligst adskilles fra de andre *Froder*, paa hvilke ogsaa hans Tilnavn bleve anvendte, ved at være Fader til *Ingild*, veed *Saxo* intet andet at fortælle: end at han i sit tolvte Aar overvandt tvende saxiske Smaakonger, *Svarting* og *Hanef*, og siden, da disse fornyede Krigen, dræbte *Hanef*, men overrumpledtes svigagtigen af *Sverting*, hvem han dog, selv dødeligen saaret, endnu fældede. *Hanef* og *Saxland* foranledigede *Saxo* til at anbringe en af Datidens sæd-

vanlige Etymologier, i det han udleder Navnet Hannover af Han-öfre. Det Övrige, der skete under denne Konges Regjering, hörer til *Stærkoddens* Bedrifter, hvilke og udfyldte hele Historien om Sönnen og Eftermanden *Ingild*, der havde Tilnavnet *Stærkoddens* Fostersön, og om hvem intet andet vides, end hans Forhold til denne Helt. Det sees heraf, at hvad Sagnet bevarede om *Frode* og *Ingild*, kun udgjorde en Deel af *Stærkoddens* Saga, eller var noget, som leilighedsviis blev berört i Sangene, som vare dennes Grundvold. Denne Sagnkreds, der udgjör det meste af *Saxos* siette Bog, og hvortil endnu hörer adskilligt i 7de og 8de, maae vi her omhyggeligere dröfte

Ifölge det Sagn, *Saxo* kjendte, var *Stærkodder* födt Östen for Sverrig, i de Egne, hvor til hans Tid Esther og andre talrige barbariske Folkeslag beboede store Lande *). *Saxo* gjör altsaa ingenlunde *Stærkodder* til Estlænder, han lader ham heller ikke födes i det Land, hvor esthiske Stammer siden toge Sæde, thi ellers havde han jo blot nævnet Estland selv; men han antyder, ved at nævne det for hans Læsere meest bekjendte Land, den Verdens Kant, hvor Sagnet havde sat *Stærkoddens* Födeegn; andre Efterretninger lære os at kiende denne Egn's gamle Navn. *Storværk*, det mythiske Navn paa *Stærkoddens* Fader, findes i *Skalda* **) blandt *Jotunnernes* Navne. I *Hervararsaga* siges en *Stærkodder* at ned-

*) S. 105 *Hunc in ea regione, quæ Suetiam ab Oriente complectitur, quamque nunc Estorum, aliarumque gentium numerosa barbaries latissimis sedibus tenet, originem duxisse memoria proditum constat.*

**) *Snorros Edda. Rasks Udg. S. 209.*

stamme fra *Thusserne* *). I *Göthreks* og *Hrolfs* Saga **) fremstilles det som den første Anledning til *Thors* Fiendskab, at *Stærkodders* Moder havde foretrukket en fuul *Jotun* for *Asathor*. Altsaa var efter et gammelt Sagn *Stærkodders* Fædreland *Jotunheim* ***), et Fabelland, som efter de gamle Nordboers Mening laae tillige med *Risaland* og *Glæsisvold* östen for *Biarmeland*; og da det tænktes meget stort ogsaa for *Sverrig*. Dette mythiske Lands Beliggenhed sögte *Saxo* geographisk at bestemme. Hermed staaer det Almuesagn i Forbindelse, som *Saxo* anförer med et Slags Undseelse: at *Stærkodder* havde ifölge sin Herkomst i Begyndelsen havt Jettestörrelse, og tren- de Par Arme, men *Thor* havde klemt Figuren sammen, saa den var bleven menneskelig, og rykket de to Par Arme ud. Da *Saxo* anförer dette, som en *opinio vulgaris*, maa det have været et dansk Sagn; at det ogsaa har været et islandsk Sagn, og altsaa uden Tvivl et oldnordiskt, sees af det anförte Sted i *Hervararsaga*, hvor der tales om en *Stærkodder*, der havde otte Hænder, og blev dræbt af *Thor*. Ved denne Leilighed omtaler *Saxo* atter de Guder, de gamle Nordboer dyrkede, i Særdeleshed *Thor* og *Odin* som Troldmænd, den

---

*) *Hervararsaga* S. 4.

**) S. 35.

***) *Hervararsaga* og *Göthreks* Saga antog begge to *Stærkoddere*. Den yngre af disse er efter *Hervararsaga* S. 4 födt ved *Alefos*, efter *Göthreks*saga 19 paa *Thrumö*, begge ved Norge. *Sögubrot* S. 24 og *Nornagests* Saga K. 6 lade *Stærkodder* *Storværks* Sön blive födt i *Fenhring* i *Hordeland*.

eneste Synspunkt, fra hvilken en Datidens Klerk kunde betragte dem. Allerede en Deel Aarhundreder i Forveien, havde han ladet dem spille Roller i *Haddings* og *Hothers* Tider. Men han maatte jo føre dem frem, naar de forekom i de gamle Sagn han fulgte, og han har maaskee meent, at Diævelens Magt vel kunde formaae at lade een *Odin* fremstaae efter den anden, for at bedaae de Vantroende. Naar han af Ugedagenes Navne beviser, at de nordiske Guder ikke ere de selv samme som de nordiske, fordi *Dies Mercurii* kaldes Odinsdag, og *Dies Jovis* Thorsdag, uagtet *Odin Thors* Fader ei kunde være den samme som *Mercurius Jupiters* Søn; er denne Bemærkning rigtig fra hans Standpunkt, og gielder som et Bibeviis mod dem, der aldeles uhistorisk mene, at Ugedagene havde af de kristelige Præster faaet deres nordiske Navne.

Det første *Saxo* beretter om *Stærkodders* Bedrifter, er Kong *Vikars* Mord. *Odin*, der vilde have denne Konge aflivet, men ei skiøttede om at giøre det selv; havde skiænket *Stærkodder* tre Menneskers Levealdre, at han i ethvert skulde giøre et Nidingsværk, og forundet ham foruden Legemsstyrke Mod og Digterevne, at han kunde erhverve sig Kongernes Yndest. *Vikar* tog ham ogsaa med paa sine Vikingstog. En Gang, de havde længe Modvind, skulde Guderne sones med Mandeblood; man kastede Lod, og Lodden traf *Vikar*. Denne skulde lade sig hænge, for et Syns Skyld, og *Stærkodder* berøre ham med en Qvist; men Qvisten blev i *Stærkodders* Haand forvandlet til et Spyd, og *Vikar* gjennemboet. Den mythiske Indklædning af det gamle

Sagn er umiskjendeligt; om det end er bleven noget omdannet ved den kristelige Anskuelse af *Odin* som en ond Aand. I en langt ældre skiönt neppe endnu den oprindelige Form, gienfinde vi denne Mythe i *Göthreks* og *Hrolfs Saga* S. 33 — 40. *Odin*, fortælles der, havde under Navn af *Hrosharsgrane* opfostret *Stærkodder*. Da paa Vikingstoget det uheldige Lod var faldet paa *Vikar*, tog *Hrosharsgrane Stærkoddor* med sig til et afsides Sted i Skoven, hvor elleve Aser sadde, hvilke hilste *Hrosharsgrane* som *Odin*. Disse skulde afgjøre *Stærkoddors* Skjebne. *Thor*, der var ham ugunstig, fordi han var af Jetteslægt, negtede ham Börn, *Odin* gav ham tre Mænds Alder. *Thor* sagde, han skulde bedrive et Nidingsværk i hver. *Odin* vilde at han skulde eie de bedste Vaaben, *Thor* at han ei skulde besidde noget Land; *Odin* skienkede ham meget Lösöre, *Thor* lagde til at han skulde aldrig tykkes at have nok; *Odin* gav ham Seier og Klygt til hver en Kamp; *Thor* bestemte ham et dybt Saar i hver; *Odin* gav ham udmærket Digterevne; *Thor* vilde at han skulde glemme, hvad han selv havde digtet; *Odin* gjorde ham yndet af de Mægtige, *Thor* forhadte af Folket. Aserne stadfæstede begge Bestemmelser. Da de gik bort forlangte *Odin* af *Stærkodder*, at denne skulde sende ham Kong *Vikar*, og gav ham et Spyd, der syntes kun at være en Rörstengel; med dette blev *Vikar* gennemstungen. Denne Scene, som det oprindelige Sagn uden Tvivl hensatte ved *Stærkoddors* Födsel, fremstiller baade de Contraster, hans Liv fremböd, og Maaden, paa hvilken man søgte at forklare disse, ved gunstige og ugunstige Guders Indvirkning. Det er uvist, om denne Mythe, der nærmest angik en norsk Konges

Drab, har hört til den danske Sagnkreds; eller om *Saxo* ikke snarere har föiet den til af det han hörte af Islænderen *Arnold*; thi han beraaber sig ikke her, som ovenfor paa *vulgaris opinio*, men siger *veteres tradunt*, og i det Stykke af *Stærkodders* Sang om sine egne Bedrifter, som siden forekommer, nævnes ei denne Gierning. Dog skulle vi siden see af det Fölgende, at *Stærkodders* Liv stemmer overeens med Forudsigelsen.

Med *Vikars* Skib begiver han sig til *Bemo*; den vældigste danske Viking; begge udmærkede sig ved deres Ædruelighed. De hærgede vidt og bredt, blandt andet i Rusland, hvor de, ved at lade Folkene tage Træsko paa, undgik de lagte Fodangler, og hver Mand kom belæst med Guld og Sölv tilbage til Skibene. Efter *Bemos* Död blev *Stærkodder* optaget blandt de Biarmiske Kæmpers Tal, hvor han udförte store Bedrifter. Derpaa drog han til Upsal, hvor han levede roligere i syv Aar, indtil han, kied af Göglernerne og Bieldeklangen ved Offringerne, drog bort til den danske Fyrste *Hako*. Med denne gjorde han et Tog til Irland, hvis Konge, den gnidske *Hugleik*, kun lönnede Göglere og Taskenspillere. Disse Folk gjorde liden Modstand, dog havde Iererkongen tvende giæve Kæmpere, *Gegath* og *Svibdag*, af hvilke den ene bibragte *Stærkodder* et farligt Saar. De Danske gjorde saa stort et Bytte, at de ei bekymrede sig om nöagtigen at dele det.

Derefter sværmede *Stærkodder* en Tidlang paa Vikingetog i Österlide, sloges med Curer, Sember, Sengaller, Russeren *Visin*, der forstod at döve Sværde, Byzantineren *Tan-*

nas og Polakkeren *Vasce*, som Tydskerne halde *Vilze*. Just som han kom tilbage til Danmark, hørte han, at en saxisk Kæmper havde udæsket *Frode* til Tvekamp. *Stærkodder* paa-stod at ville møde i Kongens Sted, og endskiönt Olding nedlagde han den kraftfulde Saxer.

Efter *Frodes* Drab jog *Ingilds* yppige Levemaade *Stærkodder* bort. Han opholdt sig hos den svenske Konge *Halfdan*, indtil han hørte, at *Frodes* Datter *Helge* havde lovet sin Haand til en Guldsmed; da drog han igien til Leire og bortjog den uværdige Beiler. Atter reiser han did for at hielpe en Værdigere til *Helges* Haand, ved at kæmpe for ham mod ni Brödre. Den gamle Mand seirede ene mod dem alle, men fik sytten dybe Saar. Næsten vansmægtet af Törst vilde han ikke drikke af den forbi flydende Kilde, fordi dens Vand var blandet med de Dræbtes Blod. Han fatte sig paa en Steenbænk, og Sagnet gik, at den haarde Steen havde givet efter, og at en Fordybning, som faaes deri til *Saxos* Tid, men som denne dog mente var giort med Menneskehænder, viste Stedet hvor Helten havde siddet. Adskillige Reisende kom forbi, men han vilde ei lade sig forbinde hverken af en Foged, eller en ammende Trælkvinde, eller et saadant Fruentimmers Mand, men vel af en driftig Bonde.

Tredie Gang vendte *Stærkodder* tilbage til Danmark, for at opvække *Ingild* af sin slöve Yppighed til at hevne Faderens Drab paa *Svertings* Söner; da dette var skeet lykösker han *Ingild*, og forsvinder for en Tid af Historien. Omtrent fire Menneskealdre derefter omtales han i Sagaen om *Ottar* (*Saxos* 7de Bog S. 126) som den der med flere svenske Krigere flyg-

tede af Skræk for denne Helt. Han nævnes og lidt senere i Sagnet om *Signe* og *Habor* som den, der ei vilde stride med *Habor*s Broder imod den danske Kong *Sigar*, hvis Giestven han havde været S. 132. Atter forsvinder han en lang Tid, indtil han i *Saxos* ottende Bog fremtræder som den, der kraftigen havde deeltaget i Bravallaslaget, og siden besiuget det. Nogen Tid efter lod han sig af misfornöiede Hövdinge ved Guld formaae til at dræbe Kong *Ole* den Frækne S. 147 = 148, hvilket han siden bitterligen angrede; hvorpaa han, svækket af Alder, ved Penge lokkede en vis *Hather* til at dræbe sig, efter at han først havde i et Qvad besiuget sine Bedrifter.

Vi finde mellem disse Efterretninger om *Stærkodder* de trende Niddingsværker, denne ifølge ovenanførte Forudsigelse, skulde udöve, nemlig *Vikars* og *Oles* Mord, samt Flugten af Frygt for *Ottar* *). Han maatte, for at kunne udføre sine mange Bedrifter, antages at have levet henved 300 Aar. Desuden opfyldtes alt det

---

*) Man pleier ellers at regne til *Stærkodders* tredie Niddingsværk Mordet paa Kong *Armod*, men dette fortælles blot i den unöiagtige *Nornagests* Saga Kap. 6, og i Enden af den endnu mere uefterrettelige Saga om *Egil* og *Asmund*. Da det hedder Kongen blev ihjelslaget i Badet aldeles som Kong *Oluf*, er det rimeligere her at antage en Navneforvexling, end at Sagnet skulde have ladet *Stærkodder* gientage en Daad, han angrede, to Gange paa selvsamme Maade. At flygte af Skræk uden en Gang at skifte Hug med Fienden, blev ogsaa anseet for Niddingsværk i Hedenolden. "Flyer du", hedder det undertiden, "skal du ansees for hver Mands Nidding.

Övrige, som efter den islandske Mythe var bleven ham spaæet: at han skulde erholde Seier men tillige dybe Saar i sine Kampe, eie Guld men ikke Land. Skiönt stedse seierrig Viking anførte han aldrig nogen stor Flaade, altsaa vilde Folket ei følge ham; derimod var han stedse godt anseet i Kongernes Gaarde. Saaledes stemmer Sagnkredsen hos *Saxo* i det Mindste overeens med sig selv, og har en episk Runding. *Stærkoddens* Karakter er stedse den samme. Han skildres som Tapperhedens og Ædruelighedens Ideal, og tillige som den knarvurne Olding, der roser de forbigangne Tider, der saavel i Dublin og Upsal, som i Leire, roser sig at være en Hader af al Yppighed og fremmed Blödhed.

Derimod fremtræder en forskiellig Tone i de enkelte Sagn; de der angaae *Stærkoddens* Ungdom og Toget med *Vikar*, have en mythisk Form; de der forbeskrive hans Bedrifter i Udlandet, ere korte, og angaae meest almindelige Kampscener; de derimod, som vedkomme hans Ophold i Leire og hans Död, ere udmalte i det Enkelte. Stundom ere Trækkene noget plumpe, efter Almuens Smag; men de ere fulde af dramatisk Liv, og fremstille Scener, som for enhver have megen Interesse, med Sandhed og Kraft.

Ligesom dette leder os til at formode, at *Saxo* har forenet adspredte Skildringer af enkelte Scener i *Stærkoddens* Levnet til et Heelt; saaledes kunne vi endog paastaae, at det *Saxo* forefandt om *Stærkodder*, ikke kan have været nogen sammenhængende Saga; thi en saadan vilde have omfattet hele *Stærkoddens* Levnet, og *Saxo* kunde da ei have tabt Helten af Syne giennem flere Menneskealdre. Desuden, naar vi und-

tage Indledningsscenen med *Vikars* Drab og de Vikingstog dermed sættes i Forbindelse; fremstille de övrige Træk os Helten, blot som Olding. Sagnene fremböde altsaa intet fremskridende Heelt; *Saxo* maatte först ordne dem, at de nogenlunde kunde blive det. Dette har vel og bragt ham til stundom at adskille det, der hörte sammen, for desdedre at udfylde den lange Periode, og saaledes at lade *Stærkodder* reise tre Gange til *Ingild*, uagtet denne rimeligviis paa eengang har rygget de *Ærinder*, han der havde. Undersöge vi nu, hvilke Kilder *Saxo* har benyttet til sin Fortælling, kunne vi adskille dem, hvor *Stærkodder* spiller Hovedrollen, fra dem, hvori han fremtræder som Biperson. Iblandt de förste kunne vi gienkiende islandske, maaskee ogsaa tydske, og især danske Kilder. Til de islandske eller norske Sagn hörer Fortællingen om *Vikars* Mord, rimeligviis ogsaa *Stærkodders* Ophold hos Biarmerne, hvor *Stærkodder* skal være bleven godt modtaget og have udfört store Bedrifter. *Saxo* taler ikke mere derom; uden Tvivl fordi det forekom ham alt for fabelagtigt. Efter de paalideligere Sagaer vare Biarmerne en finnisk Stamme; med hvilken Scandinaverne aldrig indgik Staldbroderskab, men ikkun besøgte Kysterne, enten for at handle eller at plyndre. Derimod vide fabelagtige Sagaer, som den om *Herraud* og *Bose* meget at fortælle om Biarmeland, der grændsede til Fabellandene Glæsisvold og Jotunheim, i hvilke Egne man lod enkelte Fabelhelte som *Helge Thorers* Sön og *Thorstein Bæarmagn* udføre Heltegierninger; saadanne har man venteligen ogsaa tilskrevet *Stærkodder*. Dog maa dette naturligviis blive Gissning, da intet videre fortælles os om *Stærkodders* Biarmelandsfærd.

Til *Stærkoddens* Bedrifter i Sverrig hörer ikke blot hans Ophold hos Ynglingerne i Upsal *) men tillige Toget mod Irerkongen *Hugleik*; thi naar man læser hos *Snorro* **) hvorledes den rige men karrige Kong *Hugleik* i Sverrig, der havde alskens Spillemænd og Troldkarle, blev angrebet af Sökongerne *Hake* og *Hagbard*, i hvis Følge fandtes 12 Kæmper, blandt hvilke *Stærkodder*, som fangede *Hugleiks* tvende Stridsmænd *Svipdag* og *Geigad*, og dræbte Kongen selv; kan man ikke tvivle om, at det er den samme Begivenhed, der hos *Snorro* læses i en sandere Fremstilling, hos *Saxo* derimod med nogen Navneforvexling.

Da *Saxo* i Begyndelsen af *Stærkoddens* Historie havde sagt, at denne Helt havde efterladt Minder ogsaa i alle Sverrigs og *Saxlands* Egne ***) kunde man vente, at han derved sigtede til tyske Sagn om ham. At til disse korte Efterretninger kunne henregnes det, som findes hos *Saxo* S. 105 om *Stærkoddens* Heltegjerninger mod flere slaviske Folkeslag i

---

*) *Ubi cum filiis Frö septennio feriatus* siger *Saxo* S. 104. Da han kalder Freir, som de Svenske dyrkede, Frö, og da Upsalakøngerne efter *Snorro* regnede dens Herkomst fra Freir, er Udtrykket *filiis Frö* neppe andet end en Betegnelse af Ynglingerne.

**) *Ynglingasaga* Kap. 25.

***) S. 103. *Neque enim solum apud nostros egregiis operum titulis curscabat, verum etiam apud omnes Sveonum, Saxonumque provincias speciosissima sibi monumenta pepererat.* Da *Saxo* strax efter nævner en af *Stærkoddens* Bedrifter i Norge, maae han paa dette Sted ved *Nostros* have tænkt baade paa Danmark og Norge, og begge Landes Oldsagn kunde han vist nok med Rette kalde vore.

Samfund med den slaviske Fyrste *Vin*, eller som han hedder i *Stærkoddens Svanesang Rin*, *Flebaks Sön*, bestyrkes ved, at her nævnes Polakker, som ellers aldrig forekomme i vore Oldsagn, og at *Saxo* udtrykkeligen bemærker, at den Kriger, det danske Sagn nævner *Vasce*, kalde de Tydske *Vilze*. Dog alt dette bliver kun Gisning, da ethvert andet Spor til disse tydske Sagn er for længe siden forsvundet. Den af det Tydske oversatte *Vilkinasaga* viser vel, at allehaande Sagn om det östlige Europas Folkeslag vare optagne i Kredsen af de gamle tydske Heltেমinder; men uagtet vi i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede i *Knud Lavards Historie* have Exempel paa, at saxiske Sangere reiste omkring i Danmark, er det Spörgsmaal, om allerede i det ellefte Aarhundrede tydske Sange der vare bekiendte; og saa gamle i det mindste maatte disse Sange om *Stærkoddens* Bedrifter mod Slaverne være, da vi finde dem nævnte i hans Svanesang.

Danske ere Sagnene, der angaae *Stærkoddens* Kamp med Saxeren *Hama*, hans Bedrifter i Leire og hans Död. Det var egentlig Bedrifterne i Leire, der med Forkierlighed vare blevne udmalede, og som gjorde ham til Folkets Helt. Disse forene i fortrinlig Grad alle de Egenskaber, der kunde bringe en Bedrift i Folkets Mund, og giöre dens Minde varigt. De tildroge sig i Leirekongens Gaard, vare mærkelige baade i sig selv og i deres Fölger. Dog beroede denne Mærkelighed ei paa deres politiske Virkninger, thi langt større Statsomveltninger bleve forglemte; men paa den dels reen menneskelige dels nationale Interesse, de vakte; paa Liveligheden i enhver af disse Scener, og vi kunne vel föie til, paa den poetiske

Kraft, hvormed de fra Begyndelsen af vare blevene fremstillede, hvilket dog ei maae söges i det lyriske Sving, hvormed Begivenhederne bleve skildrede, men i det dramatiske Liv, der indaandedes hvert enkelt Træk. At *Saxo* nemlig har havt Vers for sig, er öiensynligt af de mange Vers, han just i denne Deel af Historien selv anförer. Vi ville ikke paastaae, at netop de samme Vers, *Stærkodder* havde digtet, gientoges til *Saxos* Tid. Men det er ikke blot *Saxo*, der gör *Stærkodder* til Digter, han nævnes blandt Skialdene i det gamle Skialdatal, og hvad der er vigtigere, Vers under hans Navn citeres i *Snorros* Edda (*Rasks* Udg. S. 311) og fornemmeligen i *Göthreks* og *Hrolfs* Saga, hvis Haandskrifter endnu have flere af disse end den trykte Udgave. Disse Vers hörte til Sangen kaldet *Vikarsbalkur*. *Saxo* fortæller længere hen, i Begyndelsen af ottende Bog, at gamle danske Sange om Bravallaslaget, der tillagdes *Stærkodder*, endnu til hans Tid erindredes.

Alt dette lærer os, at *Stærkodder* var berömt baade som Skiald og Helt. Naar saaledes den i sig selv mærkelige, en höi Grad af Deeltagelse vækkende Bedrift, blev besünget af den bedste Skiald; samvirkede baade Indhold og Form, og vi have flere Exempler paa, hvorledes slige Sange giennem Rækker af Aarhundreder ere forplantede, i det de Tid efter anden foryngedes, ligesom Sproget modtog en ny Farve. Nye Træk kunne da maaske og være bleven lagte til, men Æmne og Grundtone maatte blive det samme. Sæderne, her skildres, ere hverken Valdemarernes eller de nærmest forløbne Aarhundreders. Stavkarles og Kulsvieres frie Indtræden i Kongens

Hal, Kongedatterens Behandling, det Plumpe i adskillige Træk vise den fjerne Oldtids Sæder. Desværre have vi kun Versene tilbage i den paraphraserende Oversættelse, hvor *Saxo* rimeligvis har udmalt alt vidtløftigere, og derfor let endog uvilkaarlig kunde hente et og andet i Skildringen af *Ingilds* Luxus fra sin egen Tidsalders. Naar vi imidlertid læse, at *Stærkodder* bebrejder *Ingild* som en skændig Yppighed, at han ikke spiste det spegede Kjød, men det kogte, ja endog det som stegtes efter at have været kogt, at der kom Grönt paa hans Bord, at han tömmede hele Kommer Melk, havde Kander og Bæggere, samt malte Bakker paa sit Taffel; kunde dog dette ingenlunde ansees som Luxus i *Valdemarernes* Tid, men kun i Sammenligning med hin Tid, *Stærkodder* priste, hvor Kongen havde harsk Vædderkiöd og Svinekiöd paa sin Bakke, stillede Hungeren paa Spegeskinke samt tørre Skorper, og holdte sig til Öllet, som han öste af et Kar. Et mythiskt Træk, *Saxo* maaskee uforvarende har optaget af den gamle Sang, findes S. 119:

*Dic Rotho perpetue timidorum irrisor, an ultos (ultum).
Frothonem satis esse putas?*

Er Læsemaaden *Rotho* ikke en Skrivfeil eller Trykfeil for *Rota*, har *Saxo* misforstaaet den gamle Skiald, som upaavivleligen her digterisk tiltaler Valkyrien *Rota*, der i Slaget haaner de Feige.

Disse Efterretninger om *Stærkodder*, hvilke heller ikke have været Islænderne ubekjendte *), kunne ei vel bringes i Forening med det, *Saxo* beretter om de Bedrifter, den samme *Stærkodder* i en langt senere Tid skulde have udført. Dog, naar det hedder i Fortællingen om *Othar* 7 B. S. 126, at *Stærkodder*, slagen af pludselig Skræk, flygtede for denne, betyder vel dette ikke mere, end naar *Nornagests* Saga Kap. 6. S. 16 lader ham flygte for *Sigurd Fofnersbane*. Det er rhetorisk Udmaling af hine Heltes Tapperhed, at man lod selv en *Stærkodder* flygte for dem. Leilighedsviis omtales ogsaa *Stærkodder* i Sagnet om *Signe* og *Hagbarth* S. 132, som den der tilligemed Siælandsfaren *Hako*, *Vigers* Sön, ei vilde angribe Kong *Sigar*. Her kunde Navneligheden, da *Stærkodder* engang havde været i Ledtog med en *Hako*, foranledige, at han blev nævnet. Desuden er Tidsbestemmelsen for disse Begivenheder saa vaklende, at de gierne kunne rykkes nærmere *Ingilds* Levetid, end skeet er hos *Saxo*. Dette gjælder især om *Stærkodders* Mord paa *Ole* den Frækne; hvorom vi skulle tale ved *Saxos* ottende Bog (S. 147), hvilken Daad *Snorro* sætter langt tidligere (*Ynglingasaga* K. 29).

Större Vanskeligheder foraarsager det store efter Rimelighed i Begyndelsen af ottende Aarhundrede holdte Bravallslag, hvori *Stærkodder* skal have taget saa virksom Deel og selv have besunget. Til Forklaring heraf frembyde sig trende

---

*) Landnamabog S. 226 nævner *Stærkodder* den Gamle, som Skiald hos Kong *Frode* og hans Sön *Ingild*. I Langfedgatal forekommer *Ingild* under Navn af *Stærkodders* Fostersön.

Hypotheser. Enten ligge *Ingilds* og Bravallaslagets Tidsaldre langt nærmere ved hinanden, end man hidindtil har antaget; eller tvende Oldtidshelte have havt samme Navn, og ere derfor i Sagnet blevne sammenblandede; eller ogsaa Sangene om Bravallaslaget ere blevne digtede et hundrede Aar eller to efter Tildragelsen i *Stærkodders* Navn, og man har da vilkaarligen tillagt den beröimte Oldtidshelt Deel i hiint store Slag, der forefaldt senere end hans Levetid.

Imod den förste Hypothese kan med Föie indvendes: at om end Tidsbestemmelsen ikke er sikker for de Begivenheder, *Saxo* beretter imellem *Ingilds* Levetid og *Harald Hyldetands* Regjering; var dog allerede denne saa lang, at det ikke var muligt, at ved Sammes Ende en Olding fra *Ingilds* Dage kunde fremtræde som Kæmper i et Slag. Desuden maae flere Konger antages at have regieret mellem *Ingild* og *Harald*.

Den anden Hypothese synes ved förste Öiekast den letteste, den har og været den sædvanlige Nödhielp, hvoraf Oldforskerne have betient sig, for at forene modsigende Sagn. Man kan heller ikke negte, at jo to eller flere Navneres Bedrifter kunde sammenblandes, ja ogsaa virkeligen ere blevne forvexlede; hvorfor ogsaa de nyere Forfattere, især *Suhm* og *Schiönning*, der omhyggeligst have undersøgt disse Sagn, antage tre *Stærkoddere*. Adspørge vi imidlertid de ældre Mindesmærker, er der intet af disse, der omtaler mere end een *Stærkodder*, undtagen *Hervararsaga* S. 4 — 6 og *Göthreks* og *Hrolfs* *Saga* S. 18, hvilke tale om to af dette Navn, en Ældre med Tilnavn *Aledreng*, og hans Sönnesön, *Stærkodder*, *Storværks* Sön. Den Ældre fremstilles som en Tusse med

otte Hænder, der blev dræbt af *Thor*. Uden Tvivl have Forfatterne af disse Sagaer, som vel indeholde gamle Sagn, men for en Deel forqvaklede, villet forklare sig det dobbelte Sagn om *Stærkoddens* Födsel ved at antage tvende. Men fulgte de endog gamle Minder, komme disse dog ei i Betragtning til at löse Gaaden om *Stærkoddens* Fremtræden i Bravallaslaget, der maatte angaae en langt sildigere Helt*). Naar *Snorro* taler om *Stærkodder* den gamle, (*Ynglingasaga* 25, 29) da er det neppe i Modsætning til en *Stærkodder* den Unge, men efter Sprogbrugen snarere med Hensyn til den höie Alder, han opnaaede. De övrige Efterretninger omtale ikke alleneste blot een *Stærkodder*, men hvor der fortælles om hans Deeltagelse i Bravallaslaget, baade hos *Saxo* og i *Sögubrot*, der bemærkes tillige, at det var just den gamle *Stærkodder*, *Storværks* Sön, som der fremtraadte. Endvidere ikke blot de, som meddele os disse Efterretninger, ere af denne Mening; men Sagnenes egen Beskaffenhed viser, at de angaaer samme Person; thi de fremstille ikke blot en Helt af samme Navn, men med de samme Særegenheder. *Stærkodder* i Bravallaslaget er ikke blot tapper, men ogsaa Skiald, ja han har det samme Vanheld, som sin Navner, i det han seirede, at faae slemme Saar; og ligesom Efterligningerne af slige Sagn altid pleie at indeholde Overdrivelser, saaledes vare ogsaa de Saar, *Stærkodder* skulde have modtaget i dette Slag, de allerdybeste. At en saadan Lighed skulde have fundet Sted ikke blot i Navn men ogsaa i Anlæg

---

*) I mit Sagabibliothek 2 D. S. 586 har jeg paa Grund af Sangene om Bravallaslaget yttret mig tilbøielig til at antage to *Stærkoddere*.

og i Skjebne, maae vist nok forekomme meget mistænkeligt, og være en vigtig Anke mod en Hypothese, der slet ikke understøttes af ældre Vidnesbyrd.

Saaledes er da blot den tredie Hypothese tilbage. Imod denne kan vel indvendes, at Skildringen af Slaget synes saa nøiagtig, Opregnelsen af Kæmperne saa omhyggelig, og det Hele at bære et saa umiskieneligt Præg af Ælde, at det hverken er rimeligt, at de Sange, hvorpaa *Saxo* beraaber sig, skulde være blevne digtede i sildigere Tider, eller at den, der saaledes besang hint Slag, skulde have villet tildigte en saa væsentlig Omstændighed. Vi svare hertil: at vi vist nok antage, som siden udførligere skal vises, at Sangene om Bravallaslaget maae have været digtede för Christendommens Indførelse i Danmark, altsaa i det seneste i det niende Aarhundrede. Men da Bravallaslaget holdtes i Begyndelsen af det ottende Aarhundrede, kan i dette Melleumrum Sagnet til de mange andre Kæmper, der udmærkede sig i det store Slag, have föiet den beröimte Oltidskæmpe *Stærkodder*; især da man vidste, at han havde levet saare længe, og som Olding udfört store Bedrifter. Hertil kommer, at det kun er en underordnet Deel ham tillægges i Slaget, ikke hans Tapperhed men Thröndernes Pile afgjorde dets Udfald. Hvad der fortælles om ham, ere blot almindelige Kampscener, der let kunde digtes, eller overføres fra den Ene paa den Anden. Saa meget des lettere kunde Sagnet tage denne Vending, naar den gamle Sang om Slaget var forfattet i samme Versart, som *Stærkoddens* egne Digte, og altsaa kunde af den Grund synes at være fra hans Haand.

Vi have desuden et endnu noget sildigere Exempel paa at Vers ere blevne digtede i *Stærkoddens* Navn, i hvad der fortælles om *Stærkoddens* Död; hvilket, skiönt forekommende i *Saxos* ottende Bog, vi ogsaa her maae omhandle; for at have samlet paa eet Sted alt, hvad der angaaer denne Helt. Fortællingen er i sig selv meget rimelig og efter Oldtidens Sæder: at nemlig den gamle Kæmpe, som havde seiret i saa mange Slag, tilsidst nedtryktes ved Ælde, og, harmfuld over at skulle dö af Helsot, æggede en ung Kriger til at dræbe sig, dog saaledes, at han endnu nærede det hemmelige Önske, at kunne fælde sin Banemand. Enten har *Saxo* behandlet den Sang, han her havde for sig, som han ofte gjorde, i det han undgik det Hedenske, som man kunde vente i en Svanesang om at komme til Valhal; eller og Sangeren selv har forsætliggen afholdt sig fra det Mythiske, men derimod udmalet Alderdommens Besværligheder. *Stærkodder* opregner för sin Död en Række af sine Bedrifter, baade Vikingstogene mod Kurer, Esther, Sengaller og Rüsser, Toget til Dublin, Bedrifterne ved *Frodes* Hof og i Bravallaslaget. Her gives altsaa en Udsigt over den hele Sagnkreds, og da denne, alt for omfattende for eet Menneskes Levetid, först gradvis kan have dannet sig, er det klart, at Sungen om *Stærkoddens* Död först maae være digtet en Tidlang efter hans Levetid, da allerede Sagnet om ham havde erholdt sin hele Runding. Men da paa den anden Side *Stærkoddens* sidste Sang indeholder Hentydninger til Bedrifter, *Saxo* ei har omtalt, baade i Tellemarken og mod en Sökonge, der hedte *Kerre*; maae den være forfattet i en ældre Periode, hvor langt flere Minder om de gamle Tildragelser vare

i Omløb, ligesom og dens Tone maae til *Saxos* Tid have baa-
ret et Præg af Ælde, for at kunne af ham sættes ved Siden
af *Stærkodders* egne Digte. Vi kunne da med Sandsynlighed
antage den at være forfattet i det tiende Aarhundrede, eller
tidligen i det ellefte hvor den indførte Christendom havde af-
holdt Forfatteren fra at indblande noget Hedenskt.

S y v e n d e B o g.

Saxo begynder denne Bog med Klage over, at man veed saa
lidet om *Ingilds* Eftermænd, og taler længere hen om et In-
terregnum, da Kongeslægten henimod *Harald Hyldetands*
Regiering næsten var uddöd. Det er mærkeligt, at *Svend Aa-
gesen* ligeledes anfører, hvorledes den ordentlige Kongefølge
blev afbrudt ved *Ingilds* Död, og at meget Mörke herskede i
denne Periode af den danske Historie. Dette lader os formode,
at baade *Saxo* og *Svend Aagesen* have i dette Tidsrum endnu
mere end i det foregaaende været utilfredsstillede ved de Kön-
gelister, de forefandt. Aarsagen dertil kan have været dob-
belt: dels at Tiderne virkeligen vare forvirrede, dels at de
Efterretninger, de forefandt, ei vare tilstrækkelige for dem,
efter de historiske Hypoteser, de havde dannet sig. De es-
romske Annaler lade *Harald Hyldetand* følge i Regieringen
efter *Ingilds* Sönnedatter *Asa*. *Langfedgatal* sætter *Hrolf*
Krages og de med ham nærmest forbundne Ætled mellem In-

gild og *Harald Hyldetand*. Da *Saxo* havde sat *Frode* den Fredegode til *Christi* Tid, altsaa virkeligen flere Aarhundreder, för hans virkelige Levealder; blev det ham vanskeligt at udfylde det lange Tidsrum, som han derved havde aabnet sig, og det saa meget mere, som han af de ovenfor anförte Grunde, havde ladet *Hrolf Krage* med nærmeste Formænd og Eftermænd regiere för *Frodes* Dage, uagtet *Langfedgatal's* Tidsbestemmelse uden Tvivl er den rigtige *). Vi skulle nu see, hvorledes *Saxo* bærer sig ad for at udfylde dette Tidsrum.

Den förste han fremförer efter *Ingilds* Sön *Ole*, er hans Sön *Frode* den Femte, der skulde^d regiere vexelviis med sin Broder *Harald*, men dræber denne, forfølger hans Börn, *Harald* og *Haldan*, og dræbes tilsidst af disse. Hvad her fortælles om de forfulgte Kongebörn, er indtil de mindste Omstændigheder det samme, som Begyndelsen af *Hrolf Krages* Saga beretter om *Helge* og *Hroar*, der bleve forfulgte af Farbroderen *Frode*, og da dette stemmer overens med *Svend Aagesens* korte Beretning, og altsaa tillige viser sig som et gammelt dansk Sagn, maae Sagaens Angivelse ansees for den rigtigere.

Om denne i sin Barndom forfulgte *Haldan* veed imidlertid *Saxo* meget at fortælle. Sagnene om ham, der alle angaae krigerske Bedrifter, ligne dem om *Fridleif*, *Frode* den

---

*) Dette følger baade af indvortes Grunde, da Sagnene om *Hrolf* ere for fuldstændige og bestemte, til at være fra en saa fiern Tidsalder; og af udvortes Grunde, hentede ikke blot fra denne gamle Kongelistes egen Anseelse, men og fra det *Ynglingasaga* fortæller Kap. 33, 34.

Fredgodes Sön. Ligesom denne udretter *Haldan* det Meste med egne Hænder, han velter Stene ned paa en fiendtlig Hær, og bringer den derved til at flygte, hvoraf han erholder Navnet *Bierggram*; han gaaer ene i Kamp mod en Fader og hans syv Sønner, og ihjelslaaer dem alle med en Egekölle; han overvinder siden adskillige Bersærker, en vis *Grim*, der kunde döve Sværde og Vikingen *Ebbe*. Foruden disse ikke usædvanlige Kampscener, og at han efter et uheldigt Forsög havde tilsidst undertvunget de Svenske, fortæller *Saxo* endnu om ham: at han var en god Skiald, blev dyrket af de Svenske som en Sön af *Thor*, og at de norske Konger ansee det for en Ære at nedstamme fra ham. Dette sidste sigter vist nok til, at *Saxo* havde hört, at de norske Konger nedstammede fra en *Halfdan*, der havde været en stor Kriger *), og da der nu tillige var et andet Sagn om en dansk Kong *Halfdan* der havde seiret i Sverrig **) over Kong *An*; henførte han alt dette til *Haldan Bierggram*. Den Modsigelse, hvori *Saxo* indvikler sig, ved at lade de norske Konger nedstamme fra *Haldan*, og denne siden dö i sit Fædreland uden Börn; kan maaskee forklares saaledes: at *Saxo* mente, at *Haldan* havde forladt sin norske Hustru *Thorilde* med hendes Barn i Norge, og at han med sin danske Hustru ei havde havt Börn; thi om end *Saxo* her gierne kan have fulgt modsigende Sagn, maae han dog have tænkt sig noget ved at forbinde dem. Islænderne kiende intet til denne *Haldan Bierggram*, det bliver derfor

*) Disse Stamtavler anføres i *Fundin Noreg*.

**) *Ynglingasaga* K. 29.

rimeligst at antage med *Torfæus* *), at *Saxo* har samlet sig denne Konges Bedrifter af forskellige Sagn om gamle *Halfdaner*, som han henførte til een, og hensatte til en Tidsalder, om hvis Konger han intet havde at fortælle.

Om *Haldans* Eftermand, den Gothiske Kong *Ungvin*, berettes intet andet, end det lidet Rimelige, at han ifølge Testament blev Konge; siden skulde han være bleven dræbt af en vis *Regnald* og have efterladt en Søn, som hedte *Syvvald*. Disse faa Efterretninger vise, at der ei har været nogen særegen Saga om denne Konge. *Suhm* mener **), at han er den danske Konge *Ungendus*, om hvem *Alcuin* taler i den hellige *Villibrods* Levnet ***) som en forhærdet Hedning, hvem den hellige Mand ei kunde omvende. Men da *Villibrod* var Bisp i Utrecht 710, kunde hans Samtidige ei være *Ungvin*, som efter *Saxos* Tidsregning maatte have levet hened et Aarhundrede før, og desuden rimeligviis har været en Konge i Jylland. Imidlertid kan gierne et Minde om denne *Ungendus*, der dog hörte omtrent til den Tid, have bidraget til at *Ungvin* her blev indført.

Om *Ungvins* Søn *Syvvald* fortælles egentlig slet intet; thi hvad der hörer til hans Regieringstid, optages af *Othars* Bedrifter og Kierlighedshandel med *Syrithe*, Kongens Datter. Denne underskiønne Prindsesse var saa ærbar, at hun ei vilde

---

*) *Series regum Danie* S. 306.

***) *Critiske Historie* 3 D. S. 217.

***) *Alcuini Opera* C. 9 p. 1437.

see paa nogen Mandsperson, og kun give den Beiler sit Ja, der kunde bringe hende til at fæste Öinene paa ham. Den kiekke *Othar* forsögte det men længe forgiæves. Det hialp ei, at han först befriede hende fra en Jette, der i Qvindeskikkelse havde bortfört hende, siden fra en arrig Madmoder; ligesaa lidet hialp det ham, at hans Elskede i sin Nöd maatte tage sin Tillflugt til hans egen Moders Huus. Men da han tilsidst lod, som han vilde holde Bryllup med en Anden, og *Syrithé* skulde som Brudepige holde Lyset, gik det hende dog saa nær, at hun ikke agtede at Lyset brændte hendes Fingre, og da *Othar* tiltalte hende, kastede hun et ömt Blik paa ham, hvorpaa hendes eget Bilager strax blev holdt. Den vakkre Fortælling ender med, at *Othar* blev en drabelig Helt, for hvem endog *Stærkodder* selv en Gang maatte tage Flugten.

Dette Sagn har megen poetisk Holdning, men kun liden historisk. Een Idee ligger til Grund for den hele romantiske Indklædning; den qvindelige Blufærdighed symboliseres paa en saare simpel Maade, og Knuden bliver löst med Finhed, i det Pigehiertet, som havde modstaaet Taknemlighed, Frygt og Tvang, tilsidst lader sig henrive af den kvindelige Iversyge. Derimod antydes de historiske Momenter mere end de udvikles. Heltinden bliver pludseligen ligesom ved lyriske Overgange forflyttet fra een farlig Stilling til en anden, og efter at Helten har vundet Elskerinden, og beviist sin Tapperhed, forsvinder han af Historien. Da nu til alt dette kommer, at ogsaa Vers blive anförte, slutte vi, at Kilden, hvoraf *Saxo* öste, ikke var nogen Saga, men en Elskovssang.

Mærkeligt nok treffer det sig, at ligesom alt, hvad vi vide om Kong *Syvold*, synes at have udgiort en gammel Ballade, saaledes udgiøre ligeledes Ballader Grundvolden for hans Söns og Eftermands *Sigars* Historie.

Den förste handler om den sövløkkede *Alger* og den mandfolkesky *Alvilde*. Denne gothiske Kongedatter vilde aldrig lade sig see uden Slör af nogen Ungersvend, og omendskiönt *Sigars* Sön *Alger* havde dræbt de Uhyrer, der bevogtede hendes Jomfrubuur, lod *Alvilde* dog efter Moderens Tilskyndelse haant om ham, fordi han foretrak Fæstensöl for Vaabengny; og hun gav sig selv til at være Skioldmö. *Alger* drog i Viking, hvor han sloges med Blokumændene (Blaamænd?) paa den frosne Östersö, og mödte *Alvildes* Skib ved de finske Kyster. Som han sprang over paa de ukiendte Fjenders Skib, for at rydde det, hug hans Stalbroder Hielmen af *Alvilde*; man gienkiendte Möen og nu var Kampen med Vaabnene forbi.

Vel ere de historiske Momenter her noget mere udviklede, end i Sagnet om *Syrithé*; men det Hele har dog netop den for en Ballade passende Runding, og ender med Giftermaal. At det er Moderen, som raader sin Datter til hellere at blive Skioldmö end Brud, er unaturligt. *Algers* Angreb paa Dyrene, der bevogtede *Alvilde*, ligner, hvad *Saxo* siden fortæller om *Regnar* og *Lathgertha*, Hans Kamp paa den frosne Östersö klinger fabelagtigt, og det er desuden synderligt at den samme Tidsalder skulde have frembragt to slige Vidundere af Knipshed. Uagtet det altsaa vel er muligt, at en Prindsesse *Alvilde* kan engang i Hedenolden have ægtet en Prinds *Alger*

efter først at have givet ham en Kurv, er det dog rimeligere, at *Saxo* her for Æmnets Ligheds Skyld har benyttet to Ballader lige efter hinanden, hvoraf den Ene var en sildigere og slettere Variation paa det Æmne, den Første havde besunget; men desuagtet kan gierne den sidstnævnte Ballade have været en Deel ældre end *Saxos* Dage.

Det var ikke blot om de knipske Piger, men ogsaa om de Ömne, at der gaves Oldtidssange, thi nu følger den skjønne noksom bekjendte Fortælling om *Signes* og *Hagbarths* eller *Habors* ulykkelige Kierlighed. Den er et talende Beviis for, hvorledes det Hjertet gribende Sagn kan, fremsat i passende Indklædning, forplante sig giennem Folkets Mund; thi indtil de nyere Tider ere *Signe* og *Habor* i danske og svenske Folkeviser blevne besungne*), og ikke blot i Sigersted i Siælland, men tre Steder i Jylland, fire i Sverrig og fem i Norge, findes Egne opkaldte efter disse Begivenheder, hvilke saaledes alle giøre Fordring paa at ansees for deres rette Hiem. Nogle have deraf villet slutte, at Begivenheden ingensteds havde hiemme; men dette er ligesom man vilde sige, at et Træ maatte kun have liden Rod, fordi det bar den störste og skiønneste Krone. Finder man endog i vore Tider, at det Æmne, den udmærkede Digter selv opfinder, sielden lykkes ham saa godt, som det, Historien giver ham; vil dette endnu langt mere gielde om den gamle Skiald, for hvem desuden den egentlige Opdigtelse var aldeles fremmed. En anden Sag var det, naar en

---

*) Den didhörende Literatur findes samlet i Anmærkningerne til udvalgte danske Viser fra Middelalderen 3 D. S. 402.

religiøs Idee blev iført en mythisk Dragt, men da dette ei her kan være Tilfældet, ansee vi det for rimeligere, at Daaden virkeligen er skeet, og at Dannerhjørtet har bevaret den.

Beviis saavel paa dens Ælde, som paa dens Navnkundighed findes allerede i *Thiodolfs* Ynglingatal. I dette i niende Aarhundrede forfattede Skialdedigt kaldes Galgen *Signes* Mands Hest (K. 22) *Sigars* Hest, (K. 26) siden vedbleve de senere Skialde at anvende Billedet *).

Af de forskellige Vidnesbyrd om Stedet, hvor Sörgespillet opførtes, komme kun de tvende ældste i Betragtning: *Saxos* Krönike og Landnamabog. Sidstnævnte anfører S. 256 at Kong *Sigar* havde boet paa Gaarden Steig paa Angulsey paa Halogaland i Norge, ved hvilken Gaard fandtes *Signes* Brönd og Hagbardsholm. Spörges nu enten Halogaland eller Siælland var Fortællingens Hiem, blive Grundene overveiede for Siælland. Allerede dette kommer i Betragtning, at *Saxo* ikke blot kender Stedet, hvor *Signe* og *Habor* döde, men han bestemmer og med megen Nöiagtighed de Egne, hvorigiennem *Hako* drog, for at hevne dem. I ingen anden Egn findes saa mange Stedsnavne samlede, der tyde hen til denne Begivenhed. I den eddiske Sang *Helgaqvída Hundingsbane* 1 Str. 8 nævnes *Sigars*vold eller *Sigarsted* i Forbindelse med *Hringsted* og flere Byer, der bleve givne den danske Kong *Helge*. *Sigars* Navn fore-

---

*) *Sighvat Skald* nævner *Sigars* Hest *Oluf* den Hell. S. Kap. 57; *Gretter Starke* kalder Galgen den *Frendelön*, *Sigar* skænkte. *Gretters* Saga K. 53. Om *Hagbarths* Billedstøtte i Island ifölge *Kormaks*-saga, see *Sagabibliothek* 2 D. S. 391.

kommer flere Gange i Sangene om disse *Helger* *), og Gudruna sagdes under sit Ophold i Danmark at have bordyret blandt andre Bedrifter, hvordan *Sigar* og *Siggeir* sloges **). Hertil kommer endnu, at vi vel have Exempler paa, hvorledes danske Sagn om *Froder*, om *Hrolf Krage* have i den fjerne Oldtid udbredet sig høit op i Norge; men derimod savne vi Exempler paa, at Sagn fra Halogaland ere blevne localiserede i Danmark. Fra Siælland af kunde Sagnet derimod lettere udbredes over hele Skandinavien. Tiden, da Begivenheden tildrog sig, kan endnu vanskeligere bestemmes; et Bidrag dertil kunde vel *Snorros* Beretning være om Sökongerne *Hake* og *Hagbarth*, der i Samfund med *Stærkodder* angrebe den svenske Kong *Hugleik* (Ynglingasaga K. 25) ifølge hvilken *Sigar* blev en dansk Fylkekonge, samtidig med *Frode* og *Ingild* ***). Men hvad *Snorro* siden fortæller om *Hagbards* Broder *Hako*, kan ikke vel forenes med *Saxos* Beretning.

En Deel Vers anfører *Snorro* i sin Beretning om *Signe* og *Habor*, og neppe have disse Vers hørt til en eneste Sang; thi een saadan vilde uden Tvivl være bleven for lang, hvis den skulde have omfattet alle de didhörende Begivenheder. I det

---

*) Helgaqvida Haddingia Skata, St. 8, 25, 27, Helgaqvida Hundingsbane 2 St. 3.

***) Qvida Gudrunar 2 St. 15.

***) At *Fundin* Noreg S. II gjør *Sigar* til en Sön af *Sigmund* og Sönsön af *Halfdan* den Gamle, er fordi at *Sigars* Navn forekommer i de eddiske Sange, og Forfatteren nu eengang havde i Sinde at udlede alle de gamle Slægter fra *Halfdan* den Gamle.

mindste tvende Sange kunne vi adskille hos *Saxo*, hvoraf den Første skildrer *Bolvises* Forræderi, der bragte *Hagbarth* til at fælde sin Elskedes Brødre; den Anden angaaer *Hagbarths* Forklædning og Endeligt. Det er aldeles efter slige Sanges Analogie, hvilket saavel de eddiske som de færøiske Qvad kunne vise, at et Æmne fortsættes giennem flere Sange. Ligesom det og er naturligt at den mindeværdigste Sang bliver længst erindret, hvorfor den Kæmpevise, vi have tilbage om *Signe* og *Habor*, er den som skildrer Catastrophen. Denne har i Visen erholdt en romantisk Udsmykkelse, i det *Habor* efter den kun lader sig binde af *Signes* Haar. Havde *Saxo* kiendt dette Træk, der var saa skikket til at udmales rhetoriskt, han havde vist ikke gaaet det forbi. Denne Omstændighed at vi endnu have en af *Saxo* uafhængig gammel Ballade tilbage over dette Æmne, tiener til at bestyrke, hvad forhen blev bemærket om Beskaffenheden af de Kilder, hvoraf *Saxo* har öst denne Deel af hans Historie.

Om *Sigars* Søn *Syvald* veed *Saxo* heller intet, uden hvad der stod i Forbindelse med Sagnet om *Signe* og *Habor*, han skal nemlig være faldet, i det han hævnede Faderens Död. Maaskee har just Slutningen af dette Sagn, der syntes at ende med Kongeslægtens Undergang, bevæget *Saxo* til at hensætte det foran det saakaldte Interregnum som dets nærmeste Anledning.

Hovedbegivenhederne i denne Periode, hvor *Saxo* ei kan anføre nogen egentlig Leirekonge, dreie sig om Kongedatterens *Gurithes* Skiebne, ogsaa denne afgiver et passende Stof for en Elskovssang, og synes saaledes at have været den

fjerde Ballade; *Saxo* i en Rad benytter. Men den er indflettet i tvende andre Sagn om *Hildiger* og om hans Fader *Gunnar*. Paa denne *Gunnar*, en svensk Kriger anvender *Saxo* det gamle norske Sagn, *Snorro* omtaler (*Hagen Adelsteens Saga* K. 13) om en Hund, der blev sat til Konge over Thrönderne. Fortællingen om *Hildiger*, der kommer til at kæmpe med sin Halvbroder *Halfdan*, og fældes af ham, er i alle Smaaomstændigheder det samme Sagn, som en senere Islænder har behandlet i *Asmund Kappebanes Saga* *); baade Islænderen og *Saxo*, have her havt Sange for sig, der have saa mange Smaatræk fælleds, at man ei kan tvivle om deres Identitet, men Steders og Personers Navne ere ganske forskellige.

Kun lidet fortælles om de Hövdinge, som i *Gyrithes* Barndom herskede i Danmark. Underligt er det, naar *Saxo* af det Nederlag Fyens Konge *Hane* leed, da han vilde angribe en fremmed *Viking*, vil udlede Ordsproget: *in proprio plus lare Hannonem valere*: Hiemme er Hanen rigest, eller Hanen er diærvest paa egen Mödding. Enhver, som seer ind i en Hönsegaard, kan overtyste sig om den saare simple Oprindelse til dette Ordsprog. Stort bedre er vel heller ikke *Saxos* Forklaring af Rötheran S. 155.

Gurithe var paa sin Viis stolt ligesom forhen *Alvilde*; hun vilde hellere ingen Mand have, end een der ikke var kongebaaren. Ung *Halfdan* var hende i Begyndelsen hverken fornem eller smuk nok; men siden var hun nær bleven nödt

---

*) Mere herom i Sagabibliotheket 2 D. S. 599.

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II Deel 1823.

til at ægte Saxerhövdingen *Sivlar*; dog paa Bryllupsdagen kom den for död ansete *Halfdan* tilbage fra Rusland, dræbte Saxeren, og ægtede Kongemöen.

Det er neppe Tilfældigt at *Saxo* har i det samme Tidsrum optaget Æmnet af fire Elskovssange næsten efter hinanden. Hverken i det Foregaaende eller Efterfølgende forekomme Æmner, der saa passende lade sig behandle i Balladeformen. Alle disse bleve uden Tvivl ligesom Visen om *Signe* og *Habor* siungne af Folket; de vare da ei som adskillige andre Vers, *Saxo* anfører, saadanne, hvilke blot nogle Yndere af Alderdommen kiendte; de havde et friskere Liv, og tillige, fordi de oftere og friere vare blevne behandlede, en nyere Farve. Da de vare Minder om gamle Tider, men selv ingen Tidsbestemmelse indeholdt, kunde *Saxo* ikke ganske uden Grund hensætte dem mod Enden af den mythiske Tid strax foran den første historiske Sang af en bestemt Tidsalder, og han gjorde dette saa meget deshellere, som han derved erholdte Bidrag til at udfylde et Tidsrum, hvorom han ellers intet vidste.

Det første historiske Minde, der fremtræder med nogen Bestemthed, er det om Bravallaslaget mellem *Harald Hyldetand* og *Sigurd Ring*, men *Harald Hyldetands* egen Historie er mythisk, og angaaende hans Herkomst findes de forskielligste Efterretninger. *Saxo* modsiger sig i denne Henseende selv, ved først at lade *Alvildes* Ledsagerinde, *Gro*, være *Haralds* Moder S. 128, og siden fortælle, at *Alvildes* Datter *Gurithe* var det. Dog er dette neppe nogen Modsigelse i de Sagn, *Saxo* fulgte, men en Følge af en Skiödeslöshed hos ham selv, eller snarere en Skrivfeil paa det først anførte Sted,

hvor just de tvende Personer *Borcar* og *Gurithe* korteligen nævnes, om hvilke *Saxo* siden heel omstændeligen beretter, hvorledes den første var Farfader, den sidste Moder til *Harald Hyldetand*.

Ligesom *Saxo* knyttede *Haralds* Födsel til Qvadet om den stolte *Gyrithe*; har *Sögubrot* bragt den i Forbindelse med det tragiske Sagn om tvende Brödre *Helge* og *Hrærek*, af hvilke den sidste blev ved Svigerfaderens, *Ivar Vidfadmes*, Træskhed bragt til at dræbe den Første, for hvilken Udaad han selv kort efter maatte böde. Denne Fortælling om de to siælandske Konger, der rigtignok stadfæstes ved det, den eddiske Sang, *Hyndluliod*, anfører St. 26 om *Harald Hyldetands* Nedstammelse fra *Ivar* giennem *Aude* og *Hrærek Slyngebaand*, har imidlertid umiskjendelig Lighed med hvad *Snorro* beretter om tvende skaanske Brörekonger; (Ynglingasaga K. 43). Ligesom hine bleve opegede mod hinanden af *Harald Hyldetands* Morfader, *Ivar Vidfadme*, skulle disse være blevne ophidsede af *Ivar Vidfadmes* Morfader, *Ingiald Ildræde*. Der er kun den Forskiel, at *Ingialds* Datter *Asa* forenede sin Stræben med Faderen *Ingialds*; *Ivars* Datter *Aude* søgte derimod, skiönt forgiæves, at arbeide mod sin Faders onde Hensigt *).

Men om man end vilde antage, at *Sögubrots* Beretning om Leirekonger gielder skaanske Fyrster, og deraf forklare,

---

*) *Hervararsaga* Kap. 19 S. 222 angiver *Harald Hyldetands* Herkomst endnu paa en tredie Maade, ved at lade *Ivars* Datter hedde *Alfhilde*, Manden *Valdar*, men denne *Sagas* Efterretninger, især i dens sidste Deel, ere upaalidelige.

hvorledes det, i sig selv saa interessante Sagn om de fiendtlige Brødre, ei var kommen *Saxo* for Ören, eller af ham bleven anvendt; opstaaer endnu en større Vanskelighed med Hensyn til *Ivar Vidfadme*, hvem *Snorro* fremstiller som en Skaanes Konge, der blev saa mægtig, at han lagde hele Sverrig under sig, tilegnede sig hele Danmark, en stor Deel af Saxland, Österrige og femte Parten af Engelland (*Ynglingasaga* K. 45), og blev Stamfader til Ene kongerne i Danmark og Sverrig. Om man end antager, at Udtrykkene her meget have forstørret Bedrifterne, at de fierne Erobringer ikke betydede andet, end nogle heldige Sörövertog til Northumberland og Östersöens Kyster, samt at nogle Egne i det Holstenske vare blevne skatskyldige, og at Herredömmet over hele Danmark og Sverrig bestod i at adskillige Fylkekonger i begge Riger erkjendte *Ivars* Overmagt, og betalte ham Skat; saa maatte dog *Ivars* Regiering have været saa mærkelig, at det er höiligen at undre over, at intet Minde herom forplantede sig, og at hans Navn ei findes i nogen dansk Kongeliste. Paa den anden Side ere Islændernes Vidnesbyrd i Særdeleshed *Snorros*, *Langfedgatal*s og *Sögubrots* *), af saa megen Vægt, at man maae antage *Ivar* for at have været en mægtig Drot i Skaane, især da ogsaa svenske Mindesmærker fra det fiortende Aarhundrede, og altsaa uafhængige af Islænderne, omtale *Ivar*

---

*) *Ivar Vidfadme* omtales ogsaa i et islandsk Fragment hos *Langebek* vol. 2 p. 167 og i Begyndelsen af *Jomsvikingathat* i *Oluf Trygvessens Saga* I D. S. 69.

som Sverrigs Konge *). Hvad der kan siges til at forklare denne Gaade er neppe mere, end at *Ivar Vidfadme*, selv efter de islandske Beretninger, kun kort Tid skal under Dattersönnens Mindreaarighed have besiddet Leirethronen, og at *Saxo* for saavidt er enig med Islænderne, at han lader *Harald Hyldetand* nedstamme fra Skaanske Fyrster.

Tvende Bedrifter have især udmærket *Haralds* Regiering, det store Steen-Monument, han lod udhugge i Klipperne i Bleking, og det store Slag, han holdt paa Bravallasletten. Steenmindet staaer endnu, men næsten udslettet; ældgamle Sange om Slaget have vi tilbage, men kun i Oversættelse. Det Mythiske i *Haralds* Historie udgiör vist nok de ældste Efterretninger vi have om ham. Hans Födsel var knyttet til et Sonoffer i Upsals Tempel **). *Odin* havde giort ham skudfri, og lært ham at ordne baade sin Krigshær og sin Flaade. Derfor blev han og en vældig Krieger, som sendte Mange Faldne til Hærfader i Valhall. Denne vilde derfor ei lade sin alderstegne Yndling dö af Helsot, men lade ham ride til Valhal med hæderligt Fölge; han æggede ham derfor til Krig med sin Systemön, lærte ogsaa denne at ordne Hæren, og lod *Harald* falde i Slaget omringet af dræbte Fiender. Disse ere

---

*) Lagerbring Svea Rikas Historie I D. S. 135.

***) I det *Saxo* lader dette Offer fremføres i Anledning af et Brodermord, stemmer han for saavidt overeens med *Sögubrot*, der og lader et Brodermord gaae kort foran *Haralds* Födsel, men efter *Saxo* var det |*Harald*, der dræbte *Hildiger*, efter *Sögubrot* *Hrærek*, der dræbte *Helge*.

uden Tvivl de ægte Træk af Sagnet om *Harald*, hvilke findes baade hos *Saxo* og i *Sögubrot*, men tildels udmalte med Hensyn til det senere christelige Begreb om *Odin* som ond Aand, der af Lyst til Ondt fik Kongerne til at stride. Hvad nemlig *Odin* uden Tvivl ifølge det oprindelige Sagn skulde have giort til *Harald Hyldetands* Bedste, forestilles han ifølge det sildigere at giøre til hans Fortræd. Hine ægte Træk lade sig let gienkiende, de kunne ei være blevne opdigtede i en christelig Tidsalder. Mindre paalidelig er Ælden af det andet, *Saxo* fortæller om *Harald*, især de tvende Tog til Norge, det ene til Vigen det andet til Throndhjem, begge for at hielpe Konger mod Skioldmöer. Det Övrige der berettes staaer i nöiere Forbindelse med Bravallaslaget, og kan være bleven forandriget ved dette. Den Magt *Harald* der anførte, beviste, at han havde udvidet sit Rige, og de mange fremmede Krigere, som fulgte hans Banner, ledte til den Forestilling, at han havde betvunget de Folkeslag, hvortil Krigerne hörte; saaledes gave Friseren *Ubbe*, Slaverne *Duc* og *Dal*, Engellænderen *Orm* Anledning til at tale om *Haralds* fierne Krigstog. Den fuldkomne Seirs Følge var Fiendernes Skræk og en dyb Fred, hvis Varighed Sagnet med rundt Tal satte til 50 Aar. Man tænkte ikke paa, at *Haralds* Helte efter saa mange Aars Fred kun vilde have ydet ham liden Hielp i det blodige Bravallaslag.

Förend *Saxo* gaaer til at beskrive dette, indfører han et Stykke af *Oluf* den Fræknes Historie. Han maatte her

---

*) Om Forholdet mellem Fremstillingen i *Sögubrot* og hos *Saxo*, hvor den har i det Hele et ældre Præg, see Sagabibliothek 2 D. S. 491.

III

---

optage det, da han antog at *Stærkodder* den Gamle, *Ole* den Fræknes Drabsmand, var med ved Bravalla, og at han altsaa kunde have en Grund til at antage en *Ole* for Leirekonge efter *Harald*. Der synes at have været en egen Saga om denne *Ole*, en norsk Konge, som *Saxo* gör til *Haralds* Systersön, ligesom *Sigurd Ring*. Hans Bedrifter have Lighed med *Fridleifs* og *Halfdan Bierggrams*. Det eneste karakteristiske ved dem er, hvad der fortælles om hans skarpe Öiekast som ingen kunde modstaae, hvilket Træk uden Tvivl var foranlediget ved det *Stærkodders* Saga fortalte, at selv denne Krieger havde frygtet for at see paa ham, da han vilde dræbe ham. Da i övrigt Fortællingen om denne *Ole* ikke knytter sig til noget andet Sagn, da det Eneste, som findes om ham, er det ovenfor anførte Sted hos *Snorro* *) som henfører denne Konge til en langt ældre Tidsalder, er det uden Tvivl rigtigst ganske at afsondre ham fra *Haralds* Historie.

O t t e n d e B o g.

Beskrivelsen over Bravallaslaget grunder sig paa danske Sange, under *Stærkodders* Navn, hvilke i Hukommelsen vare blevne bevarede. *Saxo* siger dette selv, og havde han end

---

*) *Sögubrot* nævner rigtig nok S. 24 en Kong *Ole* den Frækne imellem *Rings* Krigere, men uden at anføre noget om ham.

ikke sagt det; kunde man have sluttet det af Beskrivelsens egen Beskaffenhed. Den begynder med en lang Liste over de mærkeligste Kæmpere, som deeltog i Slaget. Denne lange Navneliste er ordnet efter Rimbogstaverne, hvilket ei kunde have fundet Sted, dersom *Saxo* ikke havde fulgt danske Vers. Vi finde desuden, ved at sammenligne den med *Sögubrots* Liste paa de samme Kæmpere, at *Saxo* nogle Steder har misforstaaet de danske Udtryk, hvilket er et unægteligt Beviis for, at han ei har digtet disse Navne, men nedskrevet dem efter den mundtlige Tradition *). Talerne, som begge Feldtherrerne holdte, ere maaskee *Saxos* egne; thi slige Taler hørte nu eengang til den classiske Stil, men derimod have Skildringerne over Skibenes Mængde, der dannede en Bro, som forenede Öresundets Kyster, over Slagets Begyndelse, der var som Verden skulde forgaae **), og over dets Fortsættelse, hvor Saare-

---

*) *Suhm*, der i sin critiske Historie meget nøiagtigen har sammenlignet Navnene i *Saxo* og *Sögubrot* 3 D, S. 356 — 363, S. 371 — 384, bemærker saaledes med Föie, at i Listen over *Rings* Kæmper er *Einar prozuberans Einar Egdski* hos *Sögubrot*, nemlig *Einar fra Agde*, men Stednavnet *Agde* har *Saxo* taget for det danske Ord *Egg*. *Croc agrestis* er *Hrokr* af *Akri*, ogsaa et Stednavn, der er bleven et Tillægsord. En modsat Feil har derimod fundet Sted ved *Gummi e Gislamarchia* hos *Sögubrot* *Glismakr Godi*; her er en Mands Navn af *Saxo* gjort til et Steds Navn.

**) *Saxo* lib. 8 p. 146. *Crederes repente terris ingruere coelum, sylvas camposque subsidere, misceri omnia, antiquum rediisse chaos, divina pariter et humana tumultuosa tempestate confundi, cunctaque simul in perniciem thraki.* Billedet af *Chaos*, hvortil alt i den gruelige Kamp

nes Damp udbredte Taage, og Pilenes Mængde borttog Dagens Lys, öiensynligen en digterisk Farve. At disse Vers vare en Deel ældre end *Saxos* Tid, følger af, at man tilskrev dem *Stærkodder* selv, hvilket ei kunde være skeet, naar man ei havde anseet dem for meget gamle. Deres Alder maae endog opstige til den hedenske Tid, thi ligesom det var *Odin*, der havde egget Kongerne til Kamp, spiller han og under Slægt en vigtig Rolle. Med en ægte homerisk Vending lader den gamle Digter *Odin* paatage sig *Brunos* Skikkelse, der kiörte *Haralds* Stridsvogn; og da *Odin* ei, skiönt Seirfader, kunde mod Nornernes Villie böie Slægtens Gang, og derfor maatte være döv mod *Haralds* Bønner; viste han dog sin tro Dyrker den sidste Tieneste, ved selv at fælde den gamle Helt midt i en Dyng af utallige dræbte Fiender. Der föies til, at *Harald* blev med sin kongelige Rustning og i sin gyldne Stavn lagt paa Baalet, hvor *Sigurd Ring* selv talte over ham, önskende, at han fremmest i de faldne Skarer maatte drage til Val-

---

syntes at vende tilbage, kunde *Saxo* have laant af latinske Digtere, ikke saa det fölgende, *divina pariter et humana confundi*, hvilket öiensynligen sigter til *Ragnaröke*, og derfra er uden Tvivl alle Billederne laante. Saaledes synger *Vola*:

Öxetid, Sværdtid,
 Skiolde da klöves,
 Vindtid, Ulvtid,
 För end Verden falder,
 Ingen Mand da vil
 Den anden spare.

(*Magnussens Edda* I D. S. 47.)

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II Deel 1823.

P

hal *) og skaffe baade Venner og Fiender Adgang til *Odins* Sal, disse Træk hverken kunde eller vilde man digte i en kristelig Tidsalder; derimod fulgte de naturligen af den Synspunkt, fra hvilken Asadyrkeren betragtede disse Begivenheder. Afsondrer man det Mythiske, bliver Fremstillingen af Slaget tydelig og simpel. Det var hér, som gemenligen i Oldtidens Slag, enkelte Kæmpere, hvis Tapperhed gjorde Udslaget. *Haralds* Hövdinger havde allerede giennembrudt *Rings* Slagtorden, da de fældedes ved Thröndernes Pile, og derved gave *Ring* Seir.

Til disse indvortes Grunde for Troværdigheden af *Saxos* Beretning om dette Slag, og Ælden af de Efterretninger han fulgte; kommer endnu Sammenligningen med det islandske Brudstykke om danske Kongers Bedrifter, som kaldes *Sögubrot* **). Er end dette Stykke i sin nærværende Form ikke ældre end fiortende Aarhundrede, og altsaa en Deel yngre end *Saxo*, kan det dog ikke være bygget paa *Saxos* Værk, thi Samqvemmet mellem Danmark og Island, var dertil i det tret-

---

*) At dette er Meningen af *Saxos* Udtryk, som efter at have fortalt, hvorledes *Ring* lod sin egen Hest sætte for *Haralds* Stridsvogn, der med hans Lig lagdes paa Baalet, saaledes vedbliver: *inde vota nuncupat, adjicitque precem, uti Haraldus eo vectore usus, fati consortes ad tartara antecederet, atque apud præsitem Orci Plutonem sociis hostibusque placidas expeteret sedes*; dette følger af Sammenligningen med det Drape Dronning *Gunhilde* lod forfatte over Kong *Erik Blodöxe*, hvor en lignende Tankegang findes. See Sagabibliothek 2 D. 374 — 375.

***) See Sagabibliothek 2 D., S. 485 — 492.

tende og fiortende Aarhundrede alt for liden. Desuden indeholder *Sögubrot* meget om *Ivar Vidfadme*, og *Harald Hylde-tands* Herkomst, hvilket strider mod *Saxo* Fortælling. Derimod stemmer den overeens med *Saxo* i Opregnelsen af Kæmperne og i det Væsentlige af Beskrivelsen over Slagets Gang; dog saaledes at den udelader alt det Mythiske, hvorfor den fortæller Anledningen til Slaget noget anderledes, forbigaaer de digteriske Skildringer, men fortæller de enkelte Kampscener vidtløftigere og med Overdrivelse, især *Stærkodders* Bedrifter. Den viser sig saaledes fiernere end *Saxo* fra den poetiske Kilde, og tiener derved til at bekræfte, hvad han anfører om sin Hiemmel, i det den tillige giver et öiensynligt Exempel paa, hvor længe gamle Sagn kunne mundtligen forplantes, inden de blive nedskrevne.

Men uagtet vi antage, at Qvadet om Bravallaslaget er fra den hedenske Tidsalder, mene vi derfor ikke, det er samtidigt med selve Slaget. Vi have forhen bemærket, at den gamle *Stærkodder* ikke kan have deeltaget i dette Slag, heller ikke beskrevet det. Qvadet, som bærer hans Navn, maae da være nogle Menneskealdre yngre end Begivenheden, og være en Omarbeidelse af et ældre Qvad, der var forfattet i det Versemaal, som havde Navn efter *Stærkodder* *) og derved gav saa meget større Anledning til at føre denne Helt ind med paa Skuepladsen. Var nu denne senere Omarbeidelse fra Begyndelsen af det tiende Aarhundrede, kunde man og deraf forklare sig, hvorledes Islændere kunde forekomme baade imellem *Ha-*

---

*) *Starkathar-lag* i *Snorros Edda*. *Rasks* Udg. S. 208.

ralds og *Rings* Kæmper. Det er imidlertid ikke sandsynligt at *Saxo* har gjort sig skyldig i denne Anachronisme, som allerede *Torfæus* *) har lagt ham til Last og *Suhm* vedgaaet **). *Saxo* anfører i sin Fortale en Deel om Islands naturlige Beskaffenhed, deriblandt noget fabelagtigt, men det meeste sandt, ikkun rhetorisk udsmykket. Han beraaber sig selv paa de oldkyndige Islænderes Beretninger, som han havde benyttet, og nævner siden Islænderen *Arnold*, der var i *Absalons* Tieneste og *Saxo* følgerigen maae have kiendt. Nu er det utænkeligt, at en Mand, der som *Saxo* var sysselsat med historiske Undersøgelser, ofte raadlørte sig med Islændere, og erkyndigede sig om deres Öes Beskaffenhed, ei tillige skulde have erfaret noget om dens Historie ***). Men i denne var Tiden og Maa-den, hvorpaa Öen blev bebygget, et saa mærkeligt og bestemt Punkt; at det ikke er rimeligt, at *Saxo* skulde blive uvidende om samme. Men vidste *Saxo* dette, kunde han ei være saa tankelös, at lade Islændere deeltage i Bravallaslaget; hvilket han efter sin Tidsregning maatte sætte endnu nogle hundrede Aar længere tilbage i Tiden, end det virkeligen blev holdet. Hvis altsaa nogen anden Udvei tilbyder sig, bör man ei lade en Forfatter saa groveligen modsige sig selv. Nu beroer Van-

---

*) *Series regum Daniæ* p. 317 - 319. Endnu mere Vægt har Professor *Dahlmann* lagt paa denne Omstændighed i hans *Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte* I B. S. 207.

***) *Critiske Historie* 3 D. S. 378.

***) *Saxo lib.* 14 p. 316.

skeligheden paa *), at *Saxo*, som nogle Steder kalder Islænderne *Thylenses* **), blandt Deeltagerne i Bravallaslaget nævner adskillige, som kom fra *ultima Thyle*. Men denne Vanskelighed er dog ikke saa stor, naar man betænker, at *Saxo*, der saa gierne brugte classiske Vendinger, let kunde falde paa at kalde Halogaland saaledes, hvor de Folk levede, der efter eget Sigende boede nordligst af alle Nordmænd ***). Paa Halogælænderne passer just *Saxos* Skildring, at de vare gode Skialde, Holmgangsmænd og færdige Bueskyttere. Derimod var Færdighed i at skyde med Bue neppe saa almindelig blandt Islænderne, hvis Land ikke tillod synderlig anden Jagt end efter Fugle, hvilke oftest bleve fangede paa andre Maader end ved Skud. Vel beraaber man sig paa, at *Saxo* selv nøiere har bestemt, hvad han forstaaer ved *Thule*, i det han taler om

---

*) De tvende paaankede Steder ere i Opregnelsen af *Haralds* Kæmpere følgende S. 243. *Cui adjiciuntur necessarii Haraldis, Blend ultima Thyles incola ac Brand, Mica cognomen habens. Hisdem sociantur Thorny cum Thorvingo, Tatar atque Hialco. Qui quidem navigio Leshram advecti instructis ad bella corporibus, ingenii quoque virtute pollebant, proceritatis habitum armorum exercitiis emulantes. Quippe spicula arcuum balistarumque tormentis excutere, ac plerumque viritum cum hoste decernere, poesos quoque patrio sermone contexere promississime calluerunt. Adeo animum cum corpore inpensa exercitatione coluerant.* S. 144 anföres mellem Rings Stridsmænd: *A Thyle autem venere Mar. Rufus, eo videlicet pago, qui Mithfrithi dicitur ortus educatusque, Grombar annosus, Gram Brundelucus, Grim ex oppido Skierum apud Scaha Fyrchi quidem provinciam satus.*

***) P. 2, 160, 316.

***) See *Othars* Reise. *Rasks* Udg. Skand, Selsk. Skr. 1815 S. 25.

Midfiorden og Skagefiorden, hvor *Mar* hin Røde og *Grim* fra Skier skulde være fødte. Men just Maaden, hvorpaa *Saxo* anfører disse Navne, synes snarere at bevise det Modsatte; thi naar Midfiord hedder hos *Saxo* Midfrithi, kan Skagefiord ikke hedde *Scaha - Fyrchi*, hvilket snarere ligner Scahesfylke, og da han maatte som Dansk vide, hvad en Fiord var, kunde han ei let falde paa, at kalde den ene Fiord *pagus*, den anden Fiord *provincia*. Man kan derfor lige saa godt antage disse Ord at være Navne paa Gaarde og Bøigder i Halogaland*).

De esromske Annaler samt *Erik* af Pommerens Krønike omtale Bravallaslaget, og bemærke, at Skioldmøer udmærkede sig deri. Herverarsaga anfører (S. 222) at dette Slag var et af de blodigste og i gamle Fortællinger meest omtalt. *Snorre*

---

*) Hr. Professor *Dahlmann* yttre i sin oftere anførte Afhandling Einleitung in die Critik der Geschichte von Alt - Dänemark S. 210 at *Saxo* har kaldet Island et Land af en meget gammel Befolkning. Der staaer hos *Saxo* i Fortalen S. 3: *Ab hujus (Norvagiæ) latere occidentali insula, quæ glacialis dicitur magno circumfusa reperitur Oceano, obsoleta admodum habitationis tellus; rerumque veri fidem excedentium et insolitorum eventuum miraculis prædicanda.* Nu følger en Beskrivelse over Landets Naturmærkværdigheder. Da saaledes hele Sammenhængen viser, at *Saxo* her betragter Landet, ikke fra den historiske men fra den physiske Side, er *habitationis* paa dette Sted neppe andet end *locus habitandi*, og *obsoleta* det samme som det strax paafølgende *insolita*. De understregede Ord betyde altsaa ikke andet, end at denne Öe er et meget syndeligt Opholdssted, ved hvilken Forklaring al Vanskelighed falder bort.

Sturlesen anvendte i et Vers Sagnet om *Odin* (der eggede Kongerne *Ring* og *Hyldetand* imod hinanden *).

Tiden, da Bravallaslaget holdtes, skulde efter *Saxo*, som antager i det mindste otte Menneskealdre mellem det og *Karl* den Stores Samtidige *Godefrid*, indfalde i det siette Aarhundrede, men denne Tidsbestemmelse var en Følge af den vilkaarlige Forudsætning af *Frode* den Fredegodes Samtidighed med *Christus*. Rigtigere og sikkrere bestemmes Slagets Tidsalder efter Islændernes Beretninger til den første Halvdeel af det ottende Aarhundrede, eller omtrent 750. Denne Bestemmelse beroer dels paa at Ländnamsmanden *Rafn Heimske* regnedes at nedstamme i femte Led fra *Harald Hyldetand* **), dels paa at de antage *Ivar Vidfadme* at have været Morfader til *Harald Hyldetand*, og *Sigurd Ring* en Fader til *Regnar Lodbrog*; men *Ivars* Levnet indfalder ifølge *Ynglingatal* i Enden af det siette og den første Halvdeel af det syvende Aarhundrede, og *Harald Hyldetand* var alderstegen, den Gang han faldt. *Regnar Lodbrogs* Levetid bestemmes ved hans Slægtskab med *Harald Haarfager*, hvis Oldemoders Farfader han var ***). At disse forskellige Genealogier lede til det samme Resultat, er et ikke ringe Beviis paa deres Paalidelighed.

---

*) *Hagen Hagensens* Saga K. 194.

***) Landnamabog 5 D. I Kap. S. 323.

***) *Heimskringla Halfdan Svartes* Saga K. 5. *Langfedgatal*. Om *Regnars* Levetid mere neden for.

Saxo, der nu eengang havde sat alle de Begivenheder, han fortalte, for langt tilbage, maatte komme i Forlegenhed, naar han vilde fortælle sammenhængende, og savnede Begivenheder til at udfylde et Tidsrum, som ved hans Hypothese saa betydeligen var bleven forlænget. Denne Forlegenhed maatte især indtræde henimod den Tidsalder, der frembød sikkre chronologiske Data, og derved hindrede ham fra at rykke det Følgende op efter det Foregaaende. Vi have allerede eengang bemærket noget saadant, i Tidsrummet mellem *Ingilds* Regiering og Bravallaslaget; det samme indtreffer i Perioden mellem dette Slag og den med *Carl* den Store samtidige *Godefrid*. Men *Saxo* var heldigere i at udfylde det første Tidsrum end det sidste; til hint havde han de gamle Ballader, hvis Elskovsscener vare af en ubestemt Tid, og kunde derfor ligesaa godt passe til den ene, som til en anden af Hedenoldens Perioder. Nu havde han ingen Sang mere tilbage, han kunde benytte, thi han citerer ikke et Vers i det hele Tidsrum, undtagen det som angaaer *Stærkoddens* Död, om hvilket vi alt have talt. Han kan heller ikke have benyttet nogen enkelt for sig bestaaende Saga; thi ingen af dette Tidsrums Konger havde udført saadanne Bedrifter, at disse af indvortes Grunde kunde antages, at udgiöre et sammenhængende Heelt. Derimod kan *Saxo* endnu have fundet nogle Kongenavne maaskee knyttede til locale Sagn, han hidtil ei havde brugt; fremdeles nogle Fortællinger, bragte i Omløb ved de tydske Sange, som alt til *Saxos* Tid vare bekiendte; endeligen nogle æventyrlige Beretninger fra Christendommens Udbredelsestid; alt dette bearbejdede han saa godt han kunde, til et sammenhængende

Heelt. Det er ikke tilfældigt, at vi ikke finde nogen af *Saxos* Konger fra denne Periode omtalte af Islænderne, og at naar enkelte Træk findes hos disse, svarende til hvad *Saxo* beretter, de dog i meget ere forskiellige.

Det lidet, *Saxo* fortæller om Skioldmöen *Hetha*, er knyttet til *Oluf* den Fræknes Bedrifter, om hvilke vi allerede have talt i Anledning af *Stærkodder*. Hans Sön *Ömund* er ligesaa-vel som de fölgende Konger Islænderne ubekjendte. *Ömunds* Bedrifter bestaae i hans Beilen til den norske Kong *Rings* Datter *Esa* og hans Kampe med Skioldmöen *Rusila*. Om det förste Træk er intet andet at sige, end at det kan være sandt; thi at en Fyrstesön beiler til en Kongedatter, faaer Nei af Faderen, bekriger ham, og efter at have slaet ham ihjel, ægter Datteren; er en Begivenhed, som oftere fortælles baade i sande og opdigtede Sagaer. Striden med *Rusila* er derimod neppe andet, end en Gientagelse af et Sagn, *Saxo* allerede flere Gange havde benyttet. *Saxo* havde ladet *Fridlev*, *Dan* den tredies Sön, för Christi Födsel overvinde den norske Skioldmö *Rusila* (5 B. S. 66). *Frode* den Fredegode skulde have bragt den norske Skioldmö *Stikla* til at flygte fra Norge af Frygt for hans Vaaben S. 91. Længere hen hedder det om *Harald Hyldetand* S. 139, at han indlagde sig megen Ære ved at hjelpe Thröndernes Konge *Oluf* mod de norske Skioldmöer, *Stikla* og *Rusila*. Det var et alt for underligt Sammenstöd, at flere norske Skioldmöer, Aarhundreder efter hinanden, net op af samme Navn, skulde være blevne overvundne af danske Konger; og derfor er det rimeligere, at der har været et forvirret Sagn om en Kamp mellem den norske Skioldmö *Ru-*

sila, og en dansk Konge, der snart fik et Navn, snart et andet, og at *Saxo* har af de forskellige Biomstændigheder giort forskellige Fortællinger. Overalt er det underligt, at *Saxo* saa ofte nævner Skioldmøer, og at de ikke forekomme hos Islænderne undtagen i de eddiske Sange, og i *Sögubrots* Fremstilling af Bravallaslaget.

Om *Ömunds* Söns *Syvards* Regiering fortælles först en almindelig Röverhistorie, der foranledigede, at han förte Krig med den svenske Kong *Göther*, hvori han mistede Skaane; i en paafölgende Krig med Slaverne mistede han Jylland; alle hans Börn kom i Fangenskab, og han selv faldt i et Slag. Om hans Eftermand, Broderen *Buthle*, berettes ikke mere, end at han regierede, indtil *Syvards* Sön *Jarmerik* havde befriet sig fra Fangenskabet. Disse tvende Regenteres Historie er da at betragte som Indledning til *Jarmeriks* Bedrifter. Men det lidet, der fortælles om *Syvard*, er i sig selv lidet troligt; thi uagtet Leirekongerne vel oftere have havt Overherredömmet over Danmark og en Deel af de svenske Kystlande, kan dette Herredömmet för *Gorms* Tid ingenlunde ansees for umiddelbart, saaledes som *Saxo* forestiller *Syvards* at have været, heller ikke er det i sig selv rimeligt, at Slaverne, en fremmed og fiendtlig Folkestamme, skulde have erobret Jylland saa nær ved dens historiske Tidsalder, uden at denne Begivenhed havde efterladt tydeligere Spor.

Jarmeriks Historie er saare æventyrlig. Som Fange hos Slaverne havde han det godt, Kongen yndede ham, Dronningen troede ham ei; han aftaler sin Flugt med en vis *Gunno*,

danner sig en Fugleskræmsel af Siv, hvori han indeslutter en levende Hund, og ifører Billedet sine Klæder. En Dag Kongen var fraværende ved sin Broders Gravöl, plyndrer *Jarmerik* Skatkammeret; imens bringer *Gunno* Sivbilledet til Slottet. Da Dronningen spurgte, hvo der giöede, svarede *Gunno*: det var *Jarmerik*, som var bleven gal; Dronningen befaler *Gunno* at indspærre ham paa sit Kammer. *Gunno* bærer Billedet derhen, beruser Slottets Vægttere, dræber dem, og som Dronningen stak Hovedet ud af Dören, hugger han det af. Han og *Jarmerik* sætte derefter Ild paa Drikkesalen, hvor Kongen sad med sine Mænd, og flygte. En Flod, over hvilken Broen var afkastet, redder dem fra Forfølgerne; thi de faae, der svømmede over, sloge de ihjel, og gik derpaa til Strandbredden, hvor de bemægtigede sig et Skib, og forlode Landet, uagtet Folket samlede sig paa Kysten, og tilraabte dem at blive, sigende: det var en gammel Skik i Landet, at Kongens Morder skulde arve hans Rige.

Denne Fortælling seer aldeles ud til at være opdigtet; den er i det Hele saare usandsynlig, og bestaaer af lutter Træk, som have intet eiendommeligt, men synes at være laante fra forskiellige Steder, og vilkaarlige udpyntede. At en Forfulgt redder sig, ved at lade et Billede giælde for sin Person, er vel ofte skeet lige fra Davids Tid; men dette skulde her udpyntes, ved at sætte Hunden ind i Billedet. *Jarmeriks* Flugt med *Gunno* ligner *Valther* af Vaskasteins med *Hildegunna*. *Valther* var og en Kongesön, han opholdt sig som Gidsel ved *Attilas* Hof, indtil han fik Leilighed at flygte med *Hildegunna*, trods Dronningens Forsigtighed, efter at have

borttaget en Deel af Kongens Skat; han dræbte Forfølgerne og reddede sig over Rhinen. Denne Flugt har i Middelalderen ofte været besungen, man har et latinsk Digt derover fra det niende Aarhundrede, og gienfinder Sagnet i tyske, polske og islandske romantiske Digtninger *).

Ligesom *Jarmerik* ved sin Flugt viste sin Hevnelyst over Slaverne, hersker et heftigt Had til dette Folk i hans hele Saga. Neppe er han kommen tilbage, og har, efterat Farbroderen strax attraadte ham Riget, erobret Sverrig, før han bekrieger Slaverne, og fanger 40, som han ophænger ved Siden af Ulve, ligesom de kunde være Fadermordere. Imens *Jarmerik* gör Erobringer ved Östersöens Kyster, begynde Slaverne Krigen igien; de blive overvundne, og *Jarmerik* lader Remme trækkes igiennem Benene paa de Fornemme, og dem derpaa bindes til Halerne af gale Tyre. Atter giøre de Opstand, og deres Fyrster blive sönderslidte af Heste. Saaledes viste sig i Almuesagnet Mængdens Forbittrelse paa dette Folk.

Denne *Jarmerik* maatte efter *Saxo* have været en af de mægtigste af Nordens Oldkonger, thi han besad ikke blot Danmark og Sverrig, men han havde overvundet Sember, Curer og de fleste af Östersöens Folk, undertvunget Vender, og erobret en Deel af Tydskland. Desto mindre sandsynligt er det, at slig en Erobrer, saa nær den historiske Tidsalder, skulde ei hos Islænderne have efterladt et Minde, og heller ikke gaaer det an med *Suhm* (Danske Hist. 1 D. S. 270), for dog at redde noget af Fortællingen, at antage *Jarmerik* for

---

*) Sagabibliothek 2 D., S. 189 — 199.

blot at have regieret i Halland, og været *Frode* den Femtes Underkonge.

Ligesaa æventyrlig som Begyndelsen af *Jarmeriks* Regjering er ogsaa dens Ende. *Bikke* en liflandsk Kongesön, hvis Brödre *Jarmerik* havde dræbt, søger af Hevnelyst at indynde sig hos ham, han faaer ham först til at giöre sig yderst forhadet ved de værste Misgierninger, og bevæger ham til at forfølge og dræbe sine Systerbörn i Tydskland; derpaa beskylder han *Jarmeriks* Brodersön for utilladelig Omgang med sin Stedmoder *Svavilde*. *Jarmerik* troer det, og befaler at Dronningen skulde trædes ihjel af Heste og Sönnen hænges. Dronningen var saa skiön, at de Umælende ei vilde træde paa hende; allerede begyndte Kongen at ansee dette som et Beviis paa hendes Uskyldighed, da *Bikke* forsikkrer hun var en Koglerske, og efter at man paa hans Raad havde vendt hendes Ansigt mod Jorden, blev hun söndertraadt. Med Sönnens Död gik det langsommere, da Kongen, for ei at synes sin Söns Morder, havde befalet, at hænge ham som paa Skrömt, i det et Par Karle skulde holde et Bret under hans Födder; men disse havde faaet Befaling efter nogen Tids Forløb at lade Brettet falde, ligesom de vare blevne trette. Imens löber Sönnens Hund hylende til Kongen, og hans Falk begynder at afplukke sine Fiær: Faderen anseer det som et Varsel om sin Börnlöshed, og lader Sönnen befrie. *Bikke* flygter, og fortæller *Svavildes* Brödres Kongens Grusomhed mod deres Syster. Disse gribe til Vaaben, og beleire Kongen i hans Klippeborg, men da en Deel af deres Folk havde i en Tvist om Byttets Deling dræbt hverandre, mistvivlede de om at være stærke nok, til at be-

mægtige sig Borgen, og fik derfor Troldkvinden *Gudrune*, til at slaae dens Forsvarere med Blindhed, imedens de opbröde Portene. I denne Nöd kom *Odin*, der stedse havde Faderhierte for de Danske, disse til Hielp, tog Blindheden fra deres Öine, og lærte dem at slaae Modstanderne, hvem Vaabnene ei bede paa, ihjel med Stene. *Jarmerik* mistede Hænder og Födder, begge Hærene ödelagde hinanden.

At denne Fortælling er en forvirret Sammenblanding af gamle Sagn om andre Tider og Mennesker, kunne vi saa meget lettere godtgjøre, som vi kunne paavise Kilderne.

Volsungasaga, hvis Affattelse indfalder paa Saxos Levetid, fortæller (Pag. 49 — 51) hvorlunde den mægtige Kong *Jormunrek* sendte sin Sön *Randver* og Raadgiver *Bikke* hen at beile for sig til *Gudrunes* Datter *Svanhilde*. Paa Hiemveien raadte *Bikke* det unge Par, til at elske hinanden, men angav det siden for Faderen, der tilkiendte dem samme Dödsmaade som Saxo fortæller; ogsaa de enkelte Træk ere lige. Hestene vilde ei træde paa Dronningen, naar hun kastede sit Blik paa dem, man indhyllede derfor hendes Hoved i en Sæk. Sönnen plukkede Fiærene af sin Falk og sendte den til Faderen, som derved rörtes, men det var allerede for silde. *Gudrune* egede sine Söner *Sörle* og *Hamder* til at hevne deres Syster, de drage bort men komme underveis i Strid med deres tredie Broder *Erp*, hvem de dræbe; denne Strid mellem Brödrene selv er hos *Saxo* bleven til en Strid mellem Brödrenes Hær. De overrumple *Jormunrek*, og afhugge ham Hænder og Födder, men da *Erp* ei var tilstede, for at afhugge Hovedet,

kom *Jormunreks* Folk ham til Hielp, *Odin* lærte disse at bruge Stene mod Brödrene og de bleve fældede.

Volsungasagas Beretning er hentet fra nogle af de eddiske Sange *), og *Jormunreks* Lemlæstelse stemmer overeens med hvad *Jornandes* **) fortæller om den mægtige østgothiske Konge *Ermanaric*, som havde ladet en roxolansk Kone ved Navn *Saniel* (efter en rigtigere Læsemaade *Sonilda*) sønderrive af Heste, hvorfor hendes Brödre *Sarus* og *Ammius* anfaldt Kongen, og saarede ham saaledes, at han siden blev svagelig. Da fire Navne her stemme overeens med det nordiske Sagn, og Hovedcatastrophen er den samme; har man Grund til at antage begge Beretninger at angaae den samme Tildragelse. Hertil kommer, at man har Vidnedsbyrd fra det tolvte Aarhundrede, om at der i Tydskland og Italien vare gamle Folkesange i Omløb, om hvorlunde *Sarellus* og *Hamidiech* havde saaret *Ermanarich* ***).

Neppe har dog *Saxo* hentet sin Fortælling fra den islandske Saga, thi ellers kunde han ikke have afveget saa meget i Fremstillingen af Maaden, paa hvilken Brödrene anfaldte *Jarmerik*; heller ikke kunde han have været uvidende om Brödrenes Navne, Herkomst og Forhold til *Gudrune*. Han siger blot om dem, de vare af hellespontisk Æt, maaskee fordi Folkesagnet kaldte dem Grækere; hvorved man i det gamle Norden ofte forstod Folk fra Gardarige eller Landene derom-

---

*) Især *Gudrunarhvaur*, og *Hamdismal*. See Sagabib. 2 D. S. 85.

**) *De rebus getuis* cap. 24.

***) Sagabibliothek 2 D. 90.

kring. Desuden udgiör *Saurles* og *Hamders* Daad efter Islændernes Beretninger det sidste Led af den lange Kiede af Sagn om Giukungernes og Volsungernes Heltestamme. Havde *Saxo* kiendt den, eller anseet sig beföiet til at benytte den, maatte han efter sin Plan have indrömmet samme en langt större Indflydelse paa sin Historie, end nu er skeet; hvor kun den mindste Deel deraf beröres, og en af denne Sagnkredsens vigtigste Personer, *Gudrune*, omtales blot i Forbigaaende, og ligesom et ubekjendt Navn *). Dog kiendte *Saxo Gudrunes* Historie, ja den var almindelig bekjendt i Danmark; thi *Gudrune* er den samme som i de tydske Sange over de samme Æmner kaldes *Grimhilde*, og hendes Trolöshed siges at have været saare bekjendt paa Grund af en berömt Sang. Men Anledningen til at *Saxo* fortæller dette, viser tillige, hvorledes dette maae forstaaes. En saxisk Sanger vilde advare Hertug *Knud* mod hans Freneds Forræderie, og sang desaaersag for ham den bekjendte Sang, om hvorledes *Grimhilde* sveeg sine Brödre.

---

*) S. 157 *veneficam, cui Guthrunæ erat vocabulum, consulunt.*

***) Lib. 13 p. 239. *Tunc cantor, quod Canutus Saxonici et ritus et nominis amantissimum scisset, cautela sensim instruere cupiens, cum jurisjurandi religio, quo minus id ageret, obstare videretur, quia liquido nefas ducebat, sub involucrio rem prodere conabatur, integritatem suam inter fidum arcani, et pium innocentiae servatorem partitus. Igitur speciosissimi carminis contextu, notissimam Grimilda erga fratres perfidiam, de industria memorare adorsus, famosæ fraudis exemplo similium ei metum ingenerare tentabat.*

Her tales altsaa ikke om danske; men om tyske Folkesange, som til *Saxos* Tid vare almindeligen bekiendte i Danmark, og det som deraf anföres, angaaer just den Hovedforskjellighed, som fandtes i Maaden, paa hvilken gamle tyske og gamle nordiske Digttere havde behandlet det samme Æmne; thi ikke blot at de tyske Digttere kaldte den *Grimhilde*, som de nordiske Digttere kaldte *Gudrune*, men de lode hende og spille en slettere Rolle; i det *Gudrune* er blot Anledningen til sine Bröders Fald, men *Grimhilde* af Hevnelyst selv fremskynder dette. Da nu den tyske Behandling af disse Heltesagn var til *Saxos* Tid saa bekiendt i Danmark, maae denne have fortrængt den oldnordiske, og deri laae uden Tvivl Grunden til, at *Saxo* ei vilde benytte disse Sagn, fordi han efter de Fremstillingsmaader deraf, som vare ham meest bekiendte, maatte ansee dem for at være fremmede og altsaa uvedkommende dansk Historie. Dette tiener til en Grund mod dem, som mene, at *Saxo* letsindigen greb ethvert fremmed Sagn, for dermed at udsmykke sin Krönike; havde han villet dette, kunde han ei have forbigaaet den store Sagnkreds, hvori *Gudrune* fremtræder.

Men om end den saxiske Sanger har foresiunget Hertug *Knud* i sit Modersmaal, kan man dog ikke antage, at naar *Saxo* kalder Sangen derom den meest bekiendte, han derved blot skulde mene en tysk Sang; sandsynligviis mener han Oversættelser eller frie Bearbejdelser af tyske Sange, slige altsaa, som vi fra en noget sildigere Tidsalder i Kæmpeviserne have tilbage. Nu laae det i slige romantiske Digtningers hele Natur, at naar de i Middelalderen overførtes fra et Folk til et

andet, behandlede de frit, og knyttedes letteligen til de nationale dermed beslægtede Æmner.

Vi mene derfor, at Beretningen om *Jarmeriks* Död, ikke angaaer den danske Historie; at den heller ikke er hentet fra *Jornandes*, heller ikke fra de eddiske Sange; men at *Saxo* har taget den af et romantisk Folkesagn, som havde dannet sig i det tolvte Aarhundrede ved en Blanding af tydske romantiske Digtninger og ældre danske Minder. Vel have vi ikke mere de gamle tydske Sange om *Sarellus* og *Hamidiech*, som i det tolvte Aarhundrede vare gængse; men derimod kunne vi dog i det mindste i en islandsk fri Oversættelse paavise den tydske Fortælling, om *Bikkes* Forræderi mod *Jarmerik*. Langt vidtløftigere nemlig, end hvad herom findes i *Volsungasaga* og i *Snorros Edda* (S. 145 Rasks Udg.), er det *Vilkinasaga* beretter, K. 248 — 268, om *Sifkas* Forræderi mod den mægtige Kong *Ermanrek*: hvorlunde han fik ham til at begaae Grusomheder, til at dræbe sine Börn, og bekrige sine Frender. Dette stemmer overeens med hvad *Saxo* fortæller om *Bikkes* Forhold til *Jarmerik*, men *Vilkinasaga* er ifølge dens Fortale bygget paa tydske Mænds Sange og Beretninger. At noget nationalt er bleven indblandet i den danske Bearbejdelse af den tydske Digtning, vise Navnene *Jarmerik*, *Bikke* og *Gudrune*, for *Ermanrik*, *Sibchen* og *Grimhilde*, samt *Odins* Fremtræden ved Æventyrets Ende; men det Hele vedkommer ikke Norden. Vi have saaledes ingen Anledning til at søge paa Kullen efter Levningerne af *Jarmeriks* faste Borg, men god Grund til at forjage den grusomme Fyrste fra Danmarks Throne.

Kong *Snios* Regiering har lige saa liden historisk Grund som *Jarmeriks*. Islænderne kiende intet til denne Konge; de fleste af de ældre danske Kongelister anføre ham derimod. De esromske Annaler fortælle endog et vidtløftigt smaglöst Æventyr om en *Snio*, der af Kong *Atisle* i Sverrig var bleven sat til at regjere over Danmark, hans snilde Svar, hans store Ugu-delighed og Död af Lusesyge *). At dette var flere bekiendt, vise en dansk Krönike i Antiquitets Collegiet i Stokholm **), *Petri Olai* Excerpter og *Erik* af Pommerens Krönike, hvilke mere og mindre vidtløftigen fortælle det samme, og lade Kongen döe i Viborg. Et jydsk Sagn vil, at en Kong *Snio* eller *Snide* skal være bleven begravet i en Höi i Silkeborg Amt i Aalborg Stift ***). Mueligen kan selv Navnet *Snio* som ellers ikke forekommer ****) beslægtet med *Snid* eller *Snede*,

---

*) Langebek *script. rer. Dan vol. I S. 225 — 226.*

***) *Suhms* critiske Historie 3 D. S. 498. Langebek *script. vol. I p. 79 — 80, p. 161.* Da Æventyret nævner Kæmpen *La* paa *Læssö* mente *Suhm*, dette sigtede til det mythiske Væsen, *Hler*, Havets Gud, som efter *Snorros* Edda boede paa *Læssö*. Da nu denne *Hler* antoges af *Suhm* for en historisk Person, nemlig en Fyrste samtidig med *Odin*, bragte dette ham til at antage en ældgammel dansk Konge af Navnet *Snio*, under hvilken Longobarderne virkeligen vare udvandrede.

****) *Suhms* critiske Hist. 3 D. S. 500.

*****) Vel hedder en mythisk Konge, Begyndelsen af *Fundin Noreg* omtaler, *Sna*, men om man endog skriver dette *Snior*, er det dog et andet Navn end *Snio*, thi hiat maae udtales som et Enstavelsesord, dette

af *sneida*, *snida* o: skiære, have foranlediget at uhiemlede Sagn om slemme Tider bleve henførte til hans Regiering. *Saxo* har ikke benyttet den Fabel om *Snio*, de andre Kröniker fortælle; har han kiendt den, er det et Beviis paa et Slags critisk Sands, at han ei har villet anføre den. Det han beretter om denne *Snio* er först en Frierhistorie. Han underholdt en Kierlighedsforstaaelse med den gothiske Konges Datter; da Faderen dræber hans Afsending, udjager han ham af sit Rige, men Datteren var allerede bleven gift med de Svenskes Konge. *Snio* sender atter et Kierlighedsbud til hende, hvilken forklædt som Betler tilhviskede hende i forbigaaende de tre Ord: *Snio* dig elsker, hun svarte ham næste Dag ligesaa sagte, den som mig elsker, jeg elsker igien; paa samme Maade blev et Stevnemøde aftalt, hvori Dronningen förtes bort. Denne Fortælling seer snarere ud til at være hentet fra Middelalderens Romaner, end fra nordiske Oldsagn. I Romanen om Prinds *Tristram* og den skiønne *Isolde* nærmer ogsaa Elskeren sig forklædt som Betler til sin Skiønne. Vanskeligheden i at faae Prindsessen i Tale röber desuden mere Riddertidens end Oldtidens Sæder, efter hvilke selv Stavkarle kunde komme ind i Kongens Gaard, ja endog i hans Halle.

Det fölgende om *Snio* er knyttet til den Elendighed, Törke og Misvæxt havde under hans Regiering bragt over Landet. Kongen havde, for at spare paa Kornet, forbudt at

---

er et Tostavelsesord, og er hint uligt i Udtalen. Desuden er det klart, at hiin Kong *Snio*, en Sön af Kong *Frost*, aldrig har regieret uden i Veirliget, og er bleven antaget hen i Veiret.

drikke Öl; en Dranker vil undvige Forbudet, og söber först Öllet, siden dypper han Bröd deri, og indsuger det. Endeligen da disse Udflugter ei kunne hielpe, brygger han offentlig, og da Kongen lod ham kalde for sig, siger han, det var af Ærefrygt, han gjorde det; nemlig til at höitideligholde Kongens Gravöl, da han formodede, den, der var saa bange for at komme til at sulte, snart maatte dö. Kongen tilgav ham, og ophævede Forbudet. Denne ganske i Almuens Smag fortalte Anecdote kunde gierne med liden Forandring passe paa hin onde *Snio*, om hvem de andre Kröniker fortælle, at han gjorde sine Undersaatter imod i alle Ting. Men imidlertid er dog det Væsentlige af Fortællingen ikke urimeligt: at man i Danmark havde engang i Hungersnöd, for at spare paa Kornet, forbudt at bruge det til Öl.

En anden Følge af denne Hungersnöd var ifölge *Saxo* det Forslag, at dræbe Börn og Gamle, og kun lade de Vaabendygtige blive i Landet. *Gambaruk*, en klog Qvinde, bebreidede sine Sønner denne grusomme Beslutning, de havde taget paa Thing, og raader dem til hellere at drage ud af Landet i Spidsen for de unge Karle. Dette skete, de landede, fortæller han, först ved Bleking, siden, efter at have seilet Bornholm forbi, ved Gulland, hvor de ifölge *Pauli Diaconi* Beretning erholdt Navnet Longobarder, kom derpaa til Rygen, og omsider efter mange Vandringer til Italien. Ved deres Bortgang henlaae meget Agerland udyrket, og blev begroet med Skov. Derfor saae man i *Saxos* Tid Agerrene mellem Skovvext, Gravhöie bevoxne med Træer, og midt i Skovene Stenhobe, som om de vare samlede ved at rydde Marker.

Denne Udvandringshistorie synes ved første Öiekast at have meget for sig. *Paulus Diaconus*, selv en Longobarder, fortæller jo, at Folket, der først hedte Viniler blev af Hungersnød tvungen til at forlade Öen Scandinavien under Anförsel af *Ibor* og *Ayo*, hvis Moder var den kloge *Gambara* (lib. 1 cap. 5)*). Det Udförligere, *Saxo* fortæller om Udvandringens Anledning, stemmer godt med andre Efterretninger om Hungertider i nordiske Lande. I *Viga Skutus* Saga hedder det, at en Gang Vinteren var haard i Island, forsamledes Reikdælerne og de fra Thveraa sig for at raadslaae, hvilke Löfter de skulde giöre, for at erholde bedre Veirligt. Nogle foresloge da, at man skulde giöre Löfter om Penge til Gudehuset; om at udsætte Börn og dræbe Oldinge, hvilket dog ei fandt Bifald. En anden Gang kort för Christendommens Indförelse paa Öen giordes i en Hungersnöd det Forslag paa et Herredsting: at dræbe Fattige og Kröblinge, hvilket dog heller ikke udförtes**). Imidlertid maae dog *Saxos* Beskrivelse være urigtig, da Longobarderne allerede i det förste christelige Aarhundrede nævnes mellem de germanske Folkeslag. Efter lange Vandringer og mange Kongers Regiering stiftede *Alboin* det Longobardiske Kongerige i Italien i Midten af det siette Aarhundrede, altsaa omtrent 200 Aar för end *Snio* kunde ifölge *Saxo* have regieret i Danmark. Hertil kommer endeligen, at Levningerne af Longobardernes Sprog vise, at de hörte til den tyske, ikke til den nordiske Sprogstamme.

---

*) Sagabibliothek I D. S. 264.

**) *Oluf Trygvesens* Saga isl. Udg. 2 D. S. 233.

Vel følger ingenlunde heraf, hvad de fleste tyske Skribentere paastaae som afgjort, at Longobarderne ei kunne engang være uddragne fra Scandinavien i den vidtløftigste Betydning eller fra det nordlige Jylland; thi ligesom Anglerne boede i den søndre Deel af Jylland, endnu i det femte Aarhundrede, kunne gierne andre Folk af den germaniske Stamme have boet i den nordre Deel i ældre Tider. Vi finde først Longobarderne ved Elbens Bredder, fordi det var det første Sted, hvor de kom i Berørelse med Romerne; ligesaavel som de, derfra langsomt nærmede sig de sydligere Lande, kunne de være fra det nordligste Jylland dragne til Elben. Hvor nu ikke andre Grunde ere derimod, bör man ei forkaste en Beretning om et Folks Herkomst, som i sig selv er rimelig, som grunder sig baade paa Folkets egne ikke fabelagtige Sagn, paa Landenes physiske Beskaffenhed og ældgamle Navne*).

---

*) *Paulus Diaconus* kalder Longobarderne et germanisk Folk, men lader dem dog uddrage fra Scandinavien. Nöie kiendte han vist ikke dette Land, men adskilte det fra Tydskland, ved at kalde det en Öe, dog ingen egentlig Öe men et Land, hvis lave Bredder rundt omkring overskylledes af Havet, altsaa en Halvöe med Marskegne og Düner. Lib. I cap. 2. Det ligger i Nærheden af Skridfinnernes Land, hvor Renen findes og Solen til visse Tider ei gaar ned; altsaa i Nærheden af Norge. Cap. 5. *Paulus* havde selv talt med Folk, som havde været i Scandinavien og han havde seet et Rensdyrskind. Man veed altsaa, hvad han mener, naar han fra dette Scandinavien lader sine Forfædre drage ifølge en meget rimelig Anledning, nemlig at Landet ei kunde föde den tiltagende Folkemængde. Dette kunde netop snarest indtræffe paa Jyllands nord-

Men om vi end antage, at Longobarder ere udvandrede fra Vendsyssel för Christi Födsel, følger ikke, at vi skulle antage, enten at en Kong *Snio* har regieret over dem, eller at noget Minde om denne Begivenhed skulde fra hin Tid have vedligeholdt sig i Jylland indtil *Saxos* Dage. Den bortvandrede Stammes Bedrifter kunde ei have megen Vigtighed for Landets nye Beboere; Sange kunde ei lettigen have forplantet dette Minde, da de ei vare affattede i den danske Tunge; hele Sagnet mangler desuden det mythiske Præg, uden hvilket intet fra den höie Oldtid pleier at forplantes.

Ikke mene vi derfor, at, uagtet intet Minde fra selve Longobardernes Udvandringstid var tilbage, *Saxo* skulde vilkaarligen have udsmykket *Pauli* Beretning. I dette Tilfælde vilde han ei have digtet en Kong *Snio*, for ved selve Udvandringen at lade ham spille en stum Rolle. Vel har *Saxo* maa-skee læmpet Navnene paa de Steder, hvor *Paulus* lader Lon-

---

lige Spidse, hvor Havet indskrænkede dem til alle Sider. Naar han siger Folkets ældre Navn var Viniler, kan han ei blande dette med Vandaler, thi dem kiendte han ret godt; heller ikke med Vender, thi disse hörte til en anden Folkestamme, der havde et andet Sprog. Nu er det dog saare mærkeligt, at netop i de samme Egne, hvorhen Sagnet satte Folkets gamle Bopæle, hvis Naturbeskaffenhed er saa passende, findes et ældgammelt Navn, der har störste Lighed med Vinilerne. Vendsyssels Navn er et af de ældste i Norden, og dette Navn har just i sin ældste Form meest Lighed med Viniler. *Harald Haarfagers* Skiold *Thiodolf* kalder det Vendli (Ynglingatal K. 31) i det angelsaxiske Digt om Skioldungerne nævnes *Vendla-leod* S. 28.

gobarderne först begive sig hen, *Scoringa*, *Mauringa* og *Golunda*, efter nordiske Stedsnavne; men da Ligheden mellem Gulland og Goland var saa stor, kunde han let falde paa, som mangen nyere Emendator, at berigtige den gamle Forfatter efter sin Hypothese. Det er desuden rimeligere, at ikke *Saxo*, men de som för ham forplantede dette Sagn til Danmark, have foretaget sig denne Forandring med Navnene; thi hvis *Saxo* blot havde havt den lombardiske Forfatter at fölg, vilde han neppe have forandret Navnet paa Anförernes Moder, *Gambara*, som hos *Paulus* lyder blödere og mere nordisk, til det tydsragtigere *Gambaruk*. Heller ikke vilde han da, naar han agtede at angive sin Kilde, blot have beraabt sig paa *Paulus* i Anledning af Sagnet om det longobardiske Navns Oprindelse, man anförte ham som Hiemmelmand for det Hele.

Det synes derfor rimeligere at antage, at tydske Sagn om Longobardernes Herkomst, som ved *Paulus Diaconus* vare foranledigede, ere i det ellefte eller tolvte Aarhundrede bragte til Danmark, og der localiserede. Da man nu havde allehaande Almuesagn om en Kong *Snio*, der lod Folket sulte, kunde man falde paa at henføre Udvandringen til hans Regjering. *Saxo* har sögt at bringe Holdning i Sagnet, at forene det med *Paulus Diaconus*, og at bestyrke det ved de Grunde, der syntes at tale for Landets större Befolkning i ældre Tider. At denne Sagnkreds indeholdt meget fabelagtigt, hvilket altid pleier at skee, naar Sagnet ei udvikler sig af sin egen Rod, men opstaaer ved en tilfældig Blanding af forskiellige Steders og Tidens Minder; er forhen bleven viist med Hensyn til hvad andre danske Kröniker fortælle. *Saxo* selv synes at antyde, at

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II Deel 1823.

S

han har foretaget sig en Rensning med det han forefandt, i det han slutter saaledes: *Et hæc quidem de Snione, quam verissime potui digesta, sufficient.*

Endnu kunde man spørge om, hvorledes *Saxo* kunde antage Longobarderne udvandrede fra Scandinavien flere Menneskealdre efter Bravallaslaget, altsaa ved Enden af det ottende Aarhundrede, paa hvilken Tid deres Rige i Italien jo allerede havde blomstret i flere hundrede Aar. Vi svare: at det meest Paafaldende ved denne Misregning falder bort, naar man erindrer sig, dels at *Saxo* sætter Bravallaslaget langt tidligere, end det virkeligen er holdet, og kunde derfor efter sin Tidsregning sætte Udvandringen omtrent til Begyndelsen af det syvende Aarhundrede; dels at han følger *Paulus Diaconus*, der har begaaet samme Feil som *Saxo*, ved at lade Longobarderne udvandre flere Aarhundrede senere end virkeligen kan være skeet. Herved hæves vel ikke den chronologiske Urigtighed, men dens paafaldende Urimelighed formindskes.

Kong *Gorms* Regjering er ikke mindre romantisk end *Snios* eller *Jarmeriks*. Alt hvad der siges om ham, bestaaer i en temmelig vidtløftig Fortælling om tvende Søreiser til Verdens Ende, sande Sidestykker til Araberen *Sindbads* Reiser i tusind og een Nat.

Islændere havde fortalt den videlystne Konge om *Geruths* Bolig, dens Skatte og Beliggenhed paa hin Side Oceanet, uden for Solens og Stjernernes Vei, adskilt ved chaotisk Mørke fra Menneskenes Boliger. Kongen gör det Løfte at ville reise did, tre hundrede Mænd love at følge ham. En *Thorkill*, der kjendte Reisen, blev deres Anfører, de indskibe sig paa tren-

de stærke med Oxehuder beklædte Skibe, rigeligen forsynede med Proviant. Paa hin Side Halogaland faae de Modvind; efter at de under langvarig Krydsen havde fortæret al deres Forraad, nærme de sig omsider Landet, hvor talrige Hiorde græssede. Forgjæves raader *Thorkill* blot at tage til Nödtörf. Skibsfolket slagter for Fode, og fylder Skibene med Kiöd; men den fölgende Nat omringedes disse af Landvætterne i frygtelige Gestalter, og hvert Skib maatte offre en Mand, for at formilde deres Vrede. Med gunstig Vind komme de til det fjerne af evig Snee bedækte Biarmien. Der droge de Skibene i Land, for at begive sig til *Geruth*, advarede af *Thorkill*, ikke at tale med nogen, ingen Mad at röre, og ei at lade sig friste paa nogen Maade. Den förste, de möde, er *Godmund*, *Geruths* Broder, der modtager dem vel. Han bliver fortrydelig over sine Giesters Taushed og Afholdenhed, men *Thorkill* undskylder alt paa bedste Maade. Fire, som havde ladet sig forlokke af *Godmunds* skiönne Döttre, bleve strax grebne af Vanvid. De övrigre reiste videre, og kom snart til en Stad, der lignede en Taageskye. Omkring Indgangen stode Stager med Menneskehoveder paa, og den bevogtedes af bidske Hunde. *Thorkill* gjorde dem tamme ved at lade dem slikke paa et Horn, og man steg op af Stiger ind i Staden. Der var alt mørkt, ildelugtende, og opfyldt med uformelige Spögelsler. Et Jernhuus var *Geruths* Kongeborg. Ved dens rædsfulde Indgang gjentager *Thorkill* sine Advarsler. Indenfor var alt bedækket med Soed og Smuds, Loftet var sammenslaet af Spyd, Gulvet belagt med Slanger, livlöse Uhyrer opfyldte Jernbænkene, adskilte ved Blygittere fra hinanden. Paa en Forhöining

sad en Olding med giennemboret Legeme, ligeoverfor saaes en sprængt Klippe. Det var *Geruth*, hvis Bryst *Thor* havde giennemstukket med en gloende Kobberstang. Ved ham saaes trende skrutryggede, sammensunkne Qvinder, hvilke Lynilden havde ramt. I Nærheden stode syv Tönder med Guldbaand, om hvilke Sölvringe vare slyngede, samt mange andre Klenodier. Disse fristede: en greb en sielden Dyretand belagt med Guld, en anden et Böffelhorn med kostelige Ædelstene, den tredie en vægtig Armring; men strax blev Tanden til et giennemborende Sværd, Hornet til en Drage, der qvælte sin Bærer, og Ringen til en giftig Slange. De övrige advaredes ved deres Staldbröders Skiebne. Men da de kom til et andet Giemsted, hvor der hang herlige Vaaben og Klæder, kunde selv *Thorkill* ikke styre sig, greb efter en kongelig Kaabe, og gav derved Lösenet til Plyndring. Strax rystede hele Hallen, de halvdöde Uhyrer sprang op fra Bænkene, og gjorde Anfald. Ikkun de, som ved Pileskud kunde holde dem fra Livet, undslap, Tyve i Tallet, af det hele Følge. Disse droge tilbage til *Godmund*, hvor endnu een lod sig forlokke af en af Kongens Döttre; de övrige skyndte sig til deres Skib, og seilede bort. Længe plagedes de af Modvind, men da de gjorde Löfter til Udgaards Loke, fik de Medbör, og naaede omsider Hiemmet.

Kong *Gorm* begav sig nu til Ro, og tog sig en Gemalinde fra Sverrig. Da han i Fred var bleven gammel, og grundede paa, hvorhen Sielene monne komme efter Döden, og hvad Lön Gudernes flittige Dyrker havde at vente; raadte nogle af *Thorkils* Avindsmænd Kongen, at sende denne til Ud-

gaards Loke. Til Giengiæld vælger *Thorkill* disse Avindsmænd til at ledsage sig. Efter lang Seilads kom de til et Sted, hvor der hverken var Sol eller Stierne, men et evigt Mørke. Manden maatte de af Mangel paa Ild spise raae. Omsider öinede de en Lue langt borte. De styrede derhen, og saae paa Kysten en snever Indgang til en Hule. *Thorkill* gaaer ene derind, og finder tvende Örne, som sadde ved et Baal; den ene af disse siger til *Thorkill*, thi det var tvende Kæmper som sadde der, at han vilde fortælle ham Veien til Udgaards Loke, naar *Thorkill* vilde sige ham tre Sandheder; denne siger dem strax, faaer at vide, at han havde fire Dageiser tilbage, og for andre tre Sandheder faaer han Lov at medtage Ild. Omsider lande de ved Udgaard. De finde her alt som hos *Geruth*, fuldt af Smuds, Slinger og Jernbænke. Udgaards Loke var lænket ved Haand og Fod med umaadelige Jernkiæder. *Thorkill* og hans Følge udrykke et af Lokes lange ildelugtende Haar. Neppe vare de komne ud af Huset, för de allevegne fra angribes af giftige Slinger, der forfulgte dem endog paa Skibet, indtil *Thorkill* paakaldte Alverdens Gud. Strax saae han Himlen igien, og en heldig Seilads bragte ham om föie Tid til Menneskenes Boliger. Endeligen landede de i Tydskland, hvor Christendommen alt var udbredt. Her mistede *Thorkill* de Övrige af sit Mandskab, kun med tvende Ledsagere kom han aldeles udtæret til Danmark, hvor hans Avindsmænd beredte ham nye Farer. Ved Snildhed undgik han disse, og berettede sin Reises Udfald til Kongen, som blev saa harmfuld ved at höre Skildringen af Udgaards Loke, at han strax op-gav sin Aand.

At disse Reiser, hvilke her udförligere ere blevne fremstillet, at Læserne des tydeligere kunde erkiende deres sande Beskaffenhed, vare fabelagtige, have vel Historieskriverne erkiendt; dog have de meent, at visse Træk deraf vare sande, og snart deri sögt et Spor til Christendommens förste Udbredelse i Danmark, snart et Beviis for, at man i Jylland endnu i det niende Aarhundrede dyrkede jotiske Guddomme *). *Suhm* undersöger endog, hvorvidt *Thorkill* kan være kommen i Nordost, om til Juhorsky eller Pezora **). Vi mene derimod at da ingen uden *Saxo* og de af ham afhængige Skribentere kiende noget, enten til denne Kong *Gorm*, eller til hans Reiser; da disse i dem selv ere utrolige, have en öiensynlig dels moralsk, dels religieus Tendens, og fremvise en forsællig Blanding af ældre og nyere Begreber; ere vi ikke beföiede til, her at ansee noget Træk som historisk, men maae betragte alt for Digtning, til hvis Forklaring hörer, dels Fremstilling af den til Grund liggende Idee, deels Henvisning til de Grundtræk, af hvilke Phantasien sammensatte denne Skildring.

I den oldnordiske Mythologie personificeres den skabende Kraft ved Aserne, som dannede Materien, og forjog dens regellöse Bevægelser eller Jetterne. Disse, de chaotiske Magter, tyede hen enten til Jordens Afgrund eller til dens Ender, hvor paa hin Side Oceanet, *Loke* herskede i Udgaard. Ogsaa did vilde Aserne trænge ind, men deres Magt havde Grændser. Naar Jetterne vilde spotte Asernes Kraft, bekom det dem ilde;

---

*) See *Stephanii* Noter og *Suhms* danske Historie 7 D. S. 19.

***) *Suhms* kritiske Historie 3 D. S. 539.

naar Aserne vilde aldeles undertvinge Jetterne, spildte de deres Möie. Disse tvende Synspunkter fremstilles uden Tvivl i de tvende Myther om *Thors* Reiser til *Geirröd* og til *Udgaards Loke*. I den første, som er bleven besienget af flere Skialde, blandt andet af en norsk Digter ved Navn *Eilif Gudrunesen* i det tiende Aarhundrede, maatte *Thor* ride over en farlig Elv giennemskiöd derpaa Jetten *Geirröd* med en gloende Jernkile, der tillige splittede Væggen; *Thor* brak desuden Ryggen paa Jettens Döttre. Paa den anden Reise, som *Thor* foretog over Havet til *Udgaards Loke* i *Jotunheim*, aflagde han vel Prøver paa sin vældige Styrke, men de uhyre og formlöse Naturkræfter spottede hans Anstrængelser *). Saavel Navnene *Uthgartiloke* og *Geruth* **) eller *Geirröd*, samt at det udtrykkeligen nævnes hos *Saxo*, hvorlunde *Thor* havde fældet *Geruth*, og *Tordenen* ramt trende Jettepiger; vise tydeligen, at hine cosmogoniske Myther om *Thor* udgiorde Grundvolden for *Thor-kills* Reiser.

Udgaard eller *Jotunheim*, Jetternes Sæde, tænkte man sig vel i den ældgamle Tid ved *Oceanet*, adskilt fra *Midgaard*, *Menneskenes* Hiem; men siden, da *Erik Röde* havde fundet *Grönland*, og man saaledes lærte at kiende nye Lande i Norden af ubestemt Omfang, fik *Indbildningskraften* derved nyt

*) See *Snorros Edda*. *Rasks* Udg. S. 112-118, 50-61. Sk. *Thorlacii fragmenta Hostlangæ et Thorsdrapæ*. *Havnia* 1801.

**) Med Föie bemærker Professor *Dahlmann* i hans *Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte*, at i *Petri Olai chronica* (hos *Langebek* vol. I p. 76) maane ved *sedes Beruthi* i Nærheden af Nordpolen forstaaes *sedes Geruthi*.

Stof, og i flere islandske Romaner sættes den öde Deel af Grönland i Forbindelse med Biarmeland, Helluland, Risaland og Jotunheim, og det fik saaledes sin Plads, ikke paa den anden Side af Oceanet, men paa dettes nordostlige Side, i samme Retning som Biarmeland. I Nærheden af dette satte man nu Glæsisvold med dets Konge *Godmund*, en Idee, som neppe er meget gammel da *Godmunds* Navn ikkun forekommer i sildigere Digtninger. Den synes oprundet ved en Udsmykkelse af Ideer om Dværgeverdenen.

De gamle Nordboer tænkte sig nemlig de underordnede Naturkræfter, personificerede som Dværge. Disse virkede til Gavn baade for Aser og Mennesker, men ofte maatte de dertil tvinges, vare lunefulde og skadefro, og søgte ved fordærvelige Gaver at lokke Menneskene til sig. Vel sattes Dværgenes Hiem under Jorden og i Klippernes Indre; men da man antog dem at være af en med Jetterne beslægtet Natur, og havde sat Jetternes Hiem paa hin Side Biarmien, ved Verdens Ende; kunde man let falde paa at lade Dværgenes Konge bo i Nabolauget. Den Rolle *Godmund* spiller hos *Saxo*, ligner i det mindste meget en Dværgekonges eller Ellekonges i mange Almuesagn; han har meget Guld, er falsk, vil lokke Menneskene, for derved at styrte dem i Ulykke. Aldeles paa samme Maade forestilles *Godmund* i den lille Fortælling om *Helge, Thorers Sön* *); som lidt bedre skildres han i Sagaen om *Thorstein Bæarmagn*, men er der aldeles afhængig af sin Nabo, Kong *Geirröd* i Risaland.

---

*) Sagabibliotheket 3 D. S. 238 - 251.

Disse tvende Æventyr ere, hvad *Godmund* angaaer, de bedste Sidestykker til *Thorkills* Reiser. I Skildringen af *Geirröd* og *Uthgartiloke* ere Trækkene hentede, dels fra gamle Begreber om Jetterne som uformelige Uhyrer, dels fra den oldnordiske Skildring af Hel, dels fra den christelige Middelalders Forestillinger om Helvede og onde Aander. Udgaards *Loke* er bleven blandet med *Asaloke* og forestilles som denne, bundet ved Hænder og Födder; han har faaet sin Störrelse fra Jetterne; og sin onde Lugt fra Diævelen. *Thorkills* Adfærd er hentet fra Middelalderens Æventyr. I disse er det et sædvanligt Træk, at Helten maae sige tre Sandheder, for at udrede sig af en Fare. Saaledes maatte ifölge de esromske Annaler (*Langebek script.* vol. 1 p. 226) Hyrden *Snio* fremføre tre Sandheder for Kæmpen *Læ* paa Læssöe, og *Illuge Grydefostre* maatte giöre det samme, da han mödte en grim Jettekvinde i en Hule *). At Uhyrerne fik Liv, og begyndte at anfælde Menneskene, saasart disse vilde rane noget af deres Skatte; er et Træk, der ogsaa forekommer i det *Vilhelm* af Malmesbury fortæller om *Gerberts* Koglerier **).

Begge *Thorkills* Reiser have desuden erholdt en practisk Tendens; den förste viser, hvor skröbeligt Mennesket er, og hvor let det fristes af sine sandselige Begierligheder; den anden viser de hedenske Guddommes Afskyelighed. Uden Tvivl er *Thorkills* Reise til Udgaards *Loke*, hvis Plan er simplest, hvis Tendens er tydeligst, först bleven digtet, nogen

*) Sagabibliothek 2 D. S. 65.

***) *De gestis reg. Angl.* lib. 2 p. 36 i *Rerum angl. script. ad. Savill.*

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II Deel 1823.

Tid efter Christendommens Indførelse i Danmark, og hensat til *Gorm* den Gamles Tidsalder, som den sidste aldeles hedenske Konge, hvem desuden Sagnet lod pludseligen döe i Anledning af et Sörgebudskab. Siden er den anden bleven digtet, som en Variation af det samme Thema. Begge Reiser ere senere blevne forbundne til et Heelt ved *Thorkills* egen Historie, og af *Saxo* tillagte en ældre *Gorm*; dels maaskee, fordi han fandt dem alt for æventyrlige, til at kunne fortælles om en Konge, der kunde siges at begynde den historiske Tidsalder; dels fordi det efter hans Hypothese maatte være ham velkomment, at finde en Konge, som han kunde hensætte i et Tidsrum, om hvilket han ellers intet vidste at sige. Men i det *Saxo* saaledes af een *Gorm* dannede to, oversaae han den Anachronisme, hvori han gjorde sig skyldig, i det han lod den ældste *Gorm* hente sin Kundskab om *Geirröds* Gaard fra samme Kilde, af hvilken *Saxo* öste, nemlig Islændernes Beretninger.

Det er mærkeligt, at netop disse trende paa hinanden fölgende Sagnkredse ere samtlige uhistoriske, og at i dem alle paa en saa paafaldende Maade ældre og yngre Sagn, Tydskt og Nordiskt, Hedenskt og Christeligt, er blandet mellem hinanden. Vi finde saaledes her Leilighed til at gientage en Bemærkning, vi oftere ere blevne foranledigede til at giöre; at *Saxo* ligesom ifölge en indvortes Sands anförer paa et Sted flere Sagn, der ere forfattede i den samme Aand, og om de end vedkomme forskiellige Tider, dog selv hidröre fra een Alder.

Ved at giöre *Göthrek* eller *Godefrid* til en Sön af *Gorm*, kom *Saxo* til et fast chronologisk Punkt; thi om han ikke har

kiendt de frankiske Annaler, der tale om *Godefrids* Krig med *Carl* den Store, saa har dog *Adam* af Bremens, uden Tvivl og *Eginhards* Efterretninger derom været ham bekendte. Navnelighed foranledigede *Saxo* til at overføre paa denne Konge, hvem nogle *) gæve Tilnavnet den Gaymilde, en Fortælling om en vis *Ref*. Da denne havde modtaget en Guldring af den norske Kong *Göte* og en af Hirdmændene ophöiede denne i Gaymildhed over alle, svarede *Ref*, at Kong *Göthrek* var end mere rundhændet. Det kom til Veddemaal. *Ref* reiste ned til *Göthrek*, hvilken han fandt, just som denne havde ladet sig bringe en Stol, for at uddele Gaver blandt sine Mænd. *Ref* sagde ham sit Navn, og da de Övrige loe deraf, sagde Kongen: Ræven pleier at tage sit med Munden; hvorpaa han stak ham en Guldarmring mellem Læberne. *Ref* tog den strax paa den ene Arm; men skiulte den anden, ligesom at den blev undseelig over intet at have erholdt; hvorpaa han fik samme Prydelse ogsaa til denne. Siden bragte han den norske Konges Datter i Kong *Göthreks* Vold, og blev tilsidst dræbt af de Svenske, som derfor maatte betale svære Böder. Dette i sig selv lidet sandsynlige Sagn har oprindeligen været fortalt om andre Tider og Mennesker, thi vi have endnu en vidtløftig Saga om *Gaveref*, baade særskilt og som Episode optaget i *Göthreks* og *Hrolfs* Saga, der formedelst sine mange Vers vel neppe kan være yngre end det trettende Aarhundrede. I denne be-

---

*) En kort Krönike hos Langebek, vol. I p. 16 fra *Valdemar* den Andens Tid, den saakaldte *Erik* af Pommerens Krönike (ibid. p. 156) nogle islandske Annaler (*Suhms* kritiske Hist. 3 D. S. 549.

giver *Ref* sig efter den kloge Jarl *Neres* Raad til den Gothlandske Konge *Göthrek*, som denne sad paa en Höi for at afrette sine Falke, og famlede efter en Steen til at kaste efter dem; *Ref* lister sig til at stikke ham en liden Steen bag fra i Haanden. Kongen giver, uden at see sig om, en Guldring til den, fra hvem Steenen kom. Denne Gave veed *Ref* siden at anvende saa vel, at han faaer en Kongedatter til Ægte, og et Rige at styre. *Gaverefs* Saga ligner vel et Æventyr, men det er neppe yngre end *Saxos* Tidsalder; og i det den öiensynligen angaaer samme Personer, og behandler samme Æmne, nemlig hvorledes Bondesönnen, ved at tilvende sig Foræringer, blev en stor Mand; har den mere indvortes Enhed end *Saxos* Beretning, der synes sammensat af forskellige Minder. Maaden, hvorpaa *Ref* fik *Göthrek* til at give sig den anden Guldring, er den samme, *Saxo* havde fortalt om *Viggo* og *Hrolf Krage*. Sammenligningen mellem Kongernes Gavmildhed findes og i det, der fortælles om *Audun* fra Vestfiorden *), som reiste mellem *Svend Estrithsen* og *Harald Haardraade*. At *Saxo* bemærker udtrykkeligen, at *Ref* fandt *Göthrek* siddende, staaer hos ham overflödigt, derimod er denne Omstændighed væsentlig efter *Sagaens* Beretning, og er altsaa sandsynligviis hentet fra denne. Endnu er den Synderlighed at bemærke; at *Saxo* kalder *Ref* en Thy-lenser eller Islænder, uagtet Island ikke til den Tid endnu var fundet. Man kunde vel sige, at da *Sagaen* lader *Ref* være fra Thelemarken, har *Saxo* giort Theler til Thy-lenser; men da *Saxo* andre Steder nævner *Thelemarchia*, er det rimeligere at

---

*) Sagabibliothek I D. S. 345.

det Sagn han fulgte, har gjort *Ref* til en Islænder, fordi den Rolle han spillede, ved at drage omkring fra den ene Kongsgaard til den anden, lignede mangen Islænders. Ligger end nogen sand Begivenhed til Grund for Sagnet, har denne dog neppe tildraget sig i *Godefrids* Dage.

Krigen mellem *Godefrid* og Keiser *Karl* fortæller *Saxo* i det Væsentlige, som de frankiske Skribentere, ikkun at han kalder Keiserens Søn, som i Faderens Fraværelse blev sendt imod de Danske, *Pipin*, istedet for *Karl*. Uden Tvivl har *Saxo* hentet sine Efterretninger om *Godefrid* blot fra danske Sagn; thi havde han taget Hensyn til frankiske Skribentere, vilde han nok hverken have forbigaaet at omtale *Godefrids* Formand *Sigfrid*, eller at melde, hvorledes Saxerne tyede til Danmark, for der at erholde Sikkerhed for *Karl*. *Saxo* derimod forestiller Krigen med Saxerne, endnu fra den gamle nationale Standpunkt, uagtet det vel snarere var mod de i disse Egne indsatte frankiske Grever, at *Godefrid* krigede. Dennes seirrige Tog mod Friserne anföres baade af *Eginhard* og *Adam* af Bremen; disse og flere fremmede Skribentere omtale og, hvorlunde de Danske der finge Bytte, og inddreve Skat. Det var især det sidste Træk, som udmaltes i det danske Sagn; om Krigens övrige Gang er kun lidet bleven bevaret. Imidlertid viste *Godefrids* store Planer, som *Eginhard* omtaler, at hans Fremskridt ikke have været ubetydelige, den Gang han ved et Mord blev ryddet af Veien.

N i e n d e B o g.

Sagnene om *Regnar Lodbrog* optage næsten hele denne Bog. Det der fortælles om de andre otte Konger, udgiör knap tvende Blade. *Saxo* lader *Göthreks Sön Oluf*, der kun skal have fört indvortes Krige, följe efter Faderen, og sætter *Hemming* först efter ham. Han afveeg derved fra de frankiske Skribentere, der giöre *Hemming* til *Godefrids* umiddelbare Eftermand. Muligen er *Saxo* bleven foranlediget hertil ved Sagn om Borgerkrige, som *Godefrids* Söner förte; thi dette berette ogsaa frankiske Annaler *). Men da han engang havde sat *Hemming* efter *Oluf*, foranledigedes han derved til en endnu större Feil; i det han lod *Hemming* slutte Fred med *Ludvig* den Fromme, istedetfor med Faderen *Karl*. *Saxo* klager her selv over Mangel paa Efterretninger.

Den fölgende Konge er *Sigurd Ring*, *Regnar Lodbrogs* Fader. Hvad der fortælles om ham, er kun, at han maatte dele Riget med sit Sydskendebarn *Ring*, som angreb hans Deel, imedens *Sigurd* værnede for Riget mod udvortes Fiender. Da hans tro Mænd vare for svage til at giöre Modstand, staaer den lille *Regnar* frem, og raader dem til at föie sig i Tiderne; de följe det kloge Raad, efter at have bragt Barnet i Sikkerhed til Norge. Siden dræbte begge Kongerne hinanden. Denne Beretning, hvori den unge *Regnars* Klogskab er

---

*) *Annales Eginhardi* hos *Duchesne* p. 259. See *Suhms* kritiske Historie 3 D. S. 586.

det meest Fremtrædende, kunde synes at være Indledningen til *Regnar Lodbrogs Saga*, men den skyldes dog nok meest *Saxo* selv, efterdi den for en stor Deel beroer paa den Plads, hvori han satte *Regnar* i Kongerækken. Da nemlig *Saxo* vidste, at *Regnar* var *Sigurd Rings* Søn, men han ei kunde giøre ham til Søn af den *Sigurd-Ring*, som havde holdt Bravallaslaget, fordi han havde sat det saa langt tilbage i Tiden; antog han, at *Regnars* Fader havde været den *Sigurd*, som efter *Godefrids* Tid havde holdt et stort Slag med en *Ring*, hvori begge Konger vare omkomne, men *Sigurds* Parti havde seiret *).

Om *Regnar Lodbrog* veed *Saxo* meget at fortælle. Han havde trede Koner: först Skioldmöen *Lathgertha*, siden *Thora*, den svenske Kong *Heroths* Datter, derpaa en vis *Svanloga*, og desuden en Frille af ringe Herkomst, som han strax igien forlod. Han førte mange Krige med sine egne Under-saatter, især Jyder og Skaaninger, som havde hyldet *Harald*, der endog erholdt Hielp af *Karl* den Store, men blev oftere slaget, og tilsidst flygtede til Keiser *Ludvig* i Maints, hvor han antog Christendommen. Endnu flere udvortes Krige førte han baade med Saxer, Svenske, adskillige Östersöiske Folkeslag, Biarmer, Skotter og Engellænder; indtil han blev fanget af Kong *Ella*, og kastet i Ormetaarnet. Grusomt hevnedes Sønnerne hans Död.

---

*) Dette Slag omtales i flere frankiske Annaler samt i *Oluf Tryggvesens Saga* isl. Udg. I D. S. 67, See *Grams* Noter til *Meursius* S. 95.

Den første Vanskelighed, her møder, er, hvorledes *Saxo* kan lade *Regnar*, som han gjør til en Datters Sønnesøn af Kong *Godefrid*, före Krig med *Karl* den Store; thi *Godefrid* blev dræbt 810, og *Karl* døde 814. Men herved maae bemærkes, at denne Bestemmelse af *Godefrids* Dödsaar grunder sig paa *Annaler*, *Saxo* ikke kiendte. Denne kan da gierne have tænkt sig *Godefrids* Dödsaar, indtruffen tredive Aar tidligere under *Karls* lange Regiering, hvorved det meest paa-faldende af Urimeligheden i *Saxos* Tidsregning bortfalder. I övrigt ville vi ikke endnu indlade os, i at bestemme *Regnar Lodbrogs* Tidsalder, men spørge först, af hvilke Kilder *Saxo* har öst sin Beretning. Danske Sange har han neppe benyttet; thi der forekommer intet Vers i den hele Fremstilling af *Regnars* Levnet. Neppe heller kan han have fulgt blot een sammenhængende Saga, som mundtligen var forplantet; thi Folkesagnet pleier ei at ville opbevare en saadan Rad af Krigsbedrifter. Dog da vi endnu have en med *Saxo* samtidig islandsk Saga om *Regnars* Bedrifter tilbage, maae vi först sammenligne *Saxos* Beretninger med denne.

Vi finde da först, at hvad der er knyttet til *Lodbrogs* Navn, er fælleds for *Saxo* og Sagaen. Begge lader ham beile til Kong *Herrauds* Datter *Thora*, som bevogtedes af tvende Lindorme; efter Sagaen begede han sine Klæder, efter *Saxo* lader han dem fryse stive, for at holde Slangegiften ude; ifölge begge døde *Thora* faae Aar efter Bryllupet. Ligesaa enige ere de i at fortælle *Regnars* Död med sammes mindste Omstændighed: at han blev fanget af den engelske Kong *Ella*, kastet for

Slangerne, at han der havde sagt: Grisene vilde grynte, hvis de kiendte Galtens Skiebne, og derpaa i en Sang besjunget sine Bedrifter.

Indtrykket *Regnars Död* gjorde paa Sønnerne, beskrives saaledes i Sagaen: "Da *Ellas* Gesandtere kom ind i Hallen til *Regnars* Sønner fandt de *Sigurd Snogöie* og *Hvitsærk Hvasse* ved Bretspillet; *Biörn Jernside* skiæftede et Spydskaft, *Ivar* sad i Höisædet. Som Gesandterne begyndte at fortælle, lode *Sigurd* og *Hvitsærk* Brettet falde og hørte til, *Biörn* stod paa Gulvet og stötte sig paa Spydskaftet. *Ivar* spurgte omhyggeligen, hvorledes alt var gaaet. Da Gesandterne kom til *Regnars* sidste Ord, knugede *Biörn* Spydskaftet saa fast, at der blev Mærke af hans Haandtag. Da Beretningen endtes krystede *Biörn* Spydskaftet saa, at det brast i sönder; *Hvitsærk* trykkede Brettet saa, at Blodet sprang ud af hans Neglerödder; *Sigurd Snogöie* havde en Kniv i Haanden, for at skiære sine Negle, han vidste ikke deraf, för Kniven gik ind i Benet, og han ændsede det endnu ei. *Ivar* spurgte efter alt, men blev röd og bleg, og Forbittrelsen hævede hans Bryst, som det skulde sprænges. Da *Ella* hørte dette, sagde han, at han frygtede meest for *Ivar*".

Saxo fortæller saaledes: "*Ivar* modtog dette Budskab, just da han saae paa Folkeleeg. Han beholdt Ansigtet uforandret, og, uden at nedtrykkes paa nogen Maade, tilbageholdt han ikke blot, ved at skiule sin Smerte, Efterretningen om Faderens Död; men han leed ikke engang, der skulde blive nogen Stöi; og forböd Folket, som ved Rygtet var bleven bestyrtset, at forlade Skuepladsen. Saaledes hverken forandrede

han sit muntre Aasyn, at han ei ved at lade Legen ophøre, skulde afbryde Skuespillet; heller ikke vendte han sit Blik fra Folkets Klap til sin private Sorg; at han ei ved at falde fra overgIVEN Glæde til den dybeste Smerte, skulde synes snarere at spille en bedrøvet Söns end en munter Hövdings Rolle. Da *Sivard* fik samme Budskab, virkede Kierlighed til Faderen mere end Fölelse af egen Smerte; thi han blev saa bestyrstet, at han jog et Spyd som han just havde i Haanden, dybt ind i sin Fod, i det Sorgens Bitterhed gjorde ham föleslös for den legemlige Skade. For at han nemlig desto taalmodigere kunde udholde Sielens Saar, vilde han mishandle Legemet, hvorved han baade gav sin Kraft og sin Sorg tilkiende, og viste sig i det samme Træk som den dybt nedböiede, og som den standhaftige Sön. *Biörn* derimod, som sad ved Bretspillet da han fik Budskabet om Faderens Död, knugede Terningen med saadan Kraft, at Blodet sprang ud af Fingerenderne paa Bordet, i det han lærte, at Lykkens Spil var endnu ustadigere, end det, hvormed han syslede. Da *Hella* hörte dette, dönte han: at af disse trende havde den baaret Faderens Död med meest Kraft, som ei ved Budskabet derom havde yttret sin Kierlighed; og at han derfor meest frygtede *Ivars* Tapperhed."

Man seer, hvorledes Trækkene ere de samme, men den ene Scene i den gamle Kongehall, Sagaen saa kraftfuldt skildrer, er hos *Saxo* bleven udstykket, udpyntet med Hensyn til senere Tiders Sæder, og af Forfatteren desuden forsynet med Sentenser. *Ivar* sidder ikke længere i Höisædet i sin Halle, men seer paa en af de Bander af Göglere, hvilke i ellefte og tolvte Aarhundrede streifede omkring i alle Lande. Baade

Biörns og *Sigurds* Handlinger tillægger *Saxo* en Hensigtsmæssighed, der ikke passede med deres Stemning, for at anbringe sine Betragtninger.

Ogsaa i Maaden hvorpaa Brødrene hævne deres Fader, stemmer *Saxo* med *Sagaen*, i det begge lade *Ivar* slutte Forbund med *Ella*, og kiøbe en Byggeplads af ham paa samme Vilkaar, som *Dido* fordem, og siden forene sig med Brødrene, for at tage en grusom Straf over *Ella*.

I meget andet afvige derimod Beretningerne fra hinanden, ikke blot at enhver af dem har noget særegt, men især stride de mod hinanden i Henseende til *Regnars* Hustruer, da *Sagaen* lader ham efter *Thoras* Død ægte *Aslaug*, og denne siden overleve ham; *Saxo* derimod nævner ikke *Aslaug*, men i hendes Sted *Laskgerða*, *Svanloga* og en Frille. Vel er *Aslaugs* Historie æventyrligen udsmykket, men den er i alle Islændernes Beretninger *) saa nøie knyttet til *Regnars*, at den maae antages for at have en historisk Grund, og man ei kan tvivle paa, at jo *Saxo*, som kiendte saa meget af det Islænderne til hans Tid fortalte om *Regnar*, ei kan have været uvidende om, hvo *Aslaug* sagdes at have været. Uden Tvivl har *Saxo* ikke villet nævne *Aslaug*, som udgaves for en Datter af *Sigurd Fofnersbane*; af samme Grund, paa hvilken han aldeles forbigaaer Faderen, og kun løseligen omtaler *Gud-rune*; nemlig fordi han mente, at den hele Sagnkreds, som

---

*) See Sagabibliothek 2 D. S. 476 — 478. Til det Anførte kan endnu føies *Harald Haarfagers* Slægtregister, hvori forekommer en Sönnedatter af *Regnar Loðbrog* ved Navn *Aslaug*.

Saxo bedst kiendte af de tydske Digte, ikke angik Norden, men ganske andre Steder og Tider. Og vist nok er det, at naar han vilde antage, at *Aslaug* ikke var en Descendent, men som Sagnet vilde, en Datter af *Sigurd Fofnersbane*, kunde han ei sætte hende som Dronning paa *Carl* den Stores Tid. Vi finde altsaa her atter et Spor til historisk Kritik hos *Saxo*, som fra hans Standpunkt var grundet.

At *Lathgertha* var fød i Norge, at hun en Gang som Skioldmö hialp *Regnar* i Krig, passer ogsaa paa *Aslaug*. For det Övrige der fortællles om *Regnars* Hustruer, vide vi ingen Hiemmel, uden at Frillesönnen *Hubba* nævnes af de engelske Annalister, og i et islandsk Fragment just kaldes Frillesön *).

*) *Langebek scriptores vol. 2 p. 282.* Ifølge Texten i *Stephanii Saxo* hedder det S. 170 om den fangne *Ubbo*, som var bleven lagt i Lænker. *At ille immensa vi extricatis resciscisque cætenis, inditos sibi nexus disjicere ac lacerare adorsus nullis tamen obitum modis effugere potuit.* Paa den følgende Side lader *Saxo* alligvel *Ubbo* blive taget igjen til Naade. Denne Modsigelse er saa aabenbar, at man ikke vel kan tillægge *Saxo* samme, men snarere maae formode Skrivfeil eller Trykfeil at have foranlediget den. *Stephanius* bemærker i Noterne, at i et gammelt Exemplar af *Saxo* stod skrevet til i Margen denne Variant: *vix ullis obicum nodis constringi potuit.* *Stephanius* finder imidlertid denne Emendation for vovelig, men han synes ikke at have lagt Mærke til, at i den Pariser Udgave af *Saxo* ikke findes Ordet *tamen*. Naar dette Ord falder bort, er det blot *effugere*, der gör hele Vanskeligheden, og nu er det dog rimeligere, at en Afskriver eller Sætter havde brugt *effugere* istedet for *constringi* eller *infringi*, end at *Saxo* skulde have skrevet saa tankelöst.

Derimod kunne vi angive, hvad der kan have foranlediget et saa udförligt Sagn om *Regnars* Krige, det er nemlig *Regnars* Döds-sang, som i det mindste er ældre end *Saxos* Tid. Vel indeholder denne, ligesaa lidt som de andre gamle Sange om Krigs-bedrifter, nogen nöiagtig Beretning om Krigstogene, men ikkun Navne, og det vel endog tildels billedlige, paa enkelte Steder og Mennesker, samt mangfoldige Digterudtryk om hvor kiekt man hver Gang havde kæmpet. Dette kunde imidlertid foranledige Sagnet, til at udsmykke Bedrifterne end mere. Et Streiftog paa Kysten blev til Erobring af hele Landet, og til Östersöen samt Vesterhavet, hvor de danske Vikinger sædvanlig krydsede, föiede man endnu Ishavet, for at komme til Fabellandene, Finmarken og Biarmeland, og det indre Rusland (Hellesponternes Bolig).

Den Krig, den islandske Saga udförligst omtaler, er den *Regnars* Söner förte mod Kong *Eistein* i Sverrig, hvor först *Erik* og *Agnar* bleve dræbte, men siden *Eistein* fældet af *Biörn*, *Hvitsærk* og *Ivar*. Denne Krigs Begivenheder udstykket synderligen af *Saxo*. Först lader han *Regnar* overvinde den svenske Kong *Sörle* og indsætte *Biörn Jernside* til Regent i hans Sted; siden hedder det, at *Regnars* Sön *Hvitsærk*, der regierede i Sverrig, blev fangen af den russiske Kong *Daxon*, og da han ei vilde tage mod noget Forlig, brændt efter eget Forlangende, altsaa omtrent det samme Sagaen fortæller om *Eriks* Död Kap. 9. Derpaa lader *Saxo* *Regnar* hævne Sönnens Nederlag og indsætte en Anden af sine Söner, *Erik Veirhat* til Konge. Endeligen hedder det,

at denne *Erik* blev dræbt i Sverrig af en vis *Eistein*, og at Broderen *Agnar* faldt, i det han vilde hevne ham.

Foruden disse udvortes Krige, *Saxo* lader *Regnar* og hans Sønner føre, hvortil dog noget svarende findes i Islændernes Beretninger, har han endnu meget om store Borgerkrige. Jyder og Skaaninger havde nemlig valgt en vis *Harald* til Konge; vel blev denne *Harald* overvundet ved Ulleraker, hvor *Regnars* smaa Börn fægtede med, og forjaget; men under *Regnars* Fraværelse kom han tilbage, og fik blandt Jyderne et stort Parti. Anden Gang slog *Regnar* ham ved Öeboernes Hielp, og nødte ham til at flygte til Tydskland, hvorhen *Regnar* forfulgte ham og overrumplede endog Keiser *Karl* ved Hielp af sin Søn *Syvard*. Tredie Gang kom *Harald* igien, blev slagen, flygtede til Keiser *Ludvig* i Maints, og lod sig christne; han drog siden til Slesvig og byggede en Kirke. *Regnar* forjog ham atter og ödelagde Kirken, hvorpaa *Harald* igien blev Afgudsdyrker.

Allerede Chronologien forbyder os at antage, at dette kan have tildraget sig, medens en Søn af den *Sigurd Ring* regierede, der vandt Slaget ved Bravalla. Oprör i Skaane og Jylland imod Öernes Konge passer ei paa Danmarks Tilstand för *Gorm* den Gamle. Leirekongen kunde vel stundom hævede sit Overherredömmе over Fylkekongerne i Skaane og Jylland; men disse Lande vare endnu ikke forenede med Öerne som Provindser af eet Rige. Heller ikke kunne vel disse Borgerkrige bringes i Overenstemmelse med de store udvortes Krige, som *Regnar* og hans Sønner förte; thi hine maatte have hindret disse.

Vi kunne desuden finde Anledningen til, at *Saxo* talte om Borgerkrige under *Regnars* Regiering; thi *Adam* af Bremen fortæller *) "at efter det store Slag mellem *Sigfrid* og *Ring*, hvori begge faldt, havde *Rings* Parti indsat *Reginfred* og *Harald*, til at være Konger; men *Reginfred* var snart bleven forjaget af *Harald*, og havde begivet sig paa Vikingstog. *Harald* havde sluttet Fred med Keiseren." Ligesom *Sigefrid* er det nordiske Navn *Sivard* eller *Sigurd*, *Godefrid* det nordiske *Göthrek*, er *Reginfred* eller *Ragenfrid*, det nordiske *Regnar* eller *Ragnar*. Da nu *Saxo* havde eengang antaget, at Slaget, som en vis Kong *Ring* holdt med *Sigurd* efter *Godefrids* Död, angik *Regnar Lodbrogs* Fader *Sigurd Ring*; kunde han let bringes til at overføre de følgende Begivenheder paa *Regnar Lodbrog selv*, og söge at forene dem, saa godt han formaede, med de andre Efterretninger om *Regnar*. I Henseende til det Udförligere om *Haralds* Historie henviser *Adam* af Bremen til de frankiske Annaler. Disse berette**), at *Reginfred* og *Harald* bleve bekrigede af *Godefrids* Söner, kom ved Keiserens Hielp tilbage, men forjoges atter igien og *Reginfred* blev dræbt. *Harald*, som döbtes i *Maints*, vedblev at forurolige Danmark, havde ogsaa en Tidlang et Stykke deraf i Besiddelse; men *Godefrids* Söner vare dog i det Hele mägtigere; engang lykkedes det endog disse at overrumple Frankernes Hær ved *Eyderen* Aar 828 ***). Senere

*) *Hist. eccles. ed Mad. lib. I p. 17.* Jevnför om det *Gram* i *Noterne* til *Meursius* 102, 110.

**) Stederne findes samlede hos *Langebek script. vol. I p. 505.*

***) *Langebek vol. I p. 513.*

omtales en *Harald*, der blev mistænkt for at være faldet fra Keiseren *). Til alt dette finde vi Spor hos *Saxo*, ikkun med den Forskiel, at han maae efter sin Hypothese giøre *Reginfred* eller *Regnar* til een af *Godefrids* Descendentere, og lade det være ham, som overrumplede Frankerne.

Saaledes have vi fundet, at *Saxo* har öst sine Efterretninger om *Regnar Lodbrog* af fire Kilder: a) ældgamle Sagn som vi endnu finde bevarede i den islandske Saga om denne Konge; b) danske Sagn af uvis Hiemmel om hans Hustruer *Lathgertha*, *Svanloga* og *Frillen*; c) en Liste paa Feldtslag, hentet fra *Regnars* Dödssang og d) Minderne om den yngre *Reginfred* og sammes Strid med *Harald*. Alt dette har *Saxo* villet forbinde til et sammenhængende Heelt. At han deri har taget Feil, kan man saa meget mindre med Föie lægge ham til Last, som det bliver saare vanskeligt, endog naar man afsondrer alt det, der angaaer *Reginfred*, at forene Efterretningerne om *Regnar Lodbrog*, hvilke findes baade hos Islænderne og de fremmede Annalister, hvorfor ogsaa baade *Torfæus*, *Gram*, *Lagerbring* og *Suhm* have antaget tvende *Regnarer* med Tilnavnet *Lodbrog*, den ene i det ottende, den anden i det niende Aarhundrede.

At *Regnar Lodbrog* maae have levet i det ottende Aarhundrede omtrent fra 720 til 795 lære de paalideligste islandske Genealogier **). *Harald Haarfagers* Fader *Halfdan*

*) Ibid. p. 536, 539.

**) *Heimskringla Halfdan Svartes* Saga Kap. 5. *Landnama Manrissa* 385. *Langfedgatal* hos *Langebek* vol. I p. 10. *Regnars Saga* Kap. 22 p. 61. *Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udg. S. I.

Svarte var gift med *Ragnhild*, som var en Datter af *Sigurd Hiort*, Konge paa Ringerige, der igien var en Dattersön af *Sigurd Snögöie*, *Regnar Lodbrogs* Sön.

Vel kunne vi ikke tillægge de gamle Genealogier historisk Værd, naar de gaae mange Aarhundreder tilbage, men de nærmeste af *Harald Haarfagers* Ætmænd maatte dog under hans Regiering være i frisk Minde; især da man lagde saa megen Vind paa Slægtregistre, at *Thiodolf* af Hvine kunde i sin Sang om *Raugvald* den Höies Æt opregne 50 Led. Desuden var der heller ingen Konges Genealogi, som Islænderne havde mere Anledning til at mindes, og til ofte at gienkalde sig, end netop *Harald Haarfagers*. Vi mene derfor, at saa stor en Feiltagelse ikke kan have fundet Sted ved Opregningen af *Haralds* nærmeste Forfædre, at man skulde have ladet ham nedstamme i femte Led fra *Regnar Lodbrog*, hvis denne ikke havde levet i det mindste at Par Menneskealdre för *Haralds* Födsel. Hertil komme flere Slægtregistre fra Islands Bebyggere, som ere uafhængige af hinanden, og dog stemme i Hovedsagen overens. *Thord Hofde*, Landnamsmand, var en Sönnesöns Sönnesön af *Biörn Jernside*, *Regnars* Sön *). *Aude* den Rige, der paa sine ældre Dage bosatte sig i Island, havde været gift med *Oluf* den Hvide, en Dattersön af *Sigurd Snögöie* *Regnars* Sön **).

---

*) Landnama S. 218.

***) Eyrbyggiasaga S. 4. Tvende andre Genealogier synes vel at rykke *Regnars* Levetid længere ned, nemlig *Audun Skökulls* og *Sigurd Biodeskallds* i Landnama p. 184 og 384; efter disse nedstammede

Den angivne Bestemmelse af *Regnar Lodbrogs* Levetid bekræftes endvidere ved *Langfedgatal's* Kongerække og ved de Efterretninger, siden skulle anføres, hentede baade fra Islænderne og *Saxo* om flere Konger, der have regieret i Danmark mellem *Regnar* og den *Gorm* den Gamle, der var Konge i *Harald Haarfagers* Ungdom, ifølge hvilket der ei i det niende Aarhundrede blev Plads paa Leirethronen for nogen *Regnar* *).

Imod disse Grunde staaer *Are Frodes* Vidnesbyrd, som siger, at *Ivar*, *Regnar Lodbrogs* Søn, dræbte den hellige *Edmund* Aar 870, og gör dette til en Tidspunkt, hvorfra han siden regnede. *Are* angiver os tillige sin Hiemmel; thi han tilføier **): at denne Tidsbestemmelse staaer skrevet i Sagaen om ham, og var det end tvivlsomt, enten *Are* mente en Saga om *Ivar* eller om *Edmund*; saa er det dog ifølge Sammenhængen vist, at han maa have meent en engelsk Legende, fordi der neppe gives nogen islandsk nedskreven Saga til

---

Oluf Tryggvesen fød omtrent 969, i siette Led og *Oluf* den Hellige, fød 1000, i syvende Led fra *Olufa* *Regnars* Datter. Men om end ikke noget Led her var glemt, kunde denne *Olufa*, der var gift med en Jarl i Engelland, være bleven kaldt *Regnars* Datter i samme Betydning, som vi siden skulle see, at flere bleve i det niende Aarhundrede i Engelland og Frankrige kaldet *Regnars* Sønner.

*) Jevnför *Torfæus series regum Daniæ* p. 345. En Deel af hans Grunde har jeg maattet forbigaae som ugyldige.

***) *Schedæ* cap. I, 3, 7, 10.

Ares Tid, og havde der været nogen saadan, vilde det været mod al Analogi, at den skulde have indeholdt nogen slig nøiagtig Tidsbestemmelse. Naar nogle islandske Annaler anføre det Samme, er det vist nok paa Grund af *Ares* Yttring, hvilken især i chronologisk Henseende stod i største Anseelse. *Are* lagde uden Tvivl saa megen Vægt paa dette Datum; fordi det var den ældste nordiske Begivenhed, han hos de engelske Forfattere fandt omtalt.

Gaae vi nu til *Ares* Kilder, finde vi, at de engelske Krøniker berette, at den northumbriske Kong *Ella* blev dræbt Aar 867 *) af *Ingvar* og *Ubba* tvende danske Hövdinger, eller som de og kaldes Konger **), udsendte af den danske Konge *Godrinus*. Disse tvende dræbte og Aar 870 Kong *Edmund*, der siden blev anset for hellig ***). En Krønikeskriver ****) tilføier en lang Fortælling om, hvorledes de vare blevne bragte dertil, for at hevne deres Faders, *Lothebroks*, Död, som ene med sin Falk var af Stormen bleven forslaaet til de engelske Kyster, der som Jæger godt modtaget af Kong *Edmund*,

*) *Chronica Saxonum* ed: Gibson p. 79, at han dræbtes af *Ingvar* og *Hubba* fortæller *Chronica de Mailros* ed. Oxon p. 143, at disse vare udsendte af den danske Kong *Codrinus* eller *Godrinus* (*Gorm*) tilføier *Brompron* ed. *Twisden* p. 804.

***) *Ingulphi hist.* ed. Oxon p. 21.

***) *Chronica Saxon* p. 80. *Chronica de Mailros* p. 143.

****) *Brompron* i hans Krønike, efter ham *Polydorus Vergilius*. Stederne hos den første citerer *Gram ad Meursium* p. 112. Stedet hos den sidstnævnte *Torfaus series* p. 380.

men siden myrdet formedelst Misundelse af dennes Falkenerer, som, da Kongen havde til Straf ladet ham sætte ud i Havet paa en Baad uden alt Tilbehör, var dog bleven dreven til Danmark, hvor han forelöi *Lothebroks* Söner, at Kong *Edmund* havde dræbt deres Fader. Denne hele Fortælling seer ud som en Fabel, og afsondre vi denne, berette de engelske Forfattere intet om *Regnar Lodbrog* selv. De franske Krönikeskrivere anföre, at *Biörn Jernside*, en Sön af den danske Kong *Regnar Lodbrog*, havde i Selskab med sin Lærer *Hasting* plyndret i Frankerig i Midten af det niende Aarhundrede *). Desuden siger *Adam* af Bremen, i det han taler om samme Tidsalder, at det stod i Frankernes Kröniker, at den grusomste af alle var *Ingvar Lodparchi* Sön; som allevegne myrdede de Christne. Videre omtales *Regnar Lodbrog* ei af de fremmede Skribentere; thi naar de frankiske Annalister nævne en *Ragenarius* som normannisk Hærförer ved Aar 845 og 846, er man slet ikke beföiet til at ansee ham for at være *Regnar Lodbrog*, med hvis Skiebne han kun har lidet tilfældeds **).

Det er imidlertid paa Grund af disse fremmede Annalisters Beretninger, at man foruden en *Regnar Lodbrog* i det

*) *Dudo de moribus Normannorum* hos *Duchesne* S. 62. *Guillelmus Gemeticensis* lib. 2 cap. 2 *ibid.* *Robert af Vace* i *Roman de Rou* i *Bröndsteds* Bidrag til den danske Historie I H. S. 54 f. *Rad. de Dicero* hos *Twysden* p. 450. *Brompton* *ibid.* p. 804. Jevnför *Langebek scriptores* vol. I p. 545.

***) *Langebek scriptores* vol. I p. 531.

ottende Aarhundrede har antaget en anden af samme Navn i det niende Aarhundrede, som havde været en vældig Viking, men kun Sökonge, eller i det höieste Fylkekonge, ikke Stolkonge i Danmark, og hvis Sønner havde hærjet de engelske og franske Kyster. Her möder dog den Vanskelighed, at tvende *Regnarer* skulde have havt det samme Tilnavn, endskiönt Tilnavn aldrig arvedes, og *Lodbrog* ei var et Tilnavn, der som den Frækne, Mykilati, den Mægtige, den Gamle, og flere lignende, letteligen kunde gives Flere, men var foranlediget ved en for denne *Regnar* særegen Begivenhed. Endnu synderligere var det, om denne yngre *Lodbrog* netop skulde have givet sine Börn samme Tilnavne, som den Ældre, og om disse skulde have blevet seierrige Vikinger ligesom hine. Derimod kunne gjerne *Lodbrog's* Börnebörn have anseet det for en Ære at kaldes hans Ætmænd, og de fremmede Skribentere desaaarsag anseet disse *Lodbrogider* for at have været *Lodbrog's* Sønner.

Vi mene derfor, at der kun har levet een *Regnar Lodbrog*, der havde mange Sønner, deriblandt *Agner*, *Erik*, *Biörn* og *Hvitsærk*, og hvis Sønnesønner vare *Biörn Jernside*, *Ivar* og *Ubbo*; at denne *Regnar* er fældet i Engelland 795*), og at hans Börnebörn grusomt hevnedes hans Död. Sagnet rykkede *Regnar's* Död og Hevnen derover nærmere sammen, og da det var en Kong *Ella*, Börnebörnene dræbte,

---

*) Til hans Död kan nemlig henføres, hvad der fortælles om en dansk Konges Nederlag i dette Aar i *Simeon Dunelmensis hist. de Dunelmensi ecclesia lib. 2 cap. 5.*

lod man det og være denne *Ella*, efter hvis Befaling *Regnar* var bleven ombragt.

Med det niende Aarhundredes Begyndelse ophører for os den egentlige Sagnhistorie i Danmark; vi behöve ikke længere blot at tage Hensyn til de danske Sagns indvortes Beskaffenhed, eller at sammenligne dem med Islændernes Beretninger. Vi kunne nu hente Oplysninger fra de engelske og frankiske Annaler, fra *Ansgars* Levnet og de Efterretninger om danske Konger, der ere knyttede til Beretningerne om Christendommens Udbredelse. I dette Aarhundrede forandredes ogsaa i Danmark det oldnordiske Liv; de normanniske Vikingstoge, som mod Enden af det ottende Aarhundrede vare blevene hyppigere, og især i det niende Aarhundrede fortsattes med Iver, virkede paa Danmark ligesom Korstogene siden paa hele Europa. Disse svækkede Vasallernes Magt, hine Fylkekongernes; disse banede Vei for en ny Udvikling af Begreberne, hine aabnede Christendommen Adgang. I det de kraftfuldeste Mænd droge ud paa Vikingstoge, var der hiemme mindre Anledning til Bedrifter, som Mindet kunde forplante. Dette er uden Tvivl Grunden til, at hvad Folkesagnet har bevaret fra det niende Aarhundrede, egentligen kun er et Par Træk om *Gorm* den Gamle. *Regnar Lodbrogs* Bedrifter høre nemlig, efter hvad forhen er bemærket, til det ottende Aarhundrede, og hvad *Saxo* anfører om de fölgende sex Konger, er saa lidet og saa umærkeligt, at ikke nogen særskilt Saga om disse Konger kan være bleven mundtligen forplantet. Ikkun et af disse Minder, det om en Bonde ved Navn *Ennignup*, som Formynder for en Kong *Knud*, har været meget udbredt;

da det endskiönt med adskillige Forandringer findes baade hos *Saxo*, *Svend Aagesen* og *Islænderne* *). De Kilder hvoraf *Saxo* har öst i dette Tidsrum vare uden Tvivl nogle korte Optegnelser i Begyndelsen af nogle danske Annaler **), eller maaskee blot nogle Kongelister. Men hans Kongerække maatte nödvendigen blive forvirret, da han engang havde ladet *Regnar Lodbrog* blive en Dattersöns Sön af *Godefrid*, og nu indskiöd *Regnar* og *Sigurd Snogöie* imellem *Godefrid* og dennes Söner, hvortil endnu kom, at han gjorde Underkonger i Jylland til Overkonger i Danmark, og satte dem siden imellem *Regnar Lodbrogs* Descendentere. Særskilt at gennemgaae dette, vilde være vidtlöftigt, og saa meget mere unödvendigt, som allerede den i Middelalderens Annaler saa vel bevandrede *Gram* har i *Noterne* til *Meursius* omstændeligen dröftet dette.

Vi ville derfor endnu kun tilföie nogle Bemærkninger, angaaende hvad Sagnet vidste at fortælle, om *Gorm* den Gamle. *Saxo* beretter om ham, at han var en Fiende af de Christne, men ikke krigerisk; at han ægtede den kloge *Thyra*, en engelsk Kongedatter, som Bryllupsnatten havde en varslende Dröm om sine Söners *Haralds* og *Knuds* Skiæbne, og at *Gorm* döde i en höi Alder, ved at höre om *Knuds* Död, hvilken *Thyra* billedligen gav ham tilkiende. *Svend Aagesen*

---

*) *Svend Aagesen* Kap. 5. *Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udg. Kap. 70 S. 71.

**) Derom giver *Saxo* selv et Vink naar han siger p. 178 *unde et ei* (*Ennignupo*) *quidam parum annualium periti medium in fassis locum tribuunt.*

kalder *Gorm* den Løie eller Lade, beklager at den vise og skiønne *Thyra Dannebod* (*Danicæ Decus*) ikke var christnet, og fortæller vidtløftigen en Fabel om, hvorlunde hun narrede Keiser *Otto* og opbyggede Dannevirke. *Adam* af Bremen **) skildrer *Gorm*, som den grusomste Forfølger af de Christne, og siger, at han ved Slesvig blev overvundet af Keiser *Henrik*.

I Jomsvikingasaga ***) kaldes *Gorm* formedelst den høie Alder, han naaede, den Gamle. Der fortælles en Deel om ham, hvilket dog meest dreier sig om den vise *Thyras* Drømmetydning og *Gorms* Søns Død, som havde Faderens til Følge. Men i Sagaen er alt vidtløftigere og mere fabelagtigen udmalt end hos *Saxo*. *Thyra* tolker ikke blot sin Mands, men ogsaa sin Faders, den holstenske Jarls, *Harald Klaks* Drømme; nogle af disse varslede om flere Aars Misvext, andre om Ufred mellem Kongesønnerne, og atter andre om Christendommens Indførelse. Sønnernes Skiebne fortæller Sagaen troværdigere end *Saxo*, som efter sin Forudsætning, at *Thyra* var en engelsk Prindsesse, lader *Knud* og *Harald* plyndre paa deres Morfaders, den engelske Konges Kyster, denne glæde sig over slig ungdommelig Vildskab, og indsætte dem til Arvinger ****). *Gorms* Død fortæller Sagaen i det Væsentlige som *Saxo*.

*) Cap. 3 hos *Langebek* vol. I p. 48 - 50.

**) *Hist. eccles. lib. I p. 38.*

***) Som udgiør en Dæel af *Olaf Tryggvesens* Saga isl. Udg.

****) Om de forskellige Sagn angaaende Maaden, hvorpaa *Knud Danast* døde. See Sagabibliothek 3 D S. 41.

Vigtigere for Historien end Anecdoterne om *Gorms* Giftermaal og Död er, hvad *Gunlaug Munk* og *Snorro* leilighedsviis antyde: at *Gorm* forjog Nese kongerne i Danmark, og forenede Riget *). Det fulgte af Sagens Natur, at dette ikke kunde udføres uden Sværds slag, og noget herom berette og de islandske Forfattere **). Dog synes Smaakongernes Undertvingelse at have faldet langt lettere for *Gorm* end for *Harald*, efterdi danske Sagn ikke fortælle noget om, hvorledes det blev udført. Det fulgte af Landenes naturlige Beskaffenhed, at Sletternes Smaakonger lettere kunde betvinges end Klippernes; og naar de meest krigerske forlode deres Odel, for at plyndre Frankers og Angelsaxers Skatte, havde de hiemmeblevne intet naturligt Værn at modsætte Overmagten. Desuden havde fra den ældre Tid større Riger været samlede i Danmark end i Norge, og Borgerkrigene under *Godefrids* Sønner havde uden Tvivl ogsaa bidraget til at formindske og svække de gamle Kongeslægter. Da det saaledes mere var Begivenhedernes Gang end *Gorms* Klygt eller Tapperhed, som forskaffede ham Enehæredømmet i Danmark; kunne vi ei undre os over, at Folkesagnet, der ikkun fastholder, hvad der umiddelbar gör Indtryk, har bevaret saa lidet om en Begivenhed, hvis Vigtighed

---

*) *Oluf Trygg.* Saga isl. Udg. I D. 2 K. 2 S. *Heimskringla Harald Haarfagers* Saga K. 3. *Oluf den Helliges* Saga K. 140.

**) Et Haandskrift af *Oluf Tryggvesens* Saga *Torfaus* citerer i *series regum Danie* S. 86 og 444, et islandsk Fragment hos *Langebek* vol. 2 p. 281.

först Tiden aabenbarede. Derimod levede *Thyra Dannebod* i Folkets Erindring, hendes Klogskab tilskrev man, hvad Godt der skete under *Gorms* Regiering, og dette har maaskee været den nærmeste Anledning, til at hendes Mand fik af Adskillige Tilnavnet den **Lade** *).

---

*) Mere om *Thyra Dannebod* i Sagabiblioteket 3 D. S. 45 f.

I n d h o l d.

Forerindring S. 3 - 4.

Almindelige Bemærkninger om *Saxos* Kilder S. 5 - 15.

Saxos Sands for Digtekunsten, hans Hovedkilde Folkesagnet, hvorfor han ei udtrykkeligen berøber sig paa dette. De Kilder han anfører: Oldtidssange, Runestene, Islændernes Skrifter. Desuden har han benyttet mundtlige Efterretninger af Islænderen *Arnold* og skrevne danske Kongelister, fremmede Skribentere kun saare lidt. Hvorfor han ei kunde lægge megen Vægt paa Middelalderens Krøniker. Aarsagen til at Sagn fra Oldtiden forplantes, udvortes og indvortes Aarsager til at de undergaae Forandringer. Naar et Oldsagn er ægte, naar paalideligt.

Saxos første Bog S. 15 - 24.

Dan, *Augul*, *Humble*, *Lother*, etymologiske Hypotheser. *Skiolds* Bedrifter, *Gienklang* af gamle *Minder*. *Gram*, et Appellativ, som ved en romantisk *Saga* fra det ellefte Aarhundrede blev til *Konge*. *Haddings Historie*, en gammel *Saga*, som formodentlig det meget, den indeholder om *Fortuner*, her fik sin *Plads*.

Anden Bog S. 24 - 37.

Frode den Første smelter sammen med de senere Froder. Helge, der med Yrsa avlede Hrolf Krage, dennes Tog til Adils, Död og Hevn udgjorde Indholdet af en ældgammel Saga. Tvende Vexelsange om Hrolfs Död, sammenblandede af Saxo, Biarkemaalers Ælde. Sagacens Plads, bestemt ifølge den Mening, at Helge havde dræbt Hothbroth, Høthers Fader.

Tredie og fjerde Bog S. 36 - 55.

Gamle physiske Myther om Balders Död, Odins midlertidige Fordrivelse og hans Giftermaal med Rinda, fortolkede som historiske og knyttede til Localsagn. Fortællingen om Amleth, en Saga forfattet af Arnold Saxos Samtidige. Sagnet om Veruund og Uffo ældgammelt, dets Sammenligning med angelsaxiske Sagn. Hvor lidt man veed om Kongerne af Navnet Dan. Langfedgats Værd. Om adskillige Froder og Fridleifer.

Femte Bog S. 56 - 72.

Frode den Tredies Historie, sammensat af Arnold. Fortællingens Henførelse til Christi Tid og Følgen heraf for Saxos hele Kongerække. Dens Bestanddele: 1) nogle faae gamle Minder knyttede til Navnet Frode den Fredgode og forsætliggen udsmykkede; 2) Erik den Veltalendes Saga en Almuefabel; 3) senere Bearbejdelser af de ældgamle Sagn om Hedin og Hogue, om Asmund og Asvit, om Arngrim og hans Sønner.

Siette Bog S. 72 - 95.

Sagaen om Hiarne forklaret, dens Grundtræk rimelige. Om Fridleif en gammel mythisk Saga. Sagnet om Frode Ingilds Fader hørende til Stærkodders Historie, dennes Omfang og episke Holdning. Kilden til samme ingen enkelt Saga, men norske, danske, svenske, maaskee og tydske Sagn og gamle danske Sange. Om Modsigelserne i Stærkodders Historie; at der kun har levet een af dette Navn.

Syvende Bog S. 95 - 111:

Vanskeligheden for Saxo at udfylde Tidsrummet mellem Ingild og Harald Hyldebrand. Halfdan Bierggrams Historie vilkaarligen dannet af Sagn om forskellige Halfdaner. Fire gamle Elskovssange 1) om Othar og Syrithe; 2) Atger og Alvilde; 3) Signe og Habor; 4) Gurithe og Halfdan. Den sidste er bleven forbundet med Sagnet om Hildiger eller Asmund Kappebane. Om Harald Hyldebrands Herkomst og Ivar Vidfadme. De mythiske Grundtræk i Harald Hyldebrands Historie.

Ottende Bog S. 111 - 149.

Bravallaslaget. Ælden af Sangene derom. Om Islandere nævnes som Deeltagere. Vanskeligheden for Saxo at udfylde Tidsrummet mellem Bravallaslaget, som han satte et Par Aarhundrede for langt tilbage, og Godefrids Regiering. Oluf den Frækne hører til en ældre Tidsalder. Ömunds Kampe med Rusla en Gientagelse af forhen benyttede Sagn. Farmeriks Historie uvedkommende Danmark, taget af et romantisk Folkesagn, der havde dannet sig ved en Blanding af

rydske romantiske Digtninger og danske Minder. Hvorfor Saxo ei benyttede Sagnene om Volsungerne. Uhiemlede Folkesagn om Snio. Longobarderne, en germansk Stamme, ere oprindeligen udvandrede fra Vendsyssel. Saxos Fortælling derom hentet fra rydske Sagn localiserede i Danmark i det ellefte Aarhundrede. Gorms og Thorkils Reiser til Verdens Ende moralsk religiøse Digtninger. De cosmogoniske Ideer, som tildeels ligge til Grund; Kong Godmund. Fabelen om Gaveref blandet med Godefrids Historie. Dennes Krige med Keiser Karl.

Niende Bog S. 150.

Regnar Lodbrogs Historie sammensat 1) af nogle gamle Sagn, hvilke endnu findes i den islandske Saga om denne Konge; 2) visse danske Sagn om Kongens Husruer; 3) en Liste paa Feldtslag hentet fra Regnars Dödssang; 4) Mindet om en langt yngre Regnar eller Reginfred, der stred med en Hårald i Regnar Lodbrogs Levetid, Vanskelighederne ved at bestemme denne. At der kun har levet een af dette Navn. At Sagahistorien i den egentligste Betydning op-
hørte i Danmark med Begyndelsen af det niende Aarhundrede.
Nogle Bemærkninger om Gorm den Gamle og Thyre Dannebød.
